

LOKALNA RAZVOJNA STRATEGIJA – LAG MOSLAVINA

Rujan, 2012., nadopunjena siječanj 2013.

Uduga: LAG MOSLAVINA

Konzultant: Logička matrica d.o.o.

Kratice korištene u tekstu:

ARKOD	Sustav identifikacije zemljišnih parcela
APPRRR	Agencija za plaćanje u poljoprivredi, ribarstvu i ruralnom razvoju
BDP	Bruto domaći proizvod
DVD	Dobrovoljno vatrogasno društvo
DZS	Državni zavod za statistiku
DZZP	Državni zavod za zaštitu prirode
EEC	Europska ekonomska komisija
EU	Europska unija
Ha	hektar = 10.000 m ²
HGK	Hrvatska gospodarska komora
HOK	Hrvatska obrtnička komora
HPA	Hrvatska poljoprivredna agencija
HPK	Hrvatska poljoprivredna komora (prije HZPSS)
HZPSS	Hrvatski zavod za poljoprivredno-savjetodavnu službu (sada HPK)
JKP	Javno komunalno poduzeće
JLS	Jedinica lokalne samouprave
LAG	Lokalna akcijska grupa (skupina)
LEADER	Program Europske unije za razvoj ruralnih područja
LRS	Lokalna razvojna strategija
MO	Mjesni odbor
NKD	Nacionalna klasifikacija djelatnosti
n.m.	Nadmorska visina
NN	Narodne novine
OPG	Obiteljsko poljoprivredno gospodarstvo
PG	Poljoprivredno gospodarstvo
RH	Republika Hrvatska
ROP	Regionalni operativni program
TZ	Turistička zajednica
ZGŽ	Zagrebačka županija
SMŽ	Sisačko-moslavačka županija
BBŽ	Bjelovarsko-bilogorska županija
NSRO	Nacionalni starteški referenti okvir
SRR	Strategija ruralnog razvoja
MP	Ministarstvo poljoprivrede

Sadržaj:

Predgovor

- 1 Značajke područja LAG-a
 - 1.1 Opće zemljopisne značajke područja
 - 1.1.1 Veličina i osnovne prostorne značajke
 - 1.1.2 Položaj i granice područja LAG-a
 - 1.1.3 Geomorfološke značajke
 - 1.1.4 Klimatske značajke područja
 - 1.1.5 Prirodna baština LAG-a
 - 1.1.6 Kulturno-povijesna i tradicijska baština
 - 1.1.7 Kvaliteta života i stanje infrastrukture
 - 1.1.8 Minski sumnjivi prostor
 - 1.2 Gospodarske značajke područja
 - 1.3 Demografske i socijalne značajke područja
 - 1.3.1 Demografski trendovi
 - 1.3.2 Stanje obrazovanja, kulture i civilnog društva
- 2 SWOT analiza područja
- 3 Razvojna vizija
 - 3.1 Razvojna tema i ciljevi
 - 3.2 Razvojni ciljevi po prioritetima i mjerama, ciljanim skupinama, indikatorima i rezultatima
 - 3.2.1 Razvoj konkurentnosti i učinkovito upravljanje razvojnim resursima
 - 3.2.2 Razvoj ruralne infrastrukture te ruralnih gospodarskih i ekonomskih aktivnosti
 - 3.2.3 Unapređenje društvene infrastrukture i poboljšanje kvalitete života
 - 3.2.4 Zaštita i vrednovanje prirodne i kulturne baštine te očuvanje okoliša
 - 3.2.5 Usklađenost razvojnih ciljeva i prioriteta s osima ruralnog razvoja
- 4 Strategija izrade i provedbe
 - 4.1 Značajke partnerstva i izrada Lokalne razvoje strategije
 - 4.2. Primjena načela »odozdo prema gore« i sudjelovanje različitih interesnih skupina, uključujući socio-ekonomske ugrožene skupine, žene i mlade u izradi strategije
 - 4.3 Operativni plan provedbe i slijed aktivnosti u ostvarenju ciljeva
 - 4.4. Sposobnost upravljanja javnim sredstvima
 - 4.5 Utjecaj provedbe Strategije na okoliš
 - 4.6 Plan potrebnih sredstava i raspoloživi izvori financiranja za provedbu Strategije
 - 4.7 Procjena broja projekata i potrebnih sredstava za vrijeme trajanja IPARD programa
 - 4.8 Praćenje provedbe Strategije i mjerenje učinaka
 - 4.9 Procedura i kriteriji odabira projektnih ideja te davanje Pisma preporuke
- 5 Usklađenost LRS s nadređenim strateškim dokumentima
- 6 Kartografski prikaz područja obuhvata LAG-a Moslavina
- 7 Dodaci
 - 7.1 Dodatak 1 – Naselja u JLS i TUG područja
 - 7.2 Dodatak 2 - Operativni i financijski plan provedbe LRS za 2013-tu godinu
 - 7.3 Dodatak 3 – Detaljni kriteriji za odabir projektnih ideja za provedbu LRS
 - 7.4 Dodatak 4 – Nacionalna ekološka mreža i NATURA 2000
 - 7.5 Dodatak 5 – Baza projekata s područja LAG-a Moslavina
- 8 Popis literature

PREDGOVOR

Moslavina kao regija je teritorijalno-političkim ustrojem Republike Hrvatske podijeljena između tri Županije i to Zagrebačke, Bjelovarsko-bilogorske i Sisačko-moslavačke. No, unatoč takvim zakonskim rješenjima Moslavina je zadržala svoj identitet kao skup ljudi, poslova i običaja koji na određenom prostoru, koji karakterizira Moslavačka gora okružena pripadajućim rijekama i Lonjskim poljem, imaju zajedničku povijest, običaje, kulturu i okosnicu gospodarskih djelatnosti.

Upravo zbog tih zajedničkih, ali i komplementarnih karakteristika, Program LEADER se nametnuo kao izvrsno rješenje da zajedničku suradnju gradova i općina Moslavine dovedemo na jednu višu razinu, razinu koja sustavno promišlja ne samo o razvoju gradova i općina Moslavine već o partnerstvu javnog, civilnog i gospodarskog sektora na programima ruralnog spektra razvoja, koji je osobito značajan za ove krajeve.

„*Liaison Entre Actions de Développement de l'Économie Rurale*“ - LEADER je sastavni dio Europske politike ruralnog razvoja i u svojoj osnovi LEADER podrazumijeva povezivanje susjednih lokalnih zajednica u partnerstvo za ruralni razvoj (lokalna akcijska grupa – LAG) zasnovano na zajedničkim obilježjima, resursima i interesima koje će promišljati, pripremati i provoditi strategiju lokalnog razvoja. Upravo na tim temeljima osnovan je i LAG Moslavina koji unutar postojećeg teritorijalnog ustroja vidi značajnu šansu da međusobnom suradnjom dugoročno utječemo na povećanje standarda i kvalitete života svih građana Moslavine, a pogotovo onih u ruralnim dijelovima.

Dosadašnja suradnja, volja i veselje zajedničkog okupljanja osnivača i članova našeg LAG-a s punim pravim budi optimizam i vjeru u budućnost Moslavine, koja je jednim značajnim dijelom osmišljena i ovom Lokalnom razvojnom strategijom.

Davor Žmegač
Predsjednik Upravnog odbora Lokalne akcijske grupe Moslavina

1. Značajke područja LAG-a
1.1 Opće zemljopisne značajke područja
1.1.1 Veličina i osnovne prostorne značajke

Odlukama o pristupanju inicijativi za formiranje Lokalne akcijske grupe područje LAG-a obuhvaća administrativna područja gradova Kutina, Garešnica, Čazma, Ivanić-Grad i općina Križ, Popovača, Hercegovac, Dubrava, Velika Ludina, Velika Trnovitica, Kloštar-Ivanić i Lipovljani.

Ukupna površina LAG-a Moslavina koja obuhvaća dijelove Zagrebačke županije (grad Ivanić-Grad, općina Kloštar-Ivanić, općina Dubrava, općina Križ), Bjelovarsko-bilogorske županije (grad Garešnica, grad Čazma, općina Velika Trnovitica, općina Hercegovac) i dijelove Sisačko-moslavačke županije (grad Kutina, općina Lipovljani, općina Velika Ludina, općina Popovača) iznosi 1.787,49 km². Broj kućanstava na području LAG-a je 32.800 u 197 naselja. Broj stanovnika prema Popisu stanovnika iz 2001. godine je iznosio 102.852 stanovnika, a prema Popisu iz 2011. godine je iznosio 95.894 stanovnika gdje je uočljiv trend opadanja broja stanovnika. Prosječna udaljenost naselja od administrativnog središta JLS je 6,04 km. Prosječna gustoća naseljenosti područja LAG-a 2001. godine je bila 54,20 stanovnika na km², a 2011. godine se smanjila na 51,22 stanovnika na km². Pripadnici manjina čine 6,43% populacije, a invalidi i osobe s posebnim potrebama 9,68%.

Tablica 1. Osnovni statistički podaci o LAG-u Moslavina

Općina/Grad	Površina u km ²	Najveća visina u m/ nmv	Broj kućanstava	Broj naselja	Broj st. 2001.	Broj st. 2011.
OPĆINA KRIŽ	118,46	0,00	2.761	16	7.406	6.963
OPĆINA POPOVAČA	215,61		3.882	13	12.701	11.905
OPĆINA HERCEGOVAC	50,72	187,00	813	5	2.791	2.383
OPĆINA DUBRAVA	115,79	90,00	1.163	27	5.478	5.245
OPĆINA VELIKA LUDINA	103,60	149,00	888	12	2.831	2.625
OPĆINA VELIKA TRNOVITICA	60,50	170,00	559	8	1.661	1.370
OPĆINA KLOŠTAR-IVANIĆ	79,01	159,00	1.767	11	6.038	6.091
GRAD KUTINA	294,34	149,00	8.020	23	24.597	22.760
GRAD GAREŠNICA	226,49	130,00	3.920	23	11.630	10.472
GRAD ČAZMA	238,00	354,00	2.815	36	8.895	8.077
GRAD IVANIĆ - GRAD	173,57	103,00	4.983	19	14.723	14.548
OPĆINA LIPOVLJANI	111,40	185,00	1.229	4	4.101	3.455
LAG	1.787,49		32.800	197	102.852	95.894

Izvor: DZS RH, Popis stanovništva 2001/2011.

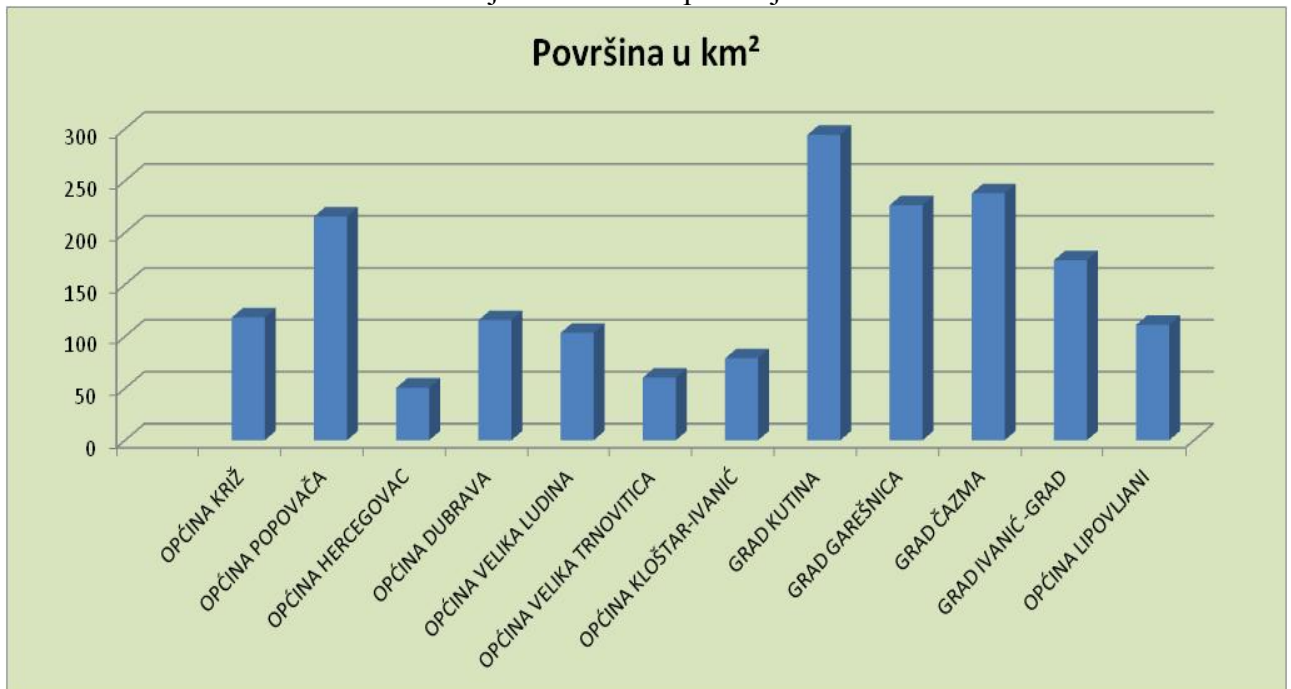
Stanovništvo LAG-a živi u 197 naselja (Dodatak 1) u četiri grada te osam općina. Obzirom na veličinu i geografsku specifičnost, područje ima uvjete za daljnji razvoj ruralnog turizma, posebno selektivnih oblika turizma. Zajedništvo, kultura, tradicija i povijest tek su, uz geografsku razmjешtenost, ono što povezuje i stremi ka razvoju cjelokupnog područja LAG-a.

Grafikon 1. Broj stanovnika na području LAG Moslavina

Izvor: DZS, Popis 2011.

Grafikon 2. Površina JLS-a koje se nalaze na području LAG-a Moslavina

Izvor: PP Općina i gradova

1.1.2 Položaj i granice područja LAG-a

Područje LAG-a Moslavina prostire se na 1.787,70 km² zauzimajući 17,54% ukupne površine ZŽ, BBŽ i SMŽ¹ i obuhvaća 12 JLS što čini 16%.

LAG na sjeveru graniči sa administrativnim područjem općina Gradec (ZŽ), Farkaševac (ZŽ), Štefanje (BBŽ), Ivanska (BBŽ), Berek (BBŽ), Nova Rača (BBŽ) te Velikim Grđevcem (BBŽ). Na istočnom dijelu graniči sa Grubišnim Poljem (BBŽ), Končanicom (BBŽ) i Dežanovcem (BBŽ). Na južnom dijelu granica se proteže uz administrativna područja grada Novske (SMŽ), općinom Jasenovac (SMŽ), gradom Siskom (SMŽ). Dok na zapadnom dijelu sa administrativnim područjem grada Vrbovcem (ZŽ) te općina Brckovljani (ZŽ), Rugvica (ZŽ), Orle(ZŽ) te općinom Martinska Ves (SMŽ).

Slika 1. Prikaz LAG-a Moslavina

¹ Zagrebačka županija, Bjelovarsko-bilogorska županija, Sisačko-moslavačka županija.

1.1.3 Geomorfološke karakteristike

Na brdsko-brežuljkastom području, u uvjetima humidne klime i zbog razvedenosti reljefa, razvila su se pretežno lesivirana tla. Na uravnom području dominiraju pseudogleji, a naglašene topogene depresije uvjetovale su razvoj euglejnih tala. Na širokom prostoru Moslavačke gore prostiru se kompleksi stijena paleozojske i mezozojske starosti predstavljeni kompleksima škriljavaca, granita, gnajsa i dolomita. Moslavačka gora je, kako je poznato, dio stare mase te po svom postanku spada u grupu "otočkih" zona u Panonskom prostoru. Nastala je lomljenjem i tektonskim gibanjima stare panonske mase. Zbog toga rubom gorskog trupa prolaze dislokacijske linije.

Moslavačko pobrđe dio je nekadašnjeg ravnjaka. U nedavnoj geološkoj prošlosti spuštanjem Ilovske zavale, tekućice su se usjekle u spomenuti ravnjak, formirajući tako raznolik i brežuljkast reljef. Današnji procesi mijenjanja i modeliranja reljefa znatno su usporeni zbog promijenjenih klimatskih prilika. Ipak u gornjim dijelovima dolina, ponegdje je ispiranje i usijecanje još uvijek znatno, dok u donjim dijelovima traje akumulacija rastresitog materijala. Zato su doline u tvrdim stijenama strmih strana i uske, a u donjim dijelovima, gdje su mekane stijene, široke, blagih strana ispunjene naplavinama. Zbog složene hidrografije šireg prostora Ilovske zavale, i slabog otjecanja glavnih tokova, doline većeg broja pritoka su praktično zatrpane naplavinama, slabo ocijedite, odnosno močvarne.

Čazmanska i Ilovska nizina su otvorene prema Posavini kuda otječu i glavni riječni tokovi Česme i Ilove.

Vrijedna obradiva tla imaju relativno mala ograničenja za oraničnu biljnu proizvodnju. U ovu grupu tala mogu se uvrstiti lesivirana tla na zaravnima i vrlo blagim nagibima ispod 5%. Na ovim tlima vlaženje je minimalno i bez većeg zadržavanja vode u profilu. Fizička svojstva tla za vodu su uglavnom dobra. Zbog znatnog učešća praha i povećane zbijenosti tla u podoraničnom horizontu potrebno je podrivanje ili rastresanje. Tlo je vrlo pogodno za oraničnu biljnu proizvodnju. Deficit vlage se često javlja u ljetnim mjesecima. Uz navodnjavanje, redovite agrotehničke mjere i mjestimičnu rijetku drenažu, ova bi tla omogućila raznovrsnu, visoku i stabilnu proizvodnju.

Ostala obradiva tla obuhvaćaju lesivirana i pseudoglejna obronačna tla sa nagibima iznad 5%, zatim duboke rigosole na lesolikim sedimentima i livadsko semiglejno tlo, te nešto lošija tla kao što su pseudoglej na zaravni i koluvij.

Prema svojim fizičkim i kemijskim svojstvima obronačna lesivirana i pseudoglejna tla iziskuju relativno manji obim mjera zaštite od erozije, obradu paralelno sa izohipsama i mjestimično, na ravnim terenima, navodnjavanje iz malih akumulacija. U istom smjeru na velikim razmacima treba postaviti kolektorske drenove i u takvim uvjetima provoditi podrivanje tla uz gnojidbu.

Površine na prevelikim nagibima mogu ponegdje dati pozitivne rezultate, s određenim kulturama, uz provedbu antierozivnih mjera u kombinaciji sa drenažom. Izvedeni sistem prema takvom konceptu npr. za vinogradarstvo u slivu Ilove već su dali odlične rezultate.

Međutim, u postojećim uvjetima to su tla neiskoristljiva u intenzivnoj poljoprivrednoj proizvodnji

Značajan utjecaj na razvoj tala ima čovjek. Djelovanje čovjeka posebno je izraženo danas, a još veći antropogeni utjecaji očekuju se u budućnosti, jer se s pravom očekuju još značajnije intervencije u tlu. Brojni su antropogeni zahvati koji su doveli do promjene tala ovog područja. Krčenje šuma i obrada tla, osobito na nagnutim terenima, dovelo je do ispiranja talnog materijala, do procesa erozije.

1.1.4 Klimatske karakteristike područja

Područje LAG Moslavina karakterizira umjerena kontinentalna klima s toplim ljetima i umjereno hladnim zimama, sa snježnim padalinama. Najviše padalina ima u kasno proljeće, rano ljeto i jesen, a najmanje u zimi i u rano proljeće. Podneblje cijele regije odlikuje se umjerenom vlažnošću s izrazitim, ali ne posebno dugim, hladnim razdobljem godine. Prosječna godišnja temperatura iznosi 11°C. Prosječna temperatura toplih razoblja iznosi 22°C, dok je srednja temperatura hladnijih mjeseci između -3°C i 18°C, ovisno o nadmorskoj visini. Prosječan godišnji broj oblačnih dana 125 dana dok ukupna prosječna godišnja količina oborina iznosi oko 900 mm. Godišnji broj sunčanih sati iznosi 1 700-2 000 sati. Prosječna godišnja relativna vlaga iznosi 78%, s variranjem između srednje i jako visoke tijekom godine.²

1.1.5 Prirodna baština LAG-a

Trenutačno stanje zaštićenih područja prirode na teritoriju LAG-a obuhvaća iznimno značajan park prirode Lonjsko polje koje se prostire na području općina Popovača i Velika Ludina te grada Kutina.

Slika 2. Dio ljepote Lonjskog polja

Park prirode Lonjsko polje ukupne površine 506,50 km² kao močvarno područje ubraja se među najugroženija staništa na svijetu. To je najveće zaštićeno močvarno područje, ne samo u Hrvatskoj, već u cijelom Dunavskom porječju. Uvršten je u tzv. Ramsarski popis močvara koje su od međunarodnog značaja, osobito kao prebivalište ptica močvarica. Prema kriterijima direktive o pticama Europske unije, to područje pripada važnim područjima za ptice (Important Bird Areas - IBA). Sačinjavaju ga uglavnom tri polja: Lonjsko, Mokro i Poganovo polje.³

Slika 3. Dio krajobraza Moslavačke gore

² Procjena na temelju klimatoloških obilježja triju županija te nadmorske visine

³ http://www.pp-lonjsko-polje.hr/O_Parku.htm 07.03.2012.

Tablica 2. Zaštita prirodnih bogatstava LAG-a Moslavina

Zaštita prirodnih bogatstava			
Kategorija zaštite	JLS /broj	Lokacija/naziv	Površina/ u km²
Posebni rezervat	Dubrava	Zoološki rezervat Varoški lug; Šumska vegetacija Varoški lug	8,37
Posebni rezervat - ornitološki	Lipovljani	Ribnjaci Lipovljani	19,40
Park prirode	Popovača , Kutina, Velika Ludina, Lipovljani	Lonjsko polje	Grad Kutina 33,17 Ukupna P 506,50
	Lipovljani	Ribnjaci Lipovljani	
	Lipovljani	Opeka	
	Lipovljani	Donja Posavina	
Regionalni park	Popovača, Velika Ludina	Moslavačka gora	SMŽ 81,99 Ukupna P 151,11
	Grad Čazma	Moslavačka gora	69,11
Značajni krajobraz	Grad Kutina	Padine Moslavačke gore	51,86
	Grad Kutina	PŠ Ciglenica, PŠ Djed, PŠ Trsište, PŠ Brunkovac	1,64
	Grad Ivanić-Grad	Šuma Marča na području Graberja Ivaničkog; krajolik uz vodotok rijeke Lonje	
	Dubrava	ribnjak Vukšincac	3,50
	Općina Kloštar-Ivanić	Prirodni krajobraz Šuma Marča	
	Lipovljani	akumulacija Pakra, nizina do Save u južnom dijelu općine Lipovljani, dolina rijeke Subocke, dolina rijeke Ilove, žabarski bok, Opeke I, Opeke II, Jošik	
Park šuma	Općina Križ	Veliki Jantak	24,00
Spomenik parkovne kulture (vrtovi, perivoji i parkovi)	Grad Kutina	Trg kralja Tomislava, Park 56. Bojne, Park kod Doma zdravlja	13,82
	Općina Križ	Park Križ , Park Novoselec	
	Grad Ivanić-Grad	Park hrvatskih branitelja u Ivanić-Gradu	

Izvor: Upitnici JLS

Regionalni park Moslavačka gora prostire se kroz grad Čazmu i općine Popovača i Velika Ludina. Moslavačka gora nalazi se u središnjoj Hrvatskoj na granici Bjelovarsko-bilogorske županije i Sisačko-moslavačke županije. Spada u staro ulegnuto gromadno gorje paleološkog nastanka bogato rudnim bogatstvom (granitom te nalazištima nafte i plina). Najviši vrh je — Humka 489 m n.v. Značajni vrhovi još su: Vis (444 m n.v.), Kaluđerov grob (437 m n.v.) i Mjesec (354 m n.v.). Površina Moslavačke gore iznosi oko 1 350 km² od čega se 220,22 km² prostire kroz LAG Moslavina.

Moslavačka gora obrasla je gustim šumama bukve, hrasta kitnjaka, graba, kestena, crne johe i breze, a u nižim predjelima kultiviranim voćnjacima i vinogradima. Nađeni su fosilni nalazi praslona i nosoroga u rudniku bentonitske gline u Gornjoj Jelenskoj 1994. godine. Ima više kamenoloma od kojih su neki napušteni. Najznačajniji su Pleterac i Mikleuška. Od rijetkih i ugroženih biljaka rastu zvjezdasti šaš (Carex echinata) i mirisavi dvolist. U vodotocima živi ugrožena riba bijeli klen (Leuciscus cavedanus), a od vodozemaca prisutni su pjegavi daždevnjak, smeđa šumska žaba i žuti mukač. Na Moslovačkoj gori postoje ostaci starih utvrda, od kojih je najpoznatiji Garić-grad, kojeg je sagradio ban Stjepan Šubić. Zbog svojih značajki, Moslavačka gora zaštićeno je područje od 2007. godine preventivno na tri godine u kategoriji regionalnoga parka.

Značajni krajobraz grada Kutine, Ivanić-Grada i općine Kloštar-Ivanić su padine Moslavačke gore, PŠ Ciglenica, PŠ Djed, PŠ Trsište, PŠ Brunkovac, Šuma Marča na području Graberja Ivaničkog, krajolik uz vodotok rijeke Lonje, te prirodni krajobraz Šume Marča. Park šuma Veliki Jantak nalazi se u općini Križ. Spomenici parkovne kulture nalaze se u gradovima Kutina, Ivanić-Grad i općini Križ evidentirani kao: Trg kralja Tomislava; Park 56. Bojne; Park kod Doma zdravlja; Park Križ; Park Novoselec; te Park hrvatskih branitelja.

Na području LAG-a Moslavina nalaze se dva područja koja su upisana u registar Natura 2000, Lonjsko polje i Ribnjaci Lipovljani. (Dodatak 4)

1.1.6 Kulturno povijesna i tradicijska baština

Kulturno-povijesnu baštinu dijelimo na: zaštićenu nepokretnu povijesno-kulturnu baštinu (materijalnu), zaštićenu pokretnu povijesno-kulturnu baštinu (materijalnu) i zaštićenu pokretnu povijesno-kulturnu baštinu (nematerijalnu).

Na području LAG-a nalazi se 136 objekta zaštićene nepokretne povijesno-kulturne baštine. Od toga:

- ruralno-urbana cjelina (grad, selo, naselje ili njegov dio) broji 7 objekata,
- spomenik graditeljstva (građevina ili njezini dijelovi, te građevina s okolišem) broji 38 objekata,
- elementi povijesne opreme naselja broje 16 objekata,
- spomenički kompleks (područje, mjesto, spomenik i obilježje u svezi s povijesnim događajima i osobama) broji 13 objekata,
- arheološki lokaliteti (arheološko nalazište i arheološka zona, uključujući i podvodna nalazišta i zone) broje 53 objekta,
- područje i mjesto s etnološkim i toponimskim sadržajima broji 2 objekta,
- krajolik ili njegov dio koji sadrži povijesno karakteristične strukture, koje svjedoče o čovjekovoj nazočnosti u prostoru broji 3 objekta, industrijska baština - tehnički objekt s uređajima i drugi slični objekti broji 4 objekta.

Zaštićena pokretna povijesno-kulturna baština (materijalna) broji 12.669 predmeta. Zbirka predmeta u muzejima, galerijama, i dr. ustanovama i pri privatnim osobama broji 9.154 predmeta, crkveni inventar i predmeti broji 15 predmeta, arheološki nalazi broje 682 predmeta,

antologijska djela likovnih i primijenjenih umjetnosti i dizajna broje 2.443 predmeta, etnografski predmeti broje 90 predmeta, stare i rijetke knjige, novac, vrijednosni papiri, poštanske marke i druge tiskovine broje 27 predmeta, dokumentacija o kulturnim dobrima broji 3.407 predmeta, uporabni predmeti koji su značajna svjedočanstva razvitka znanosti i tehnologije broje 254 predmeta.

Zaštićena pokretna povijesno-kulturna baština (nematerijalna) broji 17 predmeta. Folklorno stvaralaštvo u području glazbe, plesa, predaje, igara, obreda, običaja, kao i druge tradicionalne pučke vrednote broji 11 predmeta, tradicijska umijeća i obrti broje 6 predmeta.

Slika 4. Dio kulturno-povijesne baštine moslavačkog kraja

Hercegovac je smješten na području staroga, doturskog sela Crne Reke, udaljen tri kilometra od rijeke Ilove koja dijeli Moslavinu i Slavoniju. Dokaze o turskim aktivnostima na području Crne Reke pružila su arheološka nalazišta otkrivena u razdoblju između dva svjetska rata. Lokalitet se sastoji od ostataka građevina i vojne opreme koji se danas čuvaju u zavičajnom muzeju Moslavina u Kutini.

Godine 1886. izbio je na trgu u **Kutini** požar razarajućih razmjera. S obzirom na velik broj drvenih kuća, većina ih je stradala, kao i sjedište kutinske gospoštine tj. današnji Muzej Moslavine. Obnovom su sagrađene nove građanske kuće koje danas čine povijesnu jezgru Kutine. Crkva Sv. Marije Snježne je najraskošniji objekt kasnobaroknog sakralnog umjetničkog nasljeđa u Moslavini. Najstariji zapis o gradnji crkve je iz 1729. godine, a 1753. završen je zvonik čime je i sama izgradnja crkve dovršena. Unutrašnjost je dovršena 1769. o čemu svjedoči natpis na susvodici desno od trijumfalnog luka: Taliter ornavit niveampia Kutina matrem 1769. (ovako je pobožna Kutina uresila Sniježnu Majku 1769.). Jednu od ulica u Kutini odlikuje jedinstvena cjelina od pet kuća tradicionalne drvene arhitekture.

Kloštranska Crkva Blažene Djevice Marije najznačajniji je spomenik sakralne arhitekture stare Ivanićke povijesti. Crkvu, a i uz nju samostan, dao je sagraditi zagrebački biskup Stjepan II. Babonić. Godina građenja nije pismeno označena, no smatra se da je to učinio između 1227. i 1242. godine. Kuća i crkva su darovane opaticama (najvjerojatnije normantinkama) za stanovanje. Samostan i naselje spalili su Tataři 1242., ali su već 1246. godine najvećim dijelom obnovljeni. Iste godine u Kloštar Ivanić dolaze benediktinke. Franjevački samostan i crkva u Kloštar Ivaniću čine jedinstven spomenički arhitektonski kompleks. Prema svjedočanstvu urezane godine u renesansnom grbu nad glavnim portalom crkve, graditelj crkve i samostana bio je zagrebački biskup Luka Baretin, a svoje je djelo završio 1508. godine. Ova velika gotička crkva, posvećena sv. Ivanu Krstitelju, kasnije je bila barokizirana. Prema odluci još iz 1817. godine, Austrija je izabrala upravo toranj crkve Sv. Ivana Krstitelja u Kloštar Ivaniću kao ishodišnu točku za provedbu katastarske izmjere za područje Hrvatske i Slavonije. Toranj je visok 69 metara i vidi se iz mnogih susjednih točaka te je kao takav mogao poslužiti kao polazište trigonometrijske mreže. U odnosu na tu glavnu točku, određeno je i tzv. susjedno ekscentrično geodetsko stajalište koje se nalazi na starom sajmištu u Kloštar Ivaniću. To je masivni stup s metalnim središtem koji se tamo nalazi i danas. Uz franjevački samostan u

Kloštar Ivaniću veže se još jedan značajni povijesni spomenik - franjevačka ljekarna, jedna od najstarijih u ovom dijelu Hrvatske. Postoje podatci da je u samostanu postojala ljekarna već od 1670. godine. Od 1725. čuva se popis franjevacu ljekarnika i ranarnika. U središtu Kloštra nalazi se i seoski središnji zdenac sa zanimljivom nadzemnom arhitekturom. Izrađen je vjerojatno još za potrebe vojne granice. Zdenac je jedan od vrlo rijetkih povijesno – građevinskih spomenika te vrste u sjevernoj Hrvatskoj.

Župna crkva sv. Petra u **Ivanić-Gradu** dovršena je 1831. godine u kasnobaroknom stilu. Krajem prošlog stoljeća oko crkve je uređen park u stilu engleske parkovne arhitekture, a 1925. godine pred ulazom u crkvu podignut je spomenik 1000. godišnjici hrvatskog kraljevstva. Jedan od vrijednih spomenika jest i gradska vijećnica s grbom Grada iznad vrata, koji datira iz 1889. g.

Jedina građevina koja je do suvremenog doba sačuvana, a potječe iz srednjovjekovnog – zlatnog razdoblja **Čazme** (sjecišta putova iz Ugarske prema moru), velebna je Crkva sv. Marije Magdalene. Intenzivna istraživanja koja traju desetak godina, dokazala su da je ta Crkva građena u prvoj etapi kasnoromaničkim stilom do 1240. godine. Obnavljana je nakon 1241. (tatarskoga razaranja) u ranogotičkom stilu. Crkva je smještena u sredini naselja, a građena je u pravcu istok-zapad s glavnim pročeljem prema zapadu. Trobrodna je građevina, građena tlocrtno u obliku križa. Izvorno je Crkva imala impozantan portal i rozetu na pročelju, a na svim ostalim vanjskim zidovima po jedna je rozeta manjega promjera. Od svetišta (nerazmjerno maloga u odnosu na cijelu građevinu), odijeljenog trijumfalnim lukom, prostire se crkvena lađa sa 6 križnih polja. Crkvi je kasnije prigradena sakristija koja je 2008. g. srušena te iznova sagrađena sličnija izvornom obliku.

Crkva Uzvišenja sv. **Križa** jednobrodna je, barokizirana građevina, a spada među najbolje očuvane srednjovjekovne objekte srednje Hrvatske i spomenik je nulte kategorije. Staroj je crkvi 1714. godine u požaru izgorio glavni oltar, pa je 1720. godine postavljen novi oltar s vrijednim drvenim skulpturama - jedan od najreprezentativnijih u cijeloj sjevernoj Hrvatskoj. Posebna vrijednost crkve su također i dva bočna oltara, sv. Roka i Antuna Padovanskoga, koji se spominju oko 1761. godine. U crkvi se nalaze i vrijedni zlatarski predmeti iz 18. i 19. stoljeća. Oko crkve je obnovljen stoljetni park, uređen 1894. godine po pravilima engleske parkovne arhitekture. Jedna od teorija o nastanku crkve Uzvišenja svetog Križa povezuje se s templarima koji su prolazili ovim područjima i na njima imali svoje posjede, čemu donekle idu u prilog pronađeni ostatci konstrukcije ispod crkvenog tornja. Pri spominjanju vrijednih znamenitosti potrebno je spomenuti i kapelicu sv. Barbare na mjesnom groblju, kapelu sv. Vida u Novoselcu te arheološko nalazište Sipćine kod Okešince. Prilikom arheoloških istraživanja provedenih na lokalitetu Sipćina u Okešincu, koja je tijekom travnja 2012. g. provela Služba za arheološku baštinu Hrvatskog restauratorskog zavoda, pronađen je arheološki sloj s antičkim materijalom. Arheološka iskopavanja ukazala su na građevinski kompleks iz perioda rimske vladavine, antičku vilu. Arheološko istraživanje i konzerviranje nalazišta osmišljeno je kao višegodišnji projekt koji za konačni cilj ima prezentaciju antičkog lokaliteta Sipćina upotpunjenu tematskom izložbom te znanstvenom objavom nalaza. Općina Križ pokazala je veliki interes za nastavak arheoloških istraživanja na lokalitetu Sipćina te buduću prezentaciju lokaliteta i njegovo uklapanje u kulturno-turističku ponudu Općine Križ. Antički lokalitet na položaju Sipćina jedino je poznato arheološko nalazište na prostoru Općine Križ, a ujedno i njen najstariji spomenik što mu daje evidencijsku i povijesnu vrijednost. Uređenje lokaliteta stvaranjem arheološkog parka te njegovim uključivanjem u turističku ponudu te kulturni krajobraz Križa upotpunila bi se estetska vrijednost. Konzerviranjem lokaliteta i pravilnim prezentiranjem otvara se mogućnost izvođenja terenske nastave i nastave u prirodi za učenike okolnih škola čime bi se dopunila društvena vrijednost kulturnog dobra te ga približilo široj javnosti. Na području Općine važni su objekti i dvije spomen kuće, Spomen dom Josipa Badalića i spomen kuća operne pjevačice Milke Trnine u Vezišću. Crkva sv. Jovana u centru Križa izgrađena za vrijeme Vojne krajine oko 1700 godine.

Crkva ima vrijedne umjetnine (ikone i freske) te oltar primjeren pravoslavnim crkvama namjenjenih pravoslavnim vjernicima.

Na području **Velike Ludine** od povijesnih znamenitosti važno je spomenuti staru utvrdu Košutgrad koja je slabo očuvana. U boljem je stanju srednjovjekovna građevina Jelengrad te ostaci franjevačkog samostana Podgrađe. Od sakralnih objekata vidljivi su jedino obrisi temelja crkve Sv. Marije.

U centru **Velike Trnovitice** odvaja se cesta koja vodi preko potoka na brežuljak do župne crkve Sv. Martina. U popisu župa iz 1334. godine stoji zanimljiv podatak koji upućuje na današnje ime Trnovitica. Tada je tu zabilježena župna crkva Sv. Martina pod imenom "Ecclesia sancti Martini de Twinski", što je stari mađarski naziv za Trnje. Crkva se spominje pod istim imenom i 1501. kada uz taj zapis stoji: "in spinis" što znači "u trnju". To bi bio "Sveti Martin u Trnju, pa je po tome vjerojatno i ime Trnovitica. Područje je bilo bogato šumom, a gdje ima šume, ima i trnja. Spomenik nulte kategorije je spomenuta crkva Sv. Martina, a trenutno je u ishodu da se i jedna od najstarijih škola u županiji proglasi spomenikom kulture i to stara škola u Velikoj Trnovitici koja je još nekad bila vojna škola za vrijeme Austro-Ugarske.

Povijest na području općine **Popovača** počinje vrlo rano, prije 18 milijuna godina. O tome nam svjedoče paleontološki ostaci biljnog i životinjskog svijeta pronađeni u Gornjoj Jelenskoj. Prvi tragovi ljudskog života pronađeni su već u iskopinama datiranih iz prapovijesti i nastavljaju se kroz sva razdoblja do Rimljana. Blizina antičke Siscie pogodovala je razvoju života pa se, najvjerojatnije uz cestu koja je spajala Sisciu (Sisak) i Variannis (Kutina), nalazi veći kompleks rimske vile. Uz ovo nalazište u Osekovu, rimski arheološki materijal pronađen je i na drugim mjestima u općini (Donja Gračenica, Voloder). Tragovi zemuničkog naselja na lokalitetu Voloderski bregi u Voloderu nađeni su 1968. godine prilikom proširavanja kompleksa vinograda. Ovo zemuničko naselje u Voloderskim bregima svojim zemljopisnim smještajem se uklapa u područje gusto naseljeno u vrijeme kasnog neolitika (mlađeg kamenog doba) i eneolitika (bakrenog doba). Pronađeni arheološki materijal, pogotovo ukrašena keramika i kamena oruđa upućuju nas na zaključak da je naselje u Voloderskim bregima pripadalo Lasinjskoj kulturi.

Povijesne znamenitosti općine **Dubrava** čine nekoliko sakralnih objekata. To su crkva Sv. Margarete, crkva Sv. Martina te kapela Ranjenog Isusa. Crkva Sv. Margarete je bila lijepa kasnogotička crkva, ali je teško stradala 1552. godine u turskim osvajanjima kad je uništeno i mjesto Dubrava. Obnovljena je krajem 16. st. Crkva je više puta pregrađivana i proširivana. Današnji je izgled s nadsvođenim svetištem i glavnim brodom dobila 1758. – 1765. godine.

1.1.7 Kvaliteta života i stanje infrastrukture

Područje LAG-a bilo je naseljeno daleko u prošlosti zbog svojih prirodnih resursa te gospodarskih prometnih sjecišta. Kvalitetna infrastruktura trebala je biti jedan od razvojnih temelja kvalitete života stanovnika i gospodarskih razvoja. Bez dobre fizičke infrastrukture, prometne, komunalne, informacijsko-komunikacijske, razvoj je uvelike otežan, čega su stanovnici LAG-a izuzetno svjesni. No koliko god da je važno urbano središte, bitno je sagledati i kolika je udaljenost i izoliranost pojedinih naselja/zaselaka. Koliko se zapravo nedostatak prometne povezanosti i slab razvoj tih područja očituje na razvijenosti cijelog područja. Ekonomska infrastruktura važna je za gospodarski razvoj LAG-a, poput poslovnih zona za razvoj poduzetništva, poljoprivredne i turističke infrastrukture bez kojih nema razvoja ruralnih područja. No jednako tako, zdravstvena infrastruktura jedna je od ključnih stvari pomoću koje se može spriječiti sve veća depopulacija stanovništva u manjim naseljima/zaselcima. Ako se želi

kvalitetan, dugoročan i održiv razvoj, potrebno je uskladiti sve razvojne sektore, povezati ljude i zajednički iznaći adekvatno rješenje.

1.1.7.1 Prometna infrastruktura

Cestovna mreža najvažniji je dio prometne infrastrukture na području LAG-a. Geoprometni položaj LAG-a važan je na nacionalnoj i međunarodnoj razini.

Stanje infrastrukture područja LAG-a u rujnu mjesecu 2012. godine opisuje podatak da je na području LAG-a ukupno asfaltirano 1220,45 km cesta (67,11%), te da je 598,05 km (32,89%) cesta još neasfaltirano.

Prema dostupnim podacima na području LAG-a Moslavina ima 37,77% nerazvrstanih cesta, 27% općinskih/gradskih cesta, 21,18% županijskih cesta, 7,12% državnih cesta i 3,35% autocesta ili ukupno 1.866,70 km cesta prolazi kroz LAG.

Prometna povezanost područja LAG-a i nekih JLS s područja najbolje govori o važnosti razvoja prometne infrastrukture.

Tako se grad Ivanić-Grad smjestio uz magistralnu prometnicu (autocestu D-4) Zagreb - Lipovac, državnu cestu (D-43) Bjelovar - Ivanić Grad, te regionalnu prometnicu i željezničku prometnicu Zagreb - Vinkovci.

Dominantni prometni koridor općine Velika Ludina proteže se u smjeru zapad-istok duž županijske ceste Ž-3124 uz koju se razvija linearna konurbacija, koja obuhvaća potez Ivanić Grad - Kutina - Novska - Nova Gradiška. U kontaktnom području brežuljaka Moslavačke gore i prisavske ravnice smješten je prometno infrastrukturni koridor: auto cesta D-4, željeznička pruga, županijska cesta Ž-3124, plinovodi, naftovodi i dalekovodi.

Izgradnja pojedinih prometnica bila je od presudne važnosti za razvoj Grada Kutina. Početak je izgradnja tzv. "stare ceste" (Božjakovina - Ivanić-Kloštar - Križ - Kutina - Slavonski Brod), sredinom XVIII. stoljeća. Ona povezuje panonske predjele preko Slavonije, Moslavine i Zagreba, dalje u pravcu jadranskih luka. Nizinskim djelom Moslavine trasirana je državna cesta D4 GP Bregana (gr. R. Slov.) - Zagreb - Slavonski Brod - GP Bajakovo (gr. R. J.). Na nju se transverzalno nadovezuje državna cesta (u smjeru juga) D36 (D4) Popovača - Sisak - Pokupsko - Karlovac (D1) i dalje na Jadran, odnosno u pravcu sjevera preko Kutine - Garešnice - Grubišnog Polja na podravsku magistralu u Virovitici, a preko Mađarske u Istočnu Europu državna cesta D45 (D5) V. Zdenci - Garešnica - Kutina - D4. Potencijalna perspektiva u razvoju ovog kraja stvorena je i spajanjem kraka željezničke pruge Dugo Selo - Kutina - Novska - Banova Jaruga - Pakrac (obje 1879. godine) na već postojeće pruge. Prometno povezivanje Republike Hrvatske s Europom (temeljem AGC sporazuma-European Agreement on Main International Railways Lines i AGTC sporazuma-European Agreement of Important International Combined Transport Lines and Related Installations) odvija se preko devet željezničkih koridora od kojih je međunarodno priznati i za Hrvatsku izuzetno važni paneuropski X koridor (Salzburg-Ljubljana-Zagreb-Beograd-Niš-Skopje-Večes-Solun) tranzitiran preko Moslavine i Kutine.

Središtem općine Popovača prolazi autocesta Zagreb - Lipovac (autocesta A3 odnosno E-70) međunarodnog karaktera, a uz nju se pruža i glavni državni željeznički pravac, magistralna pruga MG 2.1. Također, vrlo je važna prometnica na sjeveroistoku općine županijska cesta Ž-3131, koja područje općine Popovača, odnosno autocestu A3, povezuje s prometnicom D-26 na potezu Čazma - Garešnica.

Javni prijevoz putnika i školske djece na području LAG-a je složen prometni podsustav u kojem se interakcijski isprepliće mnoštvo subjekata, od kojih su najvažniji državna i županijska uprava, kao davatelj koncesije i vlasnik infrastrukture, prijevoznici – koncesionari, vlasnici kolodvora te

putnici. U prijevozni proces uključena su uz županijska i tijela Ministarstva unutarnjih poslova RH, ispostave Hrvatskih cesta, županijskih uprava za ceste te općine i mjesne zajednice. Postoje značajni problemi u funkcioniranju linijskog prijevoza na području LAG-a. Putnici i potencijalni korisnici autobusni prijevoz ocjenjuju skupim, nekonkurentnim i neatraktivnim. Posebno se pritom ističe: premali broj polazaka u danu, loša povezanost autobusnom mrežom linija, kao i nekvalitetan vozni park.. Također, javni prijevoz je iznimno važan radi dnevnih migracija lokalnog stanovništva radi školovanja ili zaposlenja u Zagrebu i drugim urbanijim središtima LAG-a.

1.1.7.2 Telekomunikacijska infrastruktura

Područje LAG-a potpuno je pokriveno fiksnim telefonskim linijama i mobilnom telefonijom, time je omogućeno spajanje računala ISDN uređajem s maksimalnom brzinom od 128 kb/s, iako je, još uvijek nedovoljno pokriveno brzim internetom što je važno za razvoj gospodarstva. ADSL mreža u prosjeku je dostupna na 69% područja (nisu dostupni svi podaci).

1.1.7.3 Opskrba energijom

Vezano uz električnu mrežu, napajanje električnom energijom na području LAG-a je u prosjeku 96,18%, što je dosta dobra pokrivenost, iako bi trebalo voditi računa o naseljima koji nemaju u potpunosti dovršenu infrastrukturu.

1.1.7.4 Vodoopskrba, odvodnja i pročišćavanje otpadnih voda

Na **vodovodnu mrežu** priključeno je 37,13% ili 12.178 kućanstva, uz čega se može zaključiti da vodoopskrba na prostoru LAG-a nije dovoljno razvijena. Uslijed sve većih potreba, moraju se osigurati dostatne količine kvalitetne pitke vode za cjelokupno područje LAG-a. Pokrivenost vodoopskrbom iznosi 63%. Kvalitetna i dostatna vodoopskrba preduvjet je kvalitetnog života stanovnika LAG-a i ukupnog razvoja cijelog područja. Dostatne količine pitke vode usklađene s razvojnim smjericama područja mogu se ostvariti utvrđivanjem optimalne koncepcije dugoročnog razvoja vodoopskrbe koja se mora temeljiti na već izgrađenim sustavima dovoda vode iz lokalnih izvorišta. No isto tako, postojeći vodovodni sustavi često nisu adekvatni, stoga samo 3 JLS (Dubrava, Kutina i Čazma) na području LAG-u imaju izrađene studije optimizacije vodovodnog sustava. Ciljevi razvoja vodoopskrbnog sustava u LAG-u su, prvenstveno širenje vodoopskrbe na područja koja još uvijek nemaju riješenu javnu vodoopskrbu ili je ona u neodgovarajućem stanju, kroz sagledavanje prednosti međusobnog povezivanja. Stoga je imperativ nastaviti s izgradnjom postojećih vodoopskrbnih sustava te s izradom projektne dokumentacije novih perspektivnih zahvata, kako bi se sve vode novih potencijalnih izvorišta mogle učinkovito prihvatiti, transportirati i distribuirati u svim smjerovima i do svih potrošača.

Gubitke u sustavima za opskrbu vodom utvrdili su grad Ivanić-Grad 21,07%, grad Čazma 8,45%, grad Kutina 51,18%, općina Kloštar-Ivanić 19,30% dok ostale JLS nemaju dostupan podatak.

Broj vodosprema na području LAG-a čini 9 objekata, a javnih cisterni je 50.

Sustavi za odvodnju su slabo zastupljeni na području LAG-a, većinom se koriste propusne septičke jame. Stanje odvodnje i pročišćavanja otpadnih voda u LAG-u izuzetno je loše promatrano i prema kriteriju kvalitete stanovanja i prema kriteriju negativnog/onečišćujućeg utjecaja na okoliš. Svega 16,55% ili 5.427 kućanstava je priključeno na kanalizaciju, i to na području LAG-a u slijedećim JLS: Križ, Popovača, Hercegovac, Velika Ludina, Kutina,

Garešnica, Čazma i Ivanić grad. Pri čemu valja napomenuti da najveći % priključenih kućanstava imaju Popovača, Kutina i Ivanić grad – iznad 50%.

Druga kućanstva otpadne vode rješavaju sabirnim i septičkim jamama koje su ili propusne, pa se njihov sadržaj cijedi izravno u podzemlje i potencijalno ugrožava pitke vode, ili se njihov sadržaj povremeno ispumpava i nekontrolirano (jer trenutno ni ne postoji kvalitetna alternativa s obzirom da ne postoje odgovarajući pročišćivači ni odgovarajuće zbrinjavanje otpadnih voda na području triju županija) prazni na tlo, u neki vodotok. Na području LAG-a svega tri JLS imaju prečistače: Križ, Kutina i Ivanić Grad. U naseljima u kojima postoji, kanalizacijska mreža je uglavnom skup parcijalnih rješenja za pojedina naselja, različite starosti i različite okolišne prihvatljivosti što je, uz sniženu kvalitetu okoliša za lokalno stanovništvo, izravna opasnost i prepreka za dugoročno održivi razvoj poljoprivrede i turizma u tom području. Uloga LAG-a jest u podizanju svijesti stanovnika, ali senzibilizaciju nadležnih institucija za hitnu potrebu rješavanja neadekvatnog zbrinjavanja otpadnih voda, budući da sadašnje stanje predstavlja jedan od osnovnih ograničavajućih faktora razvoja područja.

1.1.7.5 Gospodarenje otpadom

Na području LAG-a djeluje deset **komunalnih poduzeća** koja preuzimaju, prijevoze i zbrinjavaju komunalni otpad. To su Ivakop d.o.o. za komunalne poslove Ivanić Grad, Moslavina d.o.o., Komunalac d.o.o. Garešnica, Komunalac Vrbovec d.o.o., Moslavina d.o.o. Kutina, Komunalni servisi Kutina d.o.o., Komunalije d.o.o. Čazma, Komunalni centar Ivanić-Grad d.o.o., Lip-Kom d.o.o. te trgovačko društvo Poduzetnička zona Križ d.o.o.

Postoji 34 divlja odlagališta na području općine Križ, općine Hercegovac, općine Kloštar-Ivanić, grada Garešnica, grada Čazme i najbrojnije čak 19 divljih odlagališta na području grada Kutina na prostoru veličine 8 560 m³, dok ostale JLS nisu dostavile traženi podatak. Opasni otpad se ne proizvodi na području LAG-a.

1.1.7.6 Poslovna infrastruktura

Poslovnih/poduzetničkih zona na području LAG Moslavina ima ukupno 24, ukupne površine 1356,96 ha.

Poduzetnička zona Ivanić-Grada, podijeljena je na tri dijela: južnu zonu, površine 136,55 ha, istočnu zonu, površine 304,50 ha i sjevernu zonu, površine 114,38 ha, smještena je uz rubne dijelove grada. Prostire se uz sam ulaz na autocestu Bregana – Zagreb – Lipovac.

Na području Općine Križ formirane su tri poduzetničke zone i to Poduzetnička zona Križ I., površine 126 ha, smještena na sjevernijoj strani autoceste Bregana – Zagreb – Lipovac u kojoj se nalazi Čvor Križ, izlaz-ulaz na navedenu autocestu. Poduzetnička zona II. površine 19,60 ha smještena je uz prometnicu Industrijska cesta, a Poduzetnička zona III. površine od oko 60 ha smještena je sa južne strane Autoceste Bregana–Zagreb-Lipovac.

Na području općine Kloštar Ivanić nalazi se poduzetnička zona Lipovec, u površini od 9,80 ha.

Grad Kutina na svom području ima pet poslovnih zona–Poslovna zona Kutina I, površine 6,5 ha, Poslovna zona Kutina II površine 23 ha, Poslovna zona Kutina III-Krč, površine 8,1 ha, Industrijsko-logistička zona Kutina, površine 126 ha u vlasništvu grada Kutine (plus 36 ha u vlasništvu RH i tvrtke Petrokemija d.d), te Poslovna zona Kutina IV, površine cca 30 ha. Sve zone se nalaze u blizini auto-ceste Zagreb-Lipovac, terminala carinske ispostave i željeznickog kolodvora.

Na području općine Popovača nalazi se Poduzetnička zona Mišička, površine 36 ha, smještena sjeverno od ulaza na autoput Zagreb-Lipovac, te uz željezničku prugu Zagreb-Slavonski Brod. Također, na području općine nalazi se i Poslovno stambena zona Jelengradska, površine 4,50 ha. Općina Velika Ludina na svom području ima Poslovnu zonu Velika Ludina, površine 7,90 ha. Zona se nalazi neposredno uz županijsku cestu Bunjani - Novska, te u blizini željezničkog kolodvora.

Općina Lipovljani ima dvije poduzetničke zone - Poduzetničku zonu Blatnjača, površine 139,31 ha, te Poduzetničku zonu Hatnjak, površine od 50 ha.

Na području grada Garešnica, nalaze se Poduzetnička zona Jug-I faza površine 4,95 ha, te Poduzetnička zona Jug-II faza ukupne površine od 13,45 ha i Poduzetnička zona Kapelica površine 22,50 ha.

Grad Čazma na svom području ima četiri zone – Poduzetničku zonu Zapad, površine 26,30 ha, Poduzetnička zona Istok površine 19,82 ha, Poduzetnička zona Jug sa površinom od 54 ha te Poduzetničku zonu Ninkovica I, površine 13,80 ha.

1.1.7.7 Društvena infrastruktura

Tablica 3. Društvena i zdravstvena infrastruktura LAG-a „Moslavina“

Ustanove za društveni razvoj zajednice	Predškolski odgoj	Osnovna škola	Srednja škola	Zdravstvena zaštita -opća ambulanta	Zdravstvena zaštita - stomatološka ambulanta	Ljekarna
156	25	46	14	46	36	19

Na području LAG-a Moslavina ustanova za društveni razvoj zajednice ima 156. Odgojnih ustanova za predškolski odgoj je svega 25 koje je sa 2010/2011 pohađalo tek 2.385 djece.

Taj deficit se može objasniti i situacijom da na ruralnim područjima još uvijek obitelji dijele jedno domaćinstvo, te 3. generacije kućanstva brinu o djeci prije odlaska u osnovnu školu.

Broj osnovnih škola je 46 (uključujući i područne), a školske godine 2010/2011 ih je pohađalo 8.418 učenika. Srednjih škola je 14 i nalaze se u većim gradovima s LAG područja, te ih je 2010/2011 pohađalo 3.046 učenika, što je osjetni pad u trendu srednjoškolskog obrazovanja u odnosu na osnovno. No područje LAG-a može se pohvaliti porastom broja učenika upisanih u osnovnu školu. Pošto je većina područja LAG-a Moslavina ruralna sa manjim brojem stanovnika nema ni srednjih škola u adekvatnom broju. Učenici su prisiljeni migrirati iz svojih naselja ili općina na dnevnoj ili tjednoj razini, te pohađati srednje škole u većim gradovima. Na području LAG-a Moslavina srednje škole imaju gradovi Kutina, Garešnica, Čazma, Ivanić-Grad i općina Križ. U razdoblju 2005.-2009. bilježi se pad broja učenika upisanih u srednje škole. Razlozi mogu biti visoki troškovi prijevoza, nedostatan broj škola, te u skladu s posljednjim, odlazak u Zagreb, Sisak ili Bjelovar.

S obzirom na blizinu grada Zagreba i njegovu dobru povezanost sa ruralnim dijelom LAG-a Moslavina, taj osjetni pad se može objasniti na način da većina srednjoškolske djece pohađa škole u gradu Zagrebu, te živi preko tjedna u srednjoškolskim domovima.

Općih ambulanti ima 46, stomatoloških ambulanti 36, a ljekarni tek 19 što je premalo, s obzirom na veličinu područja koje pokriva.

1.1.8 Minski sumnjivi prostor

Minski sumnjivi prostor nalazi se samo na prostoru grada Kutine, ukupne površine 128 798 m².

1.2 Gospodarske značajke područja

Prema podacima iz Regionalnog indexa najveći prosječan dohodak po stanovniku ima Kutina 26.589 kn, Ivanić-Grad 25.276 kn, a najmanji prosječan dohodak po stanovniku ima Velika Trnovitica 11.454 kn.

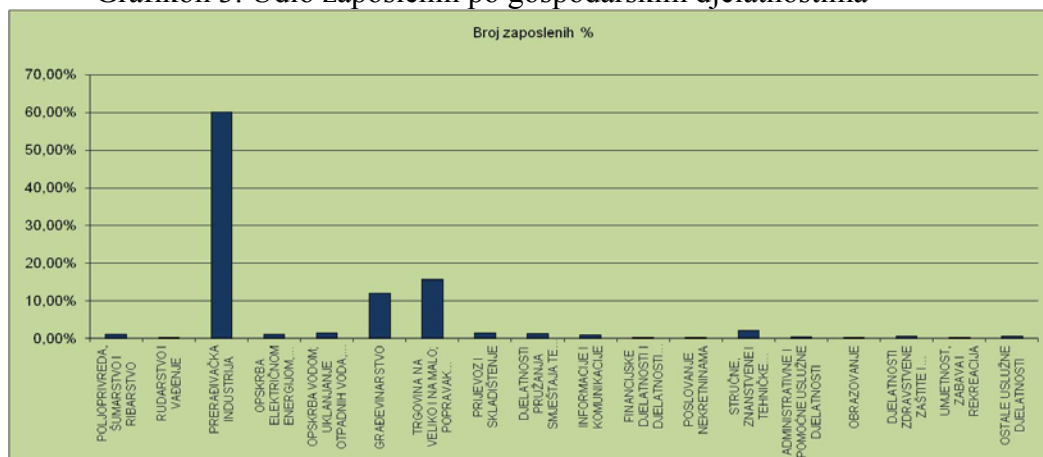
Ukupan broj nezaposlenih na području LAG-a je u 2012. godini iznosio 8 312 stanovnika, od čega je udio nezaposlenih žena 54,29%, a udio nezaposlenih mladih do 29.g. 36,21%.

Dakle, najugroženije su skupine mladi do 29 godina, žene iznad 45 godina, te starija populacija koja još ne ispunjava uvjete za mirovinu. Jednako tako, otežano zapošljavanje je i među skupinom osoba s invaliditetom, koje je nužno uključiti u život zajednice.

Prema podacima HGK, na području LAG-a djeluje 1.076 tvrtki. S obzirom na broj registriranih trgovačkih društava na području LAG-a Moslavina prema podacima HGK iz 2011. g. vidljivo je da prednjači prerađivačka industrija sa 60,06%, trgovina na veliko i na malo, popravak motornih vozila i motocikala sa 15,73%, a na trećem mjestu je građevinarstvo sa 12,14%. Nedostatak točnih i pouzdanih podataka ne dopušta provedbu cjelovite analize stanja, no omogućava pregled trendova u pojedinim granama gospodarstva.

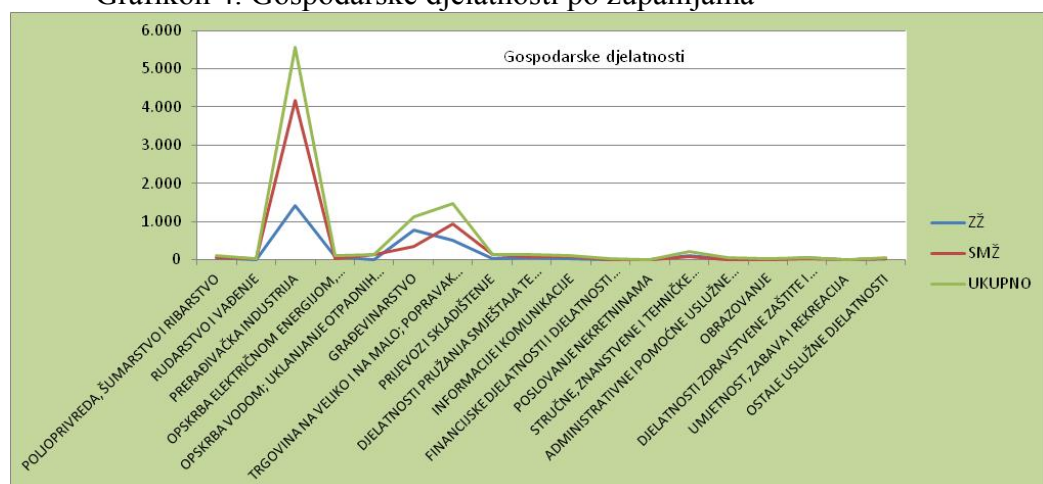
Prema dostupnim podacima ukupni prihodi na razini županija su najveći u SMŽ čak 75,27%, ZŽ 24,71% i najmanji su u BBŽ 0,02%. U ukupnim prihodima prednjači prerađivačka industrija sa 66,98%, trgovina na veliko i na malo, popravak motornih vozila i motocikala sa 18,79%, treće je građevinarstvo sa 6,20%.

Grafikon 3. Udio zaposlenih po gospodarskim djelatnostima

Izvor: HGK 2011.

Grafikon 4. Gospodarske djelatnosti po županijama

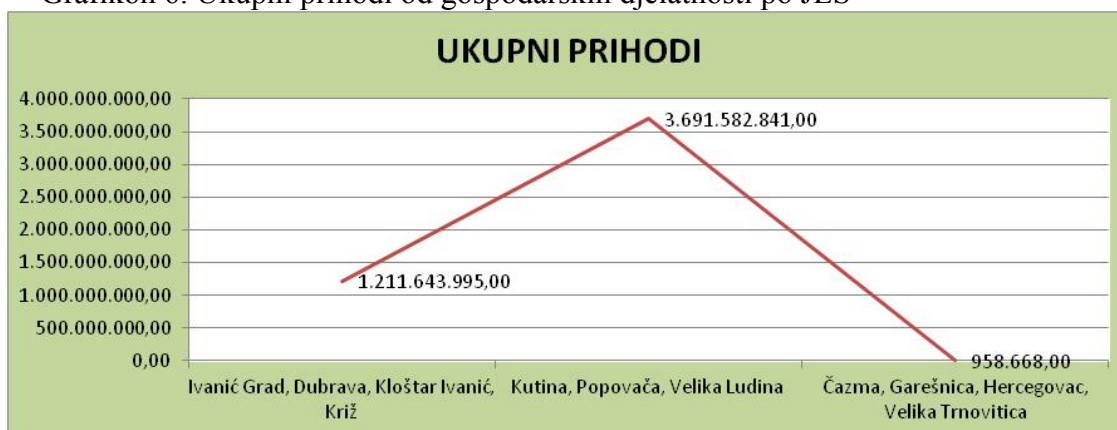
Izvor: HGK 2011.

Grafikon 5. Broj tvrtki po JLS

Izvor: HGK 2011.

Grafikon 6. Ukupni prihodi od gospodarskih djelatnosti po JLS

Izvor: HGK 2011.

Na području LAG- a djeluje 643 obrtnika što je 39,67% (od ukupnih poslovnih subjekata) od čega najviše u Kutini 61,72 %, dok su trgovačka društva zastupljena sa 35,66%, udruge sa 23,57%, i zadruge sa 1,11%. Temeljem djelatnosti po NKD, 2007. prednjače ostale djelatnosti sa 53,10% i poljoprivreda sa 28,94%. Javni sektor je zastupljen sa 2,39%, a servisne djelatnosti sa 6,87%.

Od ukupnog poljoprivrednog zemljišta, veličine 98.855,78 ha, u vlasništvu JLS-a je 24,86%, u vlasništvu RH 28,47%, a u privatnom vlasništvu 46,67%. Od poljoprivrednog zemljišta koje je u vlasništvu JLS u zakupu/prodaji je 21,20%, a ostalo za korištenje čini 72,53%. Od onog što je u vlasništvu RH pod koncesijom/prodaja je 51,18%. Šume u privatnom vlasništvu čine 13,04%, dok su u vlasništvu HŠ 86,96%. Prema podacima DZS-a, od ukupnog poljoprivrednog zemljišta na području LAG Moslavina, 72,82% su oranice i vrtovi, što nam pokazuje glavne djelatnosti vezane uz poljoprivredu. Otprilike 10% zemljišta je ravnomjerno raspoređeno po pašnjacima, livadama, voćnjacima, vinogradima i sl.

Prema dostupnim podacima iz Popisa poljoprivrede 2003. broj OPG-a na području LAG-a je 17.589. Najviše ih je registrirano u Kutini 3.426, Garešnici 2.237 i Popovači 2.201. Broj registrirane zemljišne površine OPG-a iznosi 54.701,90 ha, od čega je najviše registrirano u Garešnici 7.643ha i Kutini 7.598 ha. Broj poljoprivrednih gospodarstava koji imaju registrirane poljoprivredne površine do 3ha je 1.908 OPG-a, od 4-5 ha ih je 114, te do 5 ha je 99 OPG-a. Poljoprivredno zemljište koje se nalazi u sustavu poticaja je 24.734,60 ha. Sveukupni broj parcela je 52.414.

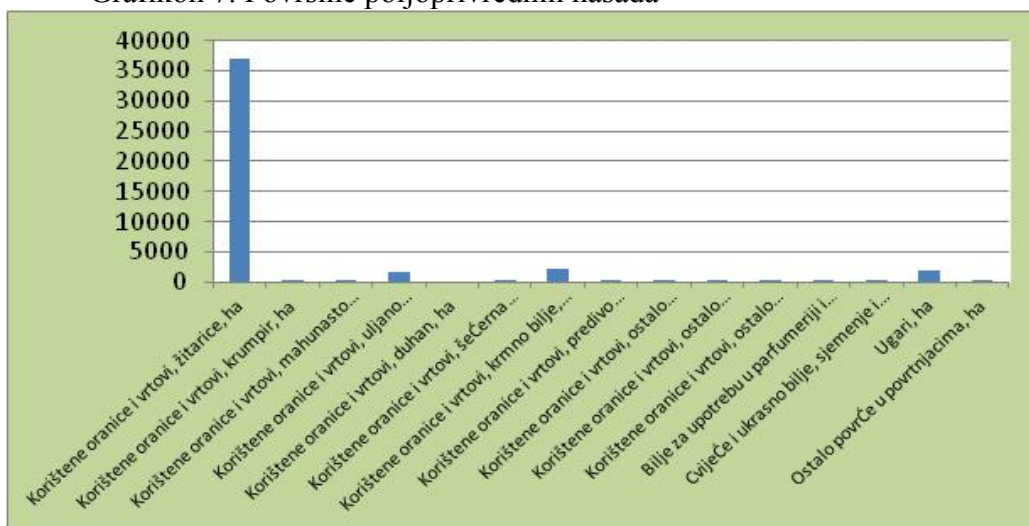
Što se tiče nasada, prema podacima DZS-a, voćarstvo, povrtlarstvo i vinogradarstvo, prostiru se na 1490,19 ha. Od spomenutoga, najveći udio, 50,98% ima voćarstvo, zatim 36,46% vinogradarstvo te povrtlarstvo sa 12,55%. Od voćarstva se najviše uzgajaju jabuke, kruške i šljive, dok u povrtlarskim kulturama prednjače žitarice, uljano sjemenje, ugari te krumpir.

Moslavina je naveliko poznati vinogradarski kraj gdje uzgoj vinove loze datira još iz rimskog doba, a tradicija uzgoja zadržala se sve do danas. Autohtona vina ‘Moslavac’ i ‘Škrlet’ uspjevaju samo na tlu Moslavine, čije tlo mu daje bogatu aromu i punoću.

Iz moslavačkih vinograda potječu i vina bijeli pinot, rizling (graševina), a od crnih frankovka. Zahvaljujući bogatstvu tla, stanovnici Moslavine su uspostavili brojne vinske ceste u kojima mnoštvo kleti stvaraju ugodnu atmosferu, nutkaju na degustaciju vina, bilo iz butelja, bilo iz bačvi.

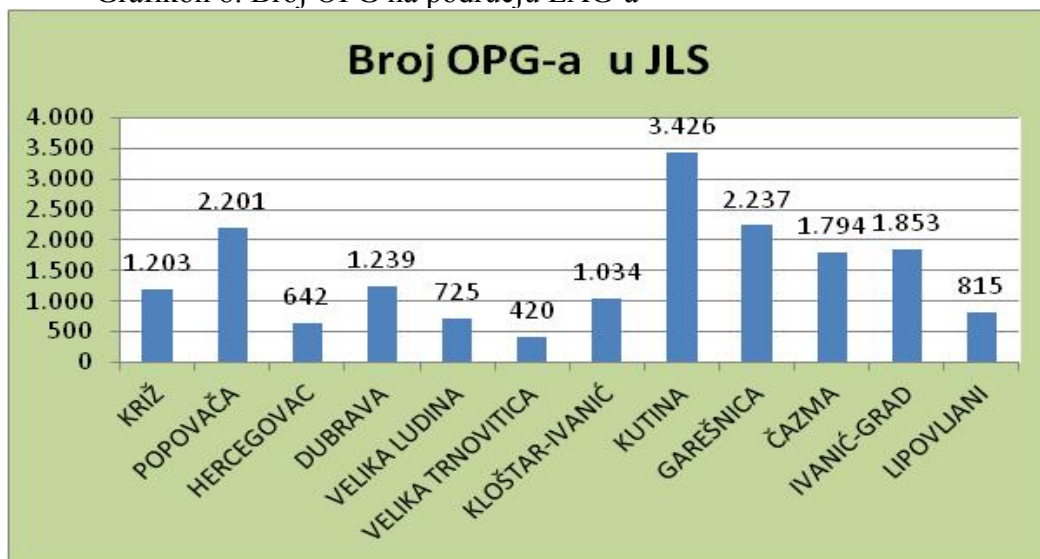
Od stočnog fonda, za analizu smo uzeli četiri vrste životinja – ovce, koze, krave te konje, što je činilo ukupan broj grla 45.961. Najzastupljenije su ovce sa 69,69%, krave 18,47%, koze 11,16%, te su najmanje zastupljeni konji 0,68%. Iz podataka o načinu proizvodnje, tj. uzgoju je vidljivo da prevladava konvencionalna proizvodnja.

Grafikon 7. Površine poljoprivrednih nasada

Izvor: DZS Popis poljoprivrede 2003.

Grafikon 8. Broj OPG na području LAG-a

Izvor: Interno JLS

Prema podacima broj košnica na području LAG-a je 10.536. Ekološki uzgoj pčela je zastupljen sa 1,41%, a konvencionalni sa 98,59%. Od ukupne proizvodnje meda, 208.855 tona, ekološka proizvodnja meda čini 1,43%, a konvencionalna 98,57%.

Od ostalog dijela zemljišta, koje čini 18,85% od ukupnog zemljišta, polovica je šumsko zemljište. Najveći udio šumskog zemljišta nalazi se na području grada Kutine, slijedi općina Dubrava, te grad Čazma. Najmanji udio šumskog zemljišta ima općina Hercegovac.

Veličina lovnog područja LAG-a se prostire na 125.153,00 ha, sa 30 lovozakupnika unutar 28 lovnih područja LAG-a Moslavina. Najčešće se lovi jelen, srnjak i divlje svinje, te sitna, dlakava i pernata divljač.

Na području LAG-a Moslavina djeluju turističke zajednice gradova Kutine, Čazme i Ivanić-Grada te općina Popovače, Križa i Lipovljana. Na području grada Garešnica, te općina Hercegovac i Velika Trnovitica djeluje Turistička zajednica Sjeverna Moslavina. Kod ostalih JLS nisu ustrojene turističke zajednice. Podaci za ostvarene dolaske i noćenja mogu se dobiti samo za ova područja, za ostale JLS se boravišne pristojbe uplaćuju direktno u Hrvatsku turističku zajednicu stoga nisu dostupni podaci o kretanjima gostiju.

Broj turističkih dolazaka za 2009. godinu iznosi 9.132, od čega su noćenja u kućanstvima 1.853, a u hotelima 9.388. Obzirom na kategorizaciju naselja, najviše je onih D kategorije, 135, te bez kategorije 49.

Tablica 4. Turistička kategorizacija naselja u LAG-u

	A	B	C	D	Bez kategorije
KRIŽ			1	15	
POPOVAČA		1	1	11	
HERCEGOVAC				0	5
DUBRAVA			1	26	
VELIKA LUDINA					12
VELIKA TRNOVITICA					8
KLOŠTAR-IVANIĆ			1	10	
KUTINA	1		1		21
GAREŠNICA			3	20	
ČAZMA		1	2	33	
IVANIĆ-GRAD	1		1	20	
LIPOVLJANI			1		3
LAG	2	2	12	135	49

Izvor: Ministarstvo turizma RH, Pravilnik o proglašavanju turističkih općina i gradova o razvrstavanju naselja u turističke razrede, NN 122/09

Važno je napomenuti kako se na području LAG-a razvijaju razni oblici aktivne turističke ponude poput jahanja, biciklizma i sl. No ovo područje, radi svojih prirodnih, kulturno-povijesnih i tradicijskih osobitosti ima velik potencijal za razvoj, prvenstveno, selektivnih oblika turizma zasnovanih na održivom korištenju tradicijske osnove. Jedna od prioriternih aktivnosti LAG-a biti će prvenstveno razvoj prepoznatljivih poljoprivrednih i obrtničkih proizvoda u svrhu daljnjeg

razvoja turističke ponude, kako bi se postigla najveća sinergija tih važnih gospodarskih sektora, osigurala diverzifikacija djelatnosti i ujednačen razvoj cjelokupnog prostora LAG-a i svih njegovih stanovnika.

1.3 Demografske i socijalne značajke područja

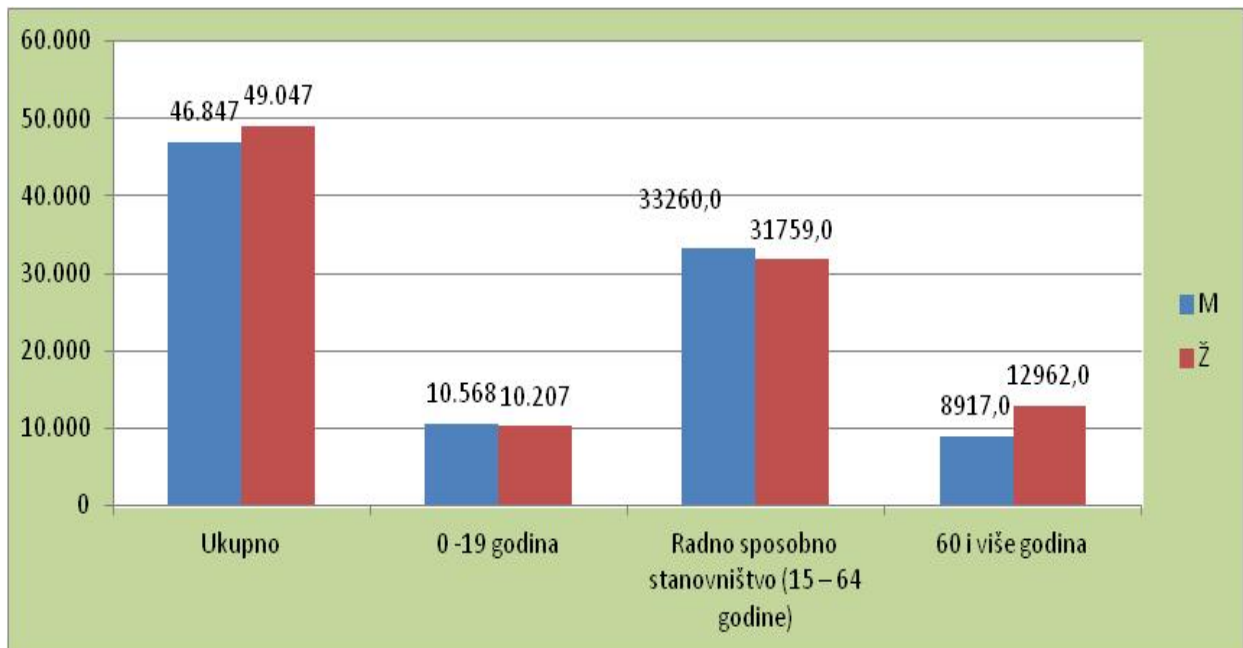
Na području LAG-a, a temeljem Popisa stanovništva iz 2001. godine živjelo je 102.852 stanovnika, dok je 2011. registrirano 95.894 stanovnika.

Od ukupnog broja stanovništva LAG-a 95.894, prema popisu 2011. god, 65.019 stanovnika je činilo radni kontigent. Od spomenutoga, 33.260 čine muškarci i 31.759 žene. Stanovništva do 19 godina starosti ima 20.775, od čega 10.568 muškaraca i 10.207 žena. Broj stanovnika starijih od 60 godina ima 21.879, od čega 8.917 muškaraca i 12.925 žena. Prosječna starost iznosi 41,4 godine.

Indeks starenja na području LAG Moslavina iznosi 107,7, što je mnogo bolji pokazatelj no što je na razini Hrvatske 115,0. Spomenuto ukazuje da su poduzeti određeni koraci u pojedinim JLS kako bi se stanovništvo potaklo da ostanu na području. No postignuti poticaji vremenom neće biti dostatni, te je potrebno osigurati kvalitetnu infrastrukturu kako bi se spriječilo iseljavanje.

Prema podacima iz Popisa stanovništva 2001.g. ukupni broj na razini LAG-a bez škole i nezavršene osnovne škole je 2.757, od čega žena 2.058, a muškaraca 517. Samo osnovnu školu ima završeno 22.702, od čega 13.012 žena te 9.690 muškaraca. SŠ za zanimanja do 3 g. i škola za KV i VKV radnike ima završeno 21.525 osoba, od čega 6.202 žene te 15.323 muškaraca. SŠ za zanimanja u trajanju od 4 i više god. ima završeno 11.381 osoba, od čega 6.476 žena i 4.905 muškaraca. Gimnaziju ima završeno 2.905 osoba, od čega 1.835 žena i 1.070 muškaraca. Višu školu, I. stupanj i stručni studij ima završeno 2.210 osoba, od čega 1.084 žena i 1.126 muškaraca. Fakultete, akademije, magisterije, doktorate na području LAG-a završi ukupno tek 2.966 stanovnika, od čega ih je 1.511 žena, a 1.455 muškaraca.

Grafikon 9. Dobna struktura stanovništva LAG-a Moslavina

Izvor: DZS Popis stanovništva 2011.

Tablica 5. Obrazovna struktura LAG-a Moslavina

LAG	Bez škole i nezavršena	Osnovna škola	SŠ za zanimanja do 3 g. i škola za KV i VKV radnike	SŠ za zanimanja u trajanju od 4 i više god.	Gimnazija	Viša škola, I. stupanj	Fakulteti, akademije,
	osnovna škola					fakulteta i stručni studij	magisterij, doktorat
2001./uk	2575	22.702	21.525	11.381	2905	2210	2.966
Žene	2058	13.012	6.202	6.476	1835	1084	1511
Muškarci	517	9.690	15.323	4.905	1070	1126	1455

Izvor: DZS Popis stanovništva 2001.

Govoreći o obrazovanju, ne možemo ne spomenuti i nepismenost koja je i dalje problem, uglavnom starijeg stanovništva, posebice žena. Broj nepismenih osoba na LAG području iznosi 1.675. Zabrinjavajuća je činjenica da se i u generacijama koje su mlađe od 45 godina, pronalaze nepismene osobe, što za posljedicu ima nekvalitetno i nepotpuno uključivanje u zajednicu.

Na području LAG-a živi 6.618 pripadnika manjina, i 9.955 osoba s invaliditetom. Spomenuta skupina ljudi je izuzetno važna i potrebno ju je što više uključiti u društvene aktivnosti i razvoj.

1.3.1 Demografski trendovi

Demografsko kretanje na području LAG-a Moslavina je bilo mnogo bolje no u ostatku regije, što ne čudi obzirom na brojne poljoprivredne i stočarske kapacitete koje kraj nudi. Najveći broj stanovnika LAG je imao 1953. godine, 107.236 stanovnika, nakon čega je uslijedio lagani pad i stagnacija. Nakon 2001. godine (102.852 stanovnika) se primijećuje najveći pad u broju stanovnika od početka mjerenja.

Grafikon 10. Demografski trend LAG-a Moslavina

Izvor: DZS Naselja i stanovništvo Republike Hrvatske 1857.-2011.

1.3.2 Stanje obrazovanja, kulture i civilnog društva

Na području LAG-a Moslavina ustanova za društveni razvoj zajednice ima 156. Odgojnih ustanova za predškolski odgoj je svega 25. Broj osnovnih škola je 46 (uključujući i područne), a školske godine 2010/2011 ih je pohađalo 8.418 učenika. Srednjih škola je 14 i nalaze se u većim gradovima s LAG područja. Pučkih otvorenih učilišta ima u svim gradovima LAG-a Moslavina. Kazališne predstave se uglavnom održavaju u Domovima kulture gradova i općina. Kina postoje u sklopu domova kulture, također, u svim gradovima, no na infrastrukturi je potrebno raditi jer

pojedina kina zbog održavanja nisu u funkciji. Kulturni život stanovništva LAG-a je veoma bogat. Na području LAG Moslavina djeluje veliki broj kulturno umjetničkih društava (KUD) i folklornih ansambala, koji na raznim smotrama njeguju tradiciju i običaje. Manja naselja imaju uglavnom po jedan KUD, dok se u većim naseljima može naći i nekoliko (u Kutini 7 KUD-ova, u Ivanić Gradu 5). U Popovači KUD „Moslavec“, nosi titulu najstarijeg KUD-a na ovom području. Dramske udruge u većini JLS, istovremeno njeguju tradiciju i uljepšavaju moderno. Na području LAG-a Moslavina djeluju 382 udruge, od čega ih je 369 usmjereno ka pružanju usluga, tj. razvoju zajednice. Među spomenutima se nalaze brojne folklorne, te glazbene, književne i sportske udruge, ali i veliki broj udruga manjina koje žive na ovom području. Djelovanje udruga je od izuzetne važnosti za cjelokupnu zajednicu, jer su upravo ljudi pokretači ideja i razvoja.

2. SWOT analiza područja

SWOT analiza (*Strengths, Weaknesses, Opportunities, and Threats*) daje ocjenu snaga i slabosti te prilika i prijetnji važnih za razvoj svakog od ključnih društveno-gospodarskih područja LAG-a, kao i LAG-a u cjelini.

Snage su područja, resursi i sposobnosti unutar LAG-a na koje se on može osloniti u svom razvoju, s najvećim mogućnostima za uspjeh, te daje mu prednost pred drugim područjima. Slabosti ukazuju koja područja, resursi i sposobnosti unutar LAG-a ograničavaju, ili onemogućuju njegov razvoj. Prilike su područja, resursi i sposobnosti izvan LAG-a koje bi mogao iskoristiti za svoj razvoj (povećati snage i/ili smanjiti slabosti). Prijetnje su područja, resursi i sposobnosti izvan LAG-a koje mogu ugroziti njegov razvoj (smanjiti snage i/ili povećati slabosti).

Radna skupina za izradu strategije prije izrade SWOT analize, odredila je tzv. krajnje stanje, odnosno, izradila nacrt vizije područja te, nadalje, pripremila je prijedlog područja, resurse i sposobnosti unutar i izvan LAG-a, s utjecajem na razvoj po sljedećim kategorijama: geoprometni položaj, prirodna baština, kulturno-povijesna baština, poljoprivreda, gospodarstvo i turizam, opći životni uvjeti (prometna, komunalna, poslovna i društvena infrastruktura), ljudski resursi (obrazovanje, kultura, civilno društvo), opći razvoj i inovacije te zaštita okoliša i miniranost područja.

SWOT LAG-a MOSLAVINA			
SNAGE	SLABOSTI	PRILIKE	PRIJETNJE
Područje povoljnih klimatskih uvjeta – kontinentakna klima sa svim svojim označjima	Nedovoljno iskorištene prirodne i klimatske prednosti područja i energetski potencijal koje ovo područje posjeduje	Rastuć interes emitivnih turističkih tržišta i potencijalnih korisnika za selektivne oblike turizma zasnovanog na prirodnim vrijednostima područja,	Nesređeno i nejasno zakonodavstvo i preklapanje ingerencija različitih nadležnih institucija
Velika područja, očuvanih krajobrazna, nalazištima pitke vode i biološkom raznolikosti, dostupno posjetiteljima i znanstvenicima - područje prepoznatljivo na nacionalnoj i međunarodnoj razini	Nedostatak kvalitetne radne snage	kulturno-povijesnoj i tradicijskoj baštini	Neriješeni imovinsko-pravni odnosi/zemljišne knjige
Dobar geoprometni položaj – sredina Hrvatske, povezanost autocestom sa svim većim nacionalnim i međunarodnim koridorima	Nedostatak mjera za očuvanje okoliša i krajobrazna, na lokalnoj razini, s operativnim programima	Rastuć interes šire domaće i međunarodne javnosti o potrebi zaštite okoliša i očuvanja krajobrazna te valorizacije, očuvanja i održivog korištenja kulturno-povijesne i tradicijske baštine	Nedostatak kontrole nadležnih institucija u devastaciji prostora
		Rastuć interes ulagača u obnovljive izvore energije i obnovu tradicijske baštine	Nedostatak sredstava za sufinanciranje projekata i financiranje razvojnih projekata javnog i gospodarskog sektora – neosjetljivost financijskog sektora

Blizina zračne luke (Zagreb – Pleso)	Nedostatni ljudski/materijalni kapaciteti ustanova koje upravljaju zaštićenim područjima - poneki tek u osnivanju	Rastući interes tržišta za poljoprivredne proizvode koji u svom tehnološkom postupku koriste prirodne karakteristike područja	Nedostatak programa i fondova za valorizaciju, obnovu i održivo korištenje kulturno-povijesne i tradicijske baštine koja nije u privatnom vlasništvu
Velik broj valoriziranih/zaštićenih kulturno-povijesnih znamenitosti i arheoloških lokaliteta	Neadekvatno gospodarenje otpadom i zbrinjavanje otpada u zaštićenim područjima - službena odlagališta, i velik broj ilegalnih odlagališta otpada te devastiran okoliš oko nacionalnih prometnica, na cijelom području LAG-a	LEADER program – za razvoj projekata od značaja za zajednicu	Nepostojanje podložnih studija klimatskih karakteristika (analiza potencijala), tala, voda za izradu investicijskih i poslovnih planova/cost-benefit analiza
Značajan broj elemenata tradicijske baštine (stambeni, javni objekti, bunari, nematerijalno naseljeđe.....)	Nerazvijena mreža opskrbe pitkom vodom, te odvodnje i pročišćavanja otpadnih voda.	Fondovi za zaštitu, razvoj preradbenih kapaciteta i plasman zaštićenih proizvoda – zasnovanih na tradicijskim vrijedostima područja	Nepostojanje analize tradicijskih proizvoda područja zasnovanih na klimatskim karakteristikama kao niti tehnologiju prerade i plasmana takvih proizvoda na tržište
Lokalno stanovništvo – poznavatelji kulturno-povijesne i tradicijske baštine	Nedovoljno iskorištena prednost geoprometnog položaja	Fondovi za poticanje energetske učinkovitosti i korištenje obnovljivih izvora energije na međunarodnoj i nacionalnoj razini	Nedostatak podložnih studija za razvoj selektivnih oblika turizma temeljenih na održivom korištenju prirodnih resursa
Postojanje proizvođača ekoloških i tradicijskih proizvoda - Ekološko pčelarstvo i pčelinji proizvodi/proizvodnja visoko-kvalitetnog meda	Nedovoljna prepoznatljivost područja kao i proizvoda s područja LAG-a	Fondovi EU na raspolaganju za obnovu i održivo korištenje tradicijske baštine – fondovi za razvoj ruralnih područja - IPARD program	Nedostatak jasnih smjernica za gospodarski razvoj u zaštićenim područjima
Tradicija u stočarstvu (uzgoj krava, konja, prasadi) – značajni resurs za razvoj ekoloških proizvoda i turizam	Nedostatna valorizacija i iskorištenost kulturno – povijesne baštine u razvoju turizma i prihodima lokalnih zajednica i stanovnika	Fondovi i programi za razvoj ljudskih resursa i cjeloživotno obrazovanje	Klimatske promjene
Tradicija upovrtlarstvu i voćarstvu/trend povećanja površina pod voćnjacima/prerada voća u likere i voćne rakije	Nedostatak prerađivačkih kapaciteta i objekata za preradu poljoprivrednih proizvoda i ekološku poljoprivrednu proizvodnju i finalizaciju proizvoda	Postojanje naselja u turističkim kategorijama D i bez turističke kategorizacije	Neuređeni neadekvatni protupožarni putevi
Tradicija u vinogradarstvu i vinarstvu, trend povećanja površina pod vinogradima	Male poljoprivredne površine pojedinačnih proizvođača	Postojanje izvora financiranja projekata valorizacije i očuvanja pitkih voda	Minsko sumnjivi prostor
Tradicija prerade mesa/suhomesnati proizvodi/nacionalno priznate kvalitete/poznati na tržištu	Nedostatak Planova gospodarenja poljoprivrednim zemljištem lokalnih razina	Članstvo u EU otvara mogućnost korištenja fondova specijaliziranih za valorizaciju, očuvanje i održivo korištenje kulturno-povijesne baštine (materijalne i nematerijalne)	Sukcesija – zapuštanje poljoprivrednih površina
Postojanje tradicije rječnog/slatkovodnog ribarstva	Neiskorištenost poljoprivrednog zemljišta u vlasništvu RH/JLS	Blizina zračne luke (Zagreb), prometna povezanost- autoceste, željeznički koridori	Nedostatak potpornih institucija za razvoj poljoprivrede koji uvažavaju komparativne prednosti i karakteristične probleme područja LAG-a
Postojanje razvijenog poduzetničkog sektora – u području usluga, trgovine, građevinskoj djelatnosti i prijevoznim uslugama	Neumreženost proizvođača poljoprivrednih proizvoda i poduzetnika	Poticajne mjere za marketinške aktivnosti razvoja destinacija i novih turističkih proizvoda	Nedostatak potpornih institucija za razvoj gospodarstva na lokalnoj razini
Postojanje poduzetničke i obrtničke tradicije - iskustvo u poslovanju obrtničkog sektora i poduzeća	Nedostatak suradnje TZ i TU na području LAG-a	Poticajne nacionalne mjere za umrežavanje poljoprivrednih proizvođača i zajedničke marketinške i promidžbene aktivnosti	
Postojanje infrastrukture za razvoj poduzetništva na područjima LAG-a	Nedostatak ponude tradicijskih obrta i registriranih majstora tradicijskih obrta		
Postojanje privatnih smještajnih kapaciteta srednje i niže kategorije, mali obiteljski hoteli			

Iskustvo u pružanju usluga u turizmu	Velika diferencijacija poduzetničkog sektora unutar LAG-a – jak razvoj u područjima koja su bliže Kutini, Zagrebu i Sisku	Poticajne mjere nacionalne i lokalne razine za certifikaciju proizvoda – ISO, HCCP, HALAL, KOŠER.....	Pomanjkanje novih tehnologija i nedostatak kadrova koji znaju raditi s novim tehnologijama
Postojanje ponude selektivnih oblika turizma zasnovanih na prirodnim prednostima područja	Nedovoljna svijest stanovnika o potrebi prilagodbe novim trendovima ponude u poljoprivredi, turizmu i gospodarstvu općenito	Sredstva i poticajne mjere za umrežavanje i udruživanje poduzetnika te uvođenje novih tehnologija, razvoj turizma, regionalne konkuretnosti i sl.	Socijalna isključenost ugroženih skupina društva
Postojanje mreže lokalnih turističkih ureda/zajednica	Starenje stanovništva	regionalne i lokalne razine (prioriteti ŽRS ZGB Ž; SMŽ; BBŽ , te NSRF RH)	Gubitak identiteta autohtonog stanovništva – doseljavanje i ostanak neautohtonog stanovništva
Razvijena mreža javno-zdravstvenih ustanova i usluga	Nedostatak radnih mjesta – iseljavanje obrazovanih i mladih kadrova		Odumiranje stanovništva – starenje i depopulacija uzrokovana ekonomskim stanjem okruženja
Razvijena mreža osnovnih obrazovnih ustanova	Slabo uključivanje stanovnika u participacijske procese, posebno u procese odlučivanja		
Izražene pretpostavke za kvalitetno mjesto življenja: nezagađen okoliš, povoljni klimatski uvjeti, bogatsvo prirodnih resursa, dobra cestovna povezanost s urbanim središtima, pristupačnost zračne luke i željezničkog prijevoza	Izoliranost zaselaka i naselja, slaba lokalna prometna povezanost/nedostatak adekvatnog javnog prijevoza – otežan život stanovnika i razvoj gospodarstva unutar područja LAG-a		
Iskustvo na uspješno provedenim infrastrukturnim projektima	Neujednačeni uvjeti života stanovnika u naseljima na području LAG-a, koncentriranje stanovništva u urbanijim cjelinama i odumiranje ruralnih zajednica u izoliranim područjima (izumiranje cijelih naselja) – skup život / visoki režijski troškovi života		
Pojedinci entuzijasti / pokretači razvoja	Nedovoljan broj centara i programa za društveni razvoj zajednica		
	Nerazvijen civilni sektor u smislu organizacija civilnog društva i udruga za bolje zadovoljavanje potreba stanovništva i/ili promicanje standarda EU		
	Slaba umreženost pojedinaca entuzijasta / pokretača razvoja		
	Nedostatak obrazovanog stanovništva (srednje i visoko obrazovanje)		
	Neriješena infrastruktura		
	Nedostatak kadrova za izradu razvojnih projekata na lokalnoj razini LAG-a		
	Zatvorenost stanovništva prema 'novom'		

3. Razvojna vizija

Strateški cilj strategije: Poboljšanje gospodarstva i konkurentnosti LAG područja, učinkovito upravljanje razvojnim resursima, potencijalima i razvojem, prepoznatljiva i očuvana kulturna i prirodna baština, te podizanje razine kvalitete života u ruralnim područjima.

Uloga Lokalne razvojne strategije, čija su načela osnova za osmišljavanje vizije, je:

- Očuvati i razviti socijalni kapital s razvojem partnerstva između javnog, privatnog i civilnog sektora te uspostava mreže potpornih institucija u svrhu njihova sinergijskog djelovanja s ciljem postizanja razvoja područja LAG-a,
- Jačati gospodarske mogućnosti područja s razvojem poljoprivrede i svih drugih djelatnosti koje omogućuju održiv razvoj područja,
- Razvijati poduzetničko razmišljanje i kulturu te pomoći razvoju poduzetništva na ruralnim područjima, posebno razvoja obiteljskih domaćinstava, malog poduzetništva i obrtništva i
- Osigurati kvalitetu života stanovnika, a time i opstojnost lokalnog stanovništva LAG-a.

Ostvarenje vizije i ciljeva, LAG *Moslavina* želi postići djelovanjem kroz prioritetne mjere odnosno aktivnosti kojima želi dugoročno pridonijeti razvoju područja te uspostaviti trajne temelje za dugoročan i uspješan razvoj koji će se prvenstveno zasnivati na vlastitim snagama i mogućnostima, te nedovoljno korištenim prirodnim, kulturnim i tradicijskim vrijednostima. Putem društvenog i ljudskog potencijala želi omogućiti daljnju zaštitu i očuvanje prirodne i kulturne baštine, te poticanje gospodarskog razvoja na način uvođenja inovativnih tehnoloških procesa, visokih ekoloških standarda, kako bi što manje negativno djelovali na okoliš. Ključna razvojna pretpostavka koja LAG vodi u postizanju ciljeva i razvojne vizije jest uvažavanje svakog stanovnika LAG-a i njegovo poticanje i potpora za aktivno sudjelovanje u razvoju, posebno onih skupina koje su često neuključene u društvena zbivanja, poput mladih, žena, starijih te osoba s invaliditetom i drugih ranjivih skupina.

3.1 Razvojna tema i ciljevi

LRS LAG-a *Moslavina* predstavlja temelj održivog razvoja područja LAG-a. Njezina svrha je postizanje sinergije vlastitih resursa i snaga, postizanje ujednačenog održivog razvoja cijelog kraja, te povećanje kvalitete života i rada lokalnih stanovnika. Lokalna razvojna strategija valorizira vrijednosti područja i ukazuje na razvojne smjernice koje omogućuju kvalitetan život stanovnika na ovim prostorima.

Vizija LAG-a *Moslavina* glasi:

Područje očuvane kulturne i prirodne baštine, razvijenog gospodarstva temeljenog na održivom korištenju prirodnih resursa, aktivnom turizmu, i proizvodnji autohtonih poljoprivredno-prehrambenih proizvoda. Moslavina multikulturalna zajednica sretnih i dugovječnih stanovnika.

Vizija razvoja LAG-a je sažeta i jasna zamisao o željenom i predvidljivom postignuću u razvoju područja. Zasniva se na rezultatima osnovne analize, SWOT analize, razvojnih trendova u užem i širem krugu te idejama o budućnosti područja.

Kako slogan LAG-a kaže, „**Moslavina-potpuno iznenađenje**“, pokazuje nam brojne karakteristike, prednosti ovoga područja, koje u sebi objedinjuje ono najkvalitetnije, stvarajući preduvjete za održivi razvoj, od kojeg će koristiti imati i okruženje u kojemu se nalazi.

Definirani razvojni ciljevi su:

- Razvoj inovativnih načina uporabe tradicijskog nasljeđa u razvoju novih proizvoda i usluga koji će stvoriti nova radna mjesta,
- Razvoj održivog, aktivnog, turizma i rekreacije korištenjem prirodne resursne osnove i kulturno-povijesne baštine,
- Razvoj međusektorske integracije s ciljem razvoja i marketinga lokalnih proizvoda, posebno u razvoju, poljoprivrede, turizma, obrta te zaštite kulturne i prirodne baštine,
- Razvoj prepoznatljivosti područja kroz razvoj vlastitih brandova kako bi se povećala njihova prepoznatljivost i olakšao plasman na tržište, novim, inovativnim kanalima prodaje,
- Razvoj vlastitih ljudskih resursa i promocija cjeloživotnog obrazovanja i osposobljavanja,
- Razvoj odgovarajuće socijalne i fizičke infrastrukture koja omogućuje kvalitetan život i rad svih stanovnika područja,
- Razvoj i jačanje poticajnog okruženja za aktivan život i rad i
- Jačanje suradnje s drugim područjima na regionalnoj, nacionalnoj i međunarodnoj razini i aktivno uključivanje u nacionalnu i EU mrežu LAG-ova.

Strategija LAG-a usmjerena je na **razvoj kapaciteta lokalnog stanovništva**, njihove potrebe i interese. Ona revitalizira njihove povijesne međusobne veze ali artikulira i potrebe zajednice područja LAG-a u odnosu na regionalnu, nacionalnu i međunarodnu razinu. Lokalni stanovnici su glavni akteri i pokretači razvoja područja LAG-a.

Strategija je, metodologijom svoje izrade, odnosno, implementacijom LEADER pristupa, na područje LAG-a donijela porast svijesti lokalnih dionika o potrebi suradnje u procesu planiranja i pripreme strateških razvojnih dokumenata, odnosno, artikuliranja zajedničkih ciljeva koji su odraz lokalnih potreba. Ona je definirala i aktiviranje lokalnih resursa čije sinergijsko djelovanje dovodi do postizanja tih ciljeva, a koji imaju utjecaj na prostor i sve koji žive i rade u prostoru LAG-a. Strategija je povećala svijest o potrebi razmjene znanja i iskustava među sudionicima razvojnog procesa što dovodi do inovativnih pristupa razvoju i rješavanja razvojnih ograničenja. Procesom izrade strategije LAG-a *Moslavina* posebna pažnja je posvećena usvajanju načela održivog razvoja radi specifičnosti područja, na čijem se prostoru nalaze i prostori zaštićene prirode, kao i potrebi valorizacije autohtonih sorti i njihovoj uporabi odnosno, uzgoju i preradi poljoprivrednih proizvoda u kontekstu očuvanja tradicije za pozicioniranje na modernim zahtjevnim tržištima. Razvoj se ne odvija spontano, on je aktivan proces svih korisnika prostora i mora mudro iskoristiti sve mogućnosti razvoja koje se nude s ciljem osiguranja uvjeta za održivi razvoj gospodarstva i stanovnika ovog područja, temeljeno na zajedničkoj viziji, ciljevima i aktivnostima različitih dionika. Njihovom međusobnom suradnjom i zajedničkim djelovanjem izgraditi će se jedinstven identitet i prepoznatljivost područja LAG-a, a time će i stanovnici ostvariti svoje želje bez potrebe napuštanja prostora koje ih je oblikovalo.

3.2 Razvojni ciljevi po prioritetima i mjerama, ciljanim skupinama, indikatorima i rezultatima

3.2.1 Razvoj konkurentnosti i učinkovito upravljanje razvojnim resursima

CILJ 1		
Razvoj konkurentnosti i učinkovito upravljanje razvojnim resursima		
P 1.1	P 1.2	P 1.3
Razvoj poduzetništva i poticajnog investicijskog okruženja	Razvoj kvalitetne infrastrukture za razvoj poduzetništva i poticajnog radnog okruženja	Obrazovanje za poduzetništvo i promocija društveno odgovornog poslovanja
1.1.1 Analiza postojećeg stanja u poduzetništvu te izrada aktivnosti za stvaranje pozitivnog poduzetničkog okruženja	1.2.1 Vrednovanje učinaka dosadašnjih programa i razvojnih potreba poduzetništva s ciljem utvrđivanja prioriteta u poduzetništvu	1.3.1 Analiza postojećih programa i aktivnosti formalnog i neformalnog obrazovanja usmjerenih na razvoj poduzetničkog okruženja i jačanja sposobnosti poduzetnika te poduzetništva u cjelini
1.1.2 Analiza financijskog okruženja i stvaranje novih programa za poticanje poduzetničkih aktivnosti	1.2.2 Izrada cjelovitog programa za poboljšanje postojećih i pokretanje novih aktivnosti za razvoj poduzetništva;	1.3.2 Analiza potreba i izrada programa obrazovanja za podršku jačanju i razvoju poduzetništava u svim segmentima društva
1.1.3 Podrška izgradnji novih i modernizacija postojećih proizvodnih kapaciteta	1.2.3 Vrednovanje dosadašnjih programa i izrada prijedloga za stvaranje novih mogućnosti zapošljavanja	1.3.3 Unaprijeđenje društveno odgovornog poslovanja poduzetnika koje obuhvaća cjelokupni raspon njihovog djelovanja i odnose koje pri tome uspostavlja u LAG-u
1.1.4 Razvoj i unapređenje poslovne i tehnološke infrastrukture, potpornih institucija	1.2.4 Razvoj poslovne – savjetničke infrastrukture s ciljem poboljšanja transfera znanja i vještina, te intenzivnije uključivanje u korištenje nacionalnih programa, EU fondova	
	1.2.5 Izrada baze projekata	

Svrha Cilja:	LAG predstavlja lokalnu mrežu za razvoj cjelokupnog područja, čiji su članovi aktivni razvojni dionici. Preduvjet ujednačenog razvoja jest umrežavanje razvojnih dionika i njihovo zajedničko djelovanje. Posebna pažnja će se posvetiti upravo razvoju LAG-a kao pokretača razvoja, koji će, sinergijskim djelovanjem svih dionika pružiti adekvatnu potporu LAG-u. Za uspostavljanje ujednačenog i održivog razvoja, potrebno je stvoriti potrebne temelje. Formiranjem korisnih, realnih okvira, istovremeno ćemo, uz poticanje razvoja, doprinijeti stvaranju većeg broja poduzetnika. No poticaji kao takvi nikada nisu dostatni, stoga je namjera LAG-a uspostaviti obrazovni sustav koji će biti odgovor na potraživanja gospodarskog razvoja (cjeloživotno učenje). Podizanjem svijesti stanovnika o potrebi za kontinuiranom edukacijom, treningom i učenjem stanovnici sjeću nove vještine i znanja koje su nužan preduvjet osiguranja održivog gospodarskog razvoja i socijalne kohezije. Potrebno je uspostaviti održivi razvoj svih sektora kako bismo uspješno iskoristili sve kapacitete koje područje LAG-a nudi. Tek stavljanjem svih kapaciteta u funkciju, možemo očekivati održivi razvoj LAG-a.
Cilj prioriteta 1.1:	Kako bi se kvalitetno krenulo u razvojne procese, potrebno je osigurati da se spomenuti proces drži na stabilnim temeljima. Prvi koraci ka tome jest analiza i sagledavanje svih mogućnosti koje LAG Moslavina sadržava. Nakon istraživanja i analiziranja, potrebno je stvoriti potporne institucije i nužne prerađivačke kapacitete, kako bi stanovništvo bilo pravilno savjetovano, sa stabilnom podrškom i raznim mogućnostima djelovanja. Tako će se pružiti osnovni uvjeti koji će omogućiti da gospodarski razvoj bude kvalitetan i dugotrajan.
Ciljane skupine:	Poduzetnici, poljoprivrednici, OPG Stanovništvo LAG-a Nezaposleni, neaktivni
Nositelji aktivnosti:	LAG, JLS, Zagrebačka Bjelovarsko-bilogorska i Sisačko-moslavačka županija, HKG, HOK, nadležna ministarstva
Indikatori uspješnosti /očekivani rezultati:	Broj proizvodnih kapaciteta Broj edukativnih aktivnosti Broj investicija Broj potpornih institucija Broj korisnika potpornih institucija
Problemi koji se rješavaju postizanjem cilja:	Umanjiti će se nesigurnost i pružiti podrška novim i postojećim poduzetnicima. Kvalitetnim uspostavljanjem infrastrukture, doprinijeti će se povećanju broja investicija koje će posljedično pridonijeti razvoju poduzetništva. Ujednačeni i dugotrajni gospodarski razvoj tako će se graditi na stabilnim temeljima, a koristi neće izolirati niti jedno naselje na području LAG-a
Cilj prioriteta 1.2:	Nakon što se analiziralo i krenulo sa prvim koracima, potrebno je razviti nove programe za razvoj aktivnosti koje će potaknuti poduzetništvo. Uz poslovno-savjetničku infrastrukturu, doprinijeti će se pokretanju novih poslovanja, obnavljanju postojećih, te stvaranju novih radnih mjesta. Na ovaj će se način kvaliteta i stabilnost dodatno jačati, te će se gospodarski razvojni krug razvijati u pravom smjeru.

Ciljane skupine:	Stanovništvo LAG-a
	Poduzetnici, poljoprivrednici, OPG
	Civilno društvo
	Mladi, žene, osobe s invaliditetom
	Nezaposleni, neaktivni
Nositelji aktivnosti:	LAG,JLS, Zagrebačka Bjelovarsko-bilogorska i Sisačko-moslavačka županija, HKG, HOK, agencije i organizacije vezane uz gospodarski razvoj i zapošljavanje, nadležna ministarstva, poduzetnici
Indikatori uspješnosti /očekivani rezultati:	Broj programa za razvoj poduzetništva
	Broj projekata koji doprinose gospodarskom razvoju
	Broj zaposlenih
	Broj novih poduzetnika
	Razvoj i struktura investicija
Problemi koji se rješavaju postizanjem cilja:	Stvaranje pozitivne poduzetničke klime i poticanje stanovništva na poduzetnička poslovanja uz formiranje kvalitetnih poslovno-savjetničkih infrastruktura. Stvaranje i realizacija programa za poticanje poduzetništva, te istovremeno stvaranje novih radnih mjesta što će doprinijeti razvoju LAG-a Moslavina.
Cilj prioriteta 1.3:	Kako bismo osigurali kvalitetnu poduzetničku strukturu i potaknuli stanovnike na poduzetničko poslovanje, potrebno je uspostaviti i kvalitetno obrazovanje. Dobar obrazovni sustav, sa nizom edukativnih aktivnosti, doprinosi jačanju poduzetničke klime, smanjenju gospodarskog razvoja, što sve doprinosi stabilnosti i kvaliteti gospodarskog razvoja LAG-a Moslavina.
Ciljane skupine:	Djeca, mladi, žene, osobe s invaliditetom, osobe treće životne dobi, nezaposleni, neaktivni
	Stanovništvo LAG-a
	Civilno društvo
	Poduzetnici, poljoprivrednici, OPG
Nositelji aktivnosti:	LAG,JLS, Zagrebačka Bjelovarsko-bilogorska i Sisačko-moslavačka županija, HKG, HOK, HZZ, agencije i organizacije vezane uz obrazovanje, gospodarski razvoj i zapošljavanje, nadležna ministarstva
Indikatori uspješnosti /očekivani rezultati:	Broj obrazovnih programa usklađenim s potražnjom gospodarstva
	Broj zaposlenih
	Broj provedenih edukativnih aktivnosti
	Broj polaznika edukativnih aktivnosti
	Broj novih poduzetnika
Problemi koji se rješavaju postizanjem cilja:	Stvoriti će se ponuda obrazovanja koja će ići u korak sa potraživanjima gospodarstva. Na taj će se način pozitivno utjecati na stopu zaposlenosti, a samim time i gospodarski razvoj u cjelini. Jednako tako, obrazovanjem i mogućnostima edukativnih aktivnosti kroz procese cjeloživotnog učenja, smanjiti će se siva zona gospodarstva, čime će i razvoj biti kvalitetniji i stabilniji.

3.2.2 Razvoj ruralne infrastrukture te ruralnih gospodarskih i ekonomskih aktivnosti

CILJ 2							
Razvoj ruralne infrastrukture te ruralnih gospodarskih i ekonomskih aktivnosti							
P 2.1	P 2.2	P 2.3	P 2.4	P 2.5	P 2.6	P 2.7	P 2.8
Unapređenje prometne povezanosti	Razvoj integralnog sustava gospodarenja otpadom	Razvoj sustava odvodnje i pročišćavanje otpadnih voda	Razvoj sustava vodoopskrbe	Korištenje OIE na LAG-području	Razvoj i diversifikacija ruralnih aktivnosti	Razvoj konvencionalne poljoprivredne proizvodnje	Razvoj ekološke poljopriv. proizvodnje
2.1.1 Snimka stanja, izrada rješenja te identifikacija, prioritizacija, priprema i provedba projekata u području prometne infrastrukture	2.2.1 Sanacija postojećeg stanja na deponijama, smanjenje količine nastalog otpada, organizirano prikupljanje, porast razine odvojenog prikupljanja, uporabe i drugih načina korištenja (kompostiranje, termičko korištenje - kogeneracija) te okolišno sigurno odlaganje opasnog otpada	2.3.1 Izgradnja sustava odvodnje i pročišćavanja otpadnih voda kroz decentralizirana rješenja	2.4.1 Osmišljavanje, planiranje provedbe i kontinuirano održavanje sustava vodoopskrbne infrastrukture, od magistralnih vodovoda, njihovi spojeva, do lokalne mreže	2.5.1 Planiranje i provedba projekata u svim jedinicama JLS, bez negativnih utjecaja na okoliš	2.6.1 Analiza postojećih programa za razvoj ruralnih aktivnosti i stvaranje programa za razvoj edukativnih, savjetodavnih i informativnih projekata	2.7 Izgradnja i/ili rekonstrukcija suvremenih poljoprivrednih objekata	2.8.1 Izgradnja, obnova i opremljivanje suvremenih poljoprivrednih objekata
2.1.2 Izgradnja prometnica	2.2.2 Sanacija divljih odlagališta otpada	2.3.2 Jačanje odgovornih institucija za rad i održavanje sustava	2.4.2 Jačanje znanja i vještina unutar odgovornih institucija, te usklađivanje razvoja odvodnje s razvojem vodoopskrbe, i sa time u vezi smanjenje negativnog utjecaja	2.5.2 Pomoć pri izradi projektne dokumentacije za poduzetnike, obrtnike	2.6.2 Defniranje i razvoj programa za ruralni turizam	2.7.2 Subvencioniranje i mikro kreditiranje poljoprivredne proizvodnje	2.8.2 Poticanje prehrambenih, skladišnih, rashladnih kapaciteta za ekološku poljoprivrednu proizvodnju

			na okoliš				
2.1.3 Bolje lateralno povezivanje LAG prostora kroz uvođenje novih usluga	2.2.3 Edukacija stanovništva o važnosti recikliranja i odvajanja otpada.	2.3.3 Usklađenje razvoja odvodnje s razvojem vodoopskrbe.			2.6.3 Stvaranje poticajnih mjera za razvoj ruralnog turizma	2.7.3 Odvodnja oborinskih voda s poljoprivrednih površina	2.8.3 Subvencioniranje ekološke proizvodnje i prodaje ekoloških proizvoda
2.1.4 Poticanje ulaganja u ostale alternativne oblike prometa za koje postoje kapaciteti na LAG području					2.6.4 Analiza stanja proizvodnje i prerade na poljoprivrednim gospodarstvima te oblikovanje programa poticaja za pokretanje nove proizvodnje i/ili proširenje postojećih aktivnosti	2.7.4 Nabava moderne opreme u konvencionalnoj poljoprivredi.	2.8.4 Umrežavanje eko proizvođača
						2.7.5 Poticanje uvođenja novih tehnologija radi povećanja kvalitete finalnih proizvoda i energetske učinkovitosti	

<p>Svrha Cilja:</p>	<p>Loša infrastrukturna opremljenost područja predstavlja jedan od ključnih preduvjeta bržeg gospodarskog i društvenog razvoja LAG-a. Važno je poboljšati prometnu povezanost unutar područja no važno je rješavanje očivanja i opskrbe potkom vodom. Nekoliko puta se kroz Strategiju napominje kako je glavni cilj LAG-a uravnotežen razvoj, no on je nemoguć upravo bez ruralnog razvoja. Uspostavljanjem, za svakodnevni život potrebne infrastrukture, kao što su komunalna te prometna infrastruktura, doći će do poboljšanja u kvaliteti života, ali će se stvoriti osnovni uvjeti za stvaranje poduzetništva te ujedno i bolji razvoj turizma. Područje je bogato potencijalima za selektivne oblike turizma, čemu izuzetno doprinosi bogata prirodna raznolikost. Problem područja jest izoliranost pojedinih naselja i zaseoka koji su velik resurs za razvoj seoskog i eko-turizma. Za opći razvoj zajednice i povećanje kvalitete života stanovnika važno je dakle razviti kvalitetnu fizičku infrastrukturu. Upravo ovo područje ima velike kapacitete za razvoj OIE, iz čega slijedi da je potrebna samo edukacija stanovništva. U skladu sa OIE, potrebno je dodatno zaštititi okoliš promoviranjem i ekološke poljoprivrede i stočarstva te povezivanjem svih dionika. Svrha ovog cilja je poboljšanje upravljanja i daljnji razvoj infrastrukture s ciljem poboljšanja životnih uvjeta i gospodarskog razvoja LAG-a.</p>
<p>Cilj prioriteta 2.1:</p>	<p>Stvoriti prometnu povezanost naselja LAG područja te na taj način spriječiti izoliranost pojedinih naselja i zaseoka i tako doprinijeti uravnoteženom razvoju cjelokupnog područja.</p>
<p>Ciljane skupine:</p>	<p>Stanovništvo LAG-a Poduzetnici, poljoprivrednici, OPG Turistički posjetitelji</p>
<p>Nositelji aktivnosti:</p>	<p>LAG, JLS, Zagrebačka Bjelovarsko-bilogorska i Sisačko-moslavačka županija, HAC, HC, nadležna ministarstva</p>
<p>Indikatori uspješnosti/ očekivani rezultati:</p>	<p>Broj i kilometraža asfaltiranih cesta Broj uređenih šumskih puteva Broj signalizacije na cestama</p>
<p>Problemi koji se rješavaju postizanjem cilja:</p>	<p>Stvoriti će se prometno kvalitetno povezano područje što će doprinijeti jačanju razvoja područja. Uz dobru prometnu povezanost privući će se veći broj investicija koje će doprinijeti razvoju. Jednako tako, privući će se i veći broj gostiju, koji će moći istražiti i upoznati sva područja LAG-a te se dodatno uvjeriti u ljepote kojima LAG Moslavina obiluje što će doprinijeti jačanju razvoja područja.</p> <p>Jednako tako, privući će se i veći broj gostiju, koji će moći istražiti i upoznati sva područja LAG-a te se dodatno uvjeriti u ljepote kojima je područje bogato.</p>

Cilj prioriteta 2.2:	Urediti sustav gospodarenja otpadom te na taj način potizivno utjecati na okoliš i kvalitetu življenja. Održivo gospodarenje otpadom, glavni je preduvjet za daljnji gospodarski razvoj budući neadekvatna i divlja odlagališta otpada, mogu značajno ugroziti biološku raznolikost LAG-a Moslavina.
Ciljane skupine:	Stanovništvo LAG-a Poduzetnici, poljoprivrednici, OPG
Nositelji aktivnosti:	LAG, JLS, Zagrebačka, Bjelovarsko-bilogorska i Sisačko-moslavačka županija, komunalna poduzeća, nadležna ministarstva
Indikatori uspješnosti /očekivani rezultati:	Broj provedenih edukativnih aktivnosti o važnosti i mogućnostima očuvanja okoliša Broj izdanih brošura i ostalih pisanih materijala o recikliranju i načinima razvrstavanja otpada Smanjenje broja divljih odlagališta otpada Broj organiziranih odlagališta otpada, kompostana i korištenja kogeneracije Broj saniranih i adekvatnih odlagališta komunalnog otpada Broj lokacija za selektivno prikupljanje otpada
Problemi koji se rješavaju postizanjem cilja:	Kvalitetan sustav gospodarenja otpadom koji će doprinijeti zaštiti i očuvanju okoliša
Cilj prioriteta 2.3:	Urediti sustav odvodnje i pročišćavanja otpadnih voda, kako bi se pozitivno utjecalo na okoliš no i riješilo problem odvodnje otpadnih voda i vodoopskrbe Nadalje, razvoj sustava odvodnje i pročišćavanja otpadnih voda, kao i održivo gospodarenje otpadom, glavni je preduvjet za daljnji gospodarski razvoj budući nekontrolirana odvodnja otpadnih voda, također može značajno ugroziti biološku raznolikost ali i zdravlje stanovništva
Ciljane skupine:	Stanovništvo LAG-a Poduzetnici, poljoprivrednici, OPG
Nositelji aktivnosti:	LAG, JLS, Zagrebačka Bjelovarsko-bilogorska i Sisačko-moslavačka županija, komunalna poduzeća, nadležna ministarstva
Indikatori uspješnosti /očekivani rezultati:	Broj priključaka na odvodnju otpadnih voda Smanjenje negativnog utjecaja na okoliš
Problemi koji se rješavaju postizanjem cilja:	Stvoriti će se kvalitetan sustav odvodnje uz uspostavljanje organizacija koje će voditi brigu. Pravovremena i pravovaljana briga o sustavu odvodnje utjecati će na smanjenje štetnog utjecaja otpadnih voda na okoliš, uključujući podzemne vode i izvore pitke vode, te rijeka i jezera.
Cilj prioriteta 2.4:	Razvoj sustava vodoopskrbe, posebno izoliranih naselja jedan je od vodećih prioriteta razvoja LAG-a. Ujedno, izgradnja i obnova bunara na području LAG-a Moslavina, poboljšati će ne samo život lokalnih stanovnika već biti sastavni dio turističke ponude.
Ciljane skupine:	Stanovništvo LAG-a Poduzetnici, poljoprivrednici, OPG
Nositelji aktivnosti:	LAG, JLS, Zagrebačka Bjelovarsko-bilogorska i Sisačko-moslavačka županija, komunalna poduzeća, nadležna ministarstva

Indikatori uspješnosti /očekivani rezultati:	Broj priključaka na sustav vodoopskrbe
	Broj saniranih/izgrađenih bunara
	Broj pročištača otpadnih voda i korisnika priključenih na sustave s pročištačima
	Broj obnovljenih i funkcionalnih javnih cisterni
	Broj priključaka na sustav vodoopskrbe
	Broj saniranih/izgrađenih bunara
	Broj pročištača otpadnih voda i korisnika priključenih na sustave s pročištačima
	Broj obnovljenih i funkcionalnih javnih cisterni
Problemi koji se rješavaju postizanjem cilja:	Doprinjeti će se stvaranju kvalitetne i svima dostupna vodovodne infrastrukture, što će za posljedicu imati veći broj kućanstava sa pitkom vodom. Uz spomenuto, kvalitetno će se reagirati i djelovati na klimatske nepogode na poljoprivrednim, šumskim i ostalom područjima.
Cilj prioriteta 2.5:	Potaknuti stanovništvo na korištenje obnovljivih izvora energije i osvjestiti iste o održivom razvoju. Uz postojanje velike količine kapaciteta kojom se LAG može pohvaliti, potrebno je poduzeti potrebno kako bi se isti kapaciteti iskoristili na način da se ne utječe negativno na okoliš, a istovremeno pozitivno doprinosi kvaliteti življenja, ali i poslovanja, stanovništva na području LAG-a.
Ciljane skupine:	Stanovništvo LAG-a
	Poduzetnici, poljoprivrednici, OPG
Indikatori uspješnosti/očekivani rezultati:	Izdane brošure i ostali pisani materijalo o prednostima i mogućnostima korištenja OIE
	Broj kućanstava koji koriste OIE
	Broj poduzetnika i poljoprivrednika/OPG koji u svom poslovanju koriste energetska efikasnost
Problemi koji se rješavaju postizanjem cilja:	Educirati stanovništvo o svim prednostima korištenja OIE što će za posljedicu imati povećani kapacitet iskoristivosti OIE u kućanstvima i gospodarskom sektoru, što će utjecati na održivost gospodarskog razvoja.
Cilj prioriteta 2.6:	Područje LAG-a Moslavina bogato je kapacitetima za uspješno funkcioniranje ruralnog razvoja, kako u vidu prirodne i kulturne baštine tako u i ljudskom resursu. Kvaliteta ruralnog turizma biti će posljedica edukativnih i savjetodavnih aktivnosti, te umrežavanja svih dionika kako bi razmjena informacija bila što potpunija.
Ciljane skupine:	
	Poduzetnici, poljoprivrednici, OPG
	Stanovništvo LAG-a
	Nezaposleni, neaktivni
	Turistički posjetitelji
Nositelji aktivnosti:	Broj provedenih edukativnih aktivnosti kojima se utječe na poboljšanje i razvoj ruralnog turizma

Indikatori uspješnosti /očekivani rezultati:	Broj polaznika edukativnih aktivnosti
	Broj novih programa i ponude ruralnog turizma
	Broj projekata koji za rezultat ima razvoj ruralnog turizma
	Broj novih suvenira
	Zaštićen znak LAG-a kao oznaka kvalitete proizvoda i usluga LAG-a
	Broj osmišljenih, izgrađenih i promoviranih prodajnih mjesta proizvoda i usluga s područja LAG-a
Problemi koji se rješavaju postizanjem cilja:	Doprinijeti će se stvaranju razvijenih ruralnih aktivnosti - od selektivnih oblika turizma te većeg broja gostiju do unapređenja i stvaranja većeg broja proizvodno-prerađivačkih kapaciteta. Spomenuto će doprinijeti razvoju LAG-a Moslavina, iskorištavanjem svih potencijala koje posjeduje, na najbolji mogući način.
Cilj prioriteta 2.7:	Bogatstvo zemlje, tradicija u poljoprivredi te volja i znanje pojedinca ključni su poticaji za daljnji napredak poljoprivrede. Umrežavanjem ključnih dionika, doprinijeti će se kvaliteti ponude i korištenju iste u gastro ponudu područja, no ponajprije kao ključno za prehranu stanovništva LAG-a.
Ciljane skupine:	Poljoprivrednici, OPG
	Nezaposleni, neaktivni
	Stanovništvo LAG-a
Nositelji aktivnosti:	Broj skladišta, hladnjača i ostale infrastrukture nužne za kvalitetno obavljanje poljoprivredne proizvodnje
Indikatori uspješnosti /očekivani rezultati:	Broj umreženih subjekata u poljoprivredi, šumarstvu i/ili lovstvu
	Broj novih proizvoda/ponude
Problemi koji se rješavaju postizanjem cilja:	Stvoriti će se veći broj uspješnih poljoprivrednih proizvođača uz korištenje moderne tehnologije. Bogatstvo i kvaliteta proizvoda, utjecati će na smanjenje uvoza hrane na području LAG-a, čime će se razviti mali poljoprivrednici na području LAG-a.
Cilj prioriteta 2.8:	Kako bi se pozitivno utjecalo na okoliš, a istovremeno iskoristilo bogatstvo prirode koja karakterizira LAG, potrebno je potaknuti poljoprivrednike i sve proizvođače na ekološku proizvodnju. Na taj će se način pozitivno utjecati na zdravlje stanovništva, te stvoriti ponuda ekoloških proizvoda koji ulaze u gastro ponudu i tako postaju karakteristični za LAG Moslavina. No da bi se postiglo spomenuto, potrebno je stvoriti uvjete i educirati stanovništvo.
Ciljane skupine:	Poljoprivrednici, OPG
	Nezaposleni, neaktivni
Nositelji aktivnosti:	Stanovništvo LAG-a
Indikatori uspješnosti /očekivani rezultati:	Broj skladišta, hladnjača i ostale infrastrukture nužne za kvalitetno obavljanje poljoprivredne proizvodnje
	Broj umreženih subjekata u poljoprivredi, šumarstvu i/ili lovstvu
	Broj novih proizvoda/ponude
Problemi koji se rješavaju postizanjem cilja:	Doći će do povećanja broja poljoprivrednika koji proizvode eko proizvode što će doprinijeti iskoristivosti prirodnih kapaciteta, a ujedno i zdravlju stanovnika. Na ovaj se način doprinosi održivosti gospodarskog razvoja cjelokupnog LAG-a Moslavina.

3.2.3 Unapređenje društvene infrastrukture i poboljšanje kvalitete života

CILJ 3				
Unapređenje društvene infrastrukture i poboljšanje kvalitete života				
P 3.1	P 3.2	P 3.3	P 3.4	P 3.5
Izgradnja, obnova i opremanje objekata u zdravstvu, predškolskom i školskom odgoju, te sportskim aktivnostima samostalno ili kroz JPP	Unapređenje socijalne skrbi i zdravstvene zaštite starijih i nemoćnih, te osoba sa invaliditetom	Podrška razvoju ljudskih resursa usklađena s razvojnim potrebama LAG-a	Razvoj civilnog društva	Razvoj prepoznatljivih oblika selektivnog turizma (ruralnog, izletničkog, rekreativnog, zdravstvenog, sportskog).
3.1.1 Obnova i opremanje objekata u zdravstvu i školstvu za pružanje kvalitetne zdravstvene zaštite i osiguranje visoke kvalitete nastave, te za kvalitetnije održavanje nastavnih i vannastavnih aktivnosti	3.2.1 Uspostavljanje sustava brige za starije i nemoćne te osobe sa invaliditetom	3.3.1 Aktivnosti poticaja i obrazovanja za djelatnosti koje su okosnica razvoja	3.4.1 Analiza razvojnih djelovanja i učinaka udruga i zaklada	3.5.1 Definiranje i razvoj programa za wellness turizam, kulturni turizam, rekreativni turizam, ruralni turizam, izletnički turizam, lovni turizam, gastroturizam, ekoturizam, vinske ceste, konjičke staze, manifestacije
3.1.2 Analiza stanja dostupnosti zdravstvenih i odgojnih ustanova starijim i nemoćnim osobama, te osobama sa invaliditetom	3.2.2 Obnova i izgradnja objekata za smještaj starijih i nemoćnih te osoba sa invaliditetom visoke kvalitete, po načelu JPP	3.3.2 Organiziranje edukacija i stručnog usavršavanja s praktičnom nastavom za potrebe razvoja	3.4.2 Uključivanje udruga i zaklada u razvojne inicijative, aktivnosti i razvojne projekte	3.5.2 Izgradnja i uređenje sadržaja za wellness turizam, kulturni turizam, rekreativni turizam, ruralni turizam, izletnički turizam, lovni turizam, gastroturizam, ekoturizam, vinske ceste, konjičke staze, manifestacije
3.1.3 Izgradnja, obnova i opremanje sportsko-rekreacijskih centara			3.4.3 Izrada programa razvoja civilnog društva u LAG-u s ciljem zajedničkog angažmana na realizaciji prioritetnih razvojnih programa	3.5.3 Poticajne mjere: sufinanciranje troškova priprema i izrada tehničke dokumentacije, te projektne dokumentacije
			3.4.4 Poticanje mladih na sudjelovanje u radu udruga kroz mogućnosti stjecanja novih sposobnosti i vještina, te revitaliziranjem pojedinih područja LAG-a	
			3.4.5 Uključivanje stan. 'treće životne dobi' te osoba sa invalidit. u djelovanja civilnog društva	

Svrha Cilja:	Društveni kapital svakog područja čini kvaliteta ljudskih resursa. Potrebno je razviti i ponuditi nove programe i edukacijske metode koji će biti privlačni za mlade stanovnike, ali i prihvatljivi za osobe treće životne dobi koji se mogu uključiti u opći gospodarski i društveni razvoj područja. Mladima i socijalno osjetljivim skupinama društva treba omogućiti sigurnu budućnost u lokalnom okruženju. Potrebno je svakoj skupiti u društvu dati mogućnost da aktivno i ravnopravno sudjeluju u svim razinama i da razviju svoju kreativnost kroz različite oblike aktivnosti. Na području LAG-a Moslavina žive entuzijastični ljudi, željni napretka i spremni na rad i zajedništvo kako bi ga postigli na što kvalitetniji način. Kako bi se stvorile mogućnosti za ostvarenje spomenutoga, potrebno je uspostaviti osnovnu zdravstvenu, predškolsku i školsku skrb. Razvoj i održivo upravljanje društvenom infrastrukturom jedan su od osnovnih preduvjeta općeg društvenog razvoja zajednice i socijalne kohezije stanovnika LAG-a. Dakle, za opći razvoj zajednice i povećanje kvalitete života stanovnika važno je razviti i društvenu infrastrukturu. Na taj način će se poboljšati uvjeti života stanovništva LAG-a, što će kao posljedicu imati sprječavanje depopulacija, povećanje nataliteta te zadovoljno stanovništvo.
Cilj prioriteta 3.1.:	Pokretači gospodarskog razvoja su stanovnici koji obitavaju na određenom području. Potrebno im je osigurati infrastrukturu koja je potrebna za društveni razvoj u cjelini. Jedni od osnovnih uvjeta jesu predškolski i obrazovni sustav te zdravstvena infrastruktura. Postojanje osnovnih uvjeta za život spriječiti će depopulaciju i samim time potaknuti mlade ljude da ostanu na području LAG-a Moslavina i svojim znanjima, vještinama i sposobnostima doprinose gospodarskom i društvenom razvoju.
Ciljane skupine:	Djeca, mladi, žene, osobe s invaliditetom, osobe treće životne dobi Stanovništvo LAG-a Civilno društvo Poduzetnici, poljoprivrednici, OPG Turistički posjetitelji
Nositelji aktivnosti:	LAG, JLS, Zagrebačka Bjelovarsko-bilogorska i Sisačko-moslavačka županija, obrazovne i odgojne organizacije i ustanove, zdravstvene ustanove, nadležna ministarstva
Indikatori uspješnosti/očekivani rezultati:	Broj vrtića, škola te visokoškolskih ustanova Broj domova zdravlja, ljekarni i zdravstvenih djelatnika Broj djece u vrtićima, školama Broj izvannastavnih aktivnosti za djecu i mlade Broj ponuđenih obrazovnih programa Broj zaposlenih
Problemi koji se rješavaju postizanjem cilja:	Kvalitetan zdravstveni i obrazovni sustav koji će doprinijeti kvaliteti života uz smanjenje depopulacije i porast nataliteta. Spomenuto će doprinijeti kvaliteti i stabilnosti gospodarskog razvoja jer će osigurati sve potrebno za društveni razvoj.

Cilj prioriteta 3.2:	LAG Moslavina nekoliko puta kroz Strategiju, te kroz viziju, daje do znanja o važnosti sudjelovanja i ravnopravnosti svih skupina u društvu. Potrebno je voditi pravilnu brigu o starijima i osobama s invaliditetom, jer je pojedino društvo jako i razvijeno onoliko koliko je i njegov najslabiji član. Starije stanovništvo jest prenositelj znanja o kulturi, povijesti, običajima i tradiciji pojedinoga područja. Tijekom svog radnog vremena, doprinisili su razvoju i slici ovoga područja. Stoga je važno da im se omogući kvalitetan život uz postojanje kvalitetne zdravstvene skrbi i njege. Dug život je ono što si svaki čovjek priželjkuje, a kada se dođe u treću životnu dob, i dalje je potrebna kvaliteta života. Jednako tako, potrebno je uspostaviti kvalitetan sustav skrbi o najsiromašnijim i najugroženijim pripadnicima društva. Sve spomenuto, spriječiti će njihovu daljnju marginalizaciju i povećati njihovu uključenost u život zajednice.
Ciljane skupine:	Djeca, mladi, žene, osobe s invaliditetom, osobe treće životne dobi Stanovništvo LAG-a Civilno društvo Poduzetnici, poljoprivrednici, OPG
Nositelji aktivnosti:	LAG, JLS, Zagrebačka Bjelovarsko-bilogorska i Sisačko-moslavačka županija, zdravstvene ustanove, nadležna ministarstva
Indikatori uspješnosti/očekivani rezultati:	Broj domova zdravlja, ljekarni i zdravstvenih djelatnika Broj domova za starije i nemoćne Broj korisnika zdravstvene njege i skrbi Broj programa posvećenih aktivnom starenju Broj domova za palijativnu skrb Broj uređenih prostorija i ostale infrastrukture sustava socijalne skrbi Broj kvalitetno uređenih prilaza u objekte za osobe s invaliditetom
Problemi koji se rješavaju postizanjem cilja:	Oformiti kvalitetan sustav socijalne skrbi i zdravstvene zaštite starijim i nemoćnima te osobama s invaliditetom kako bi svaki od njih imao kvalitetniji život, bez marginalizacije i bez obzira na mjesto življenja. Tako će se pridonijeti društvenom ali i gospodarskom razvoju.
Cilj prioriteta 3.3:	Cjeloživotno učenje je skup edukativnih aktivnosti, proces, s kojim je potrebo upoznati stanovništvo LAG-a, te na taj način ići u korak sa razvojem gospodarstva. Brojne promjene u gospodarstvu te potraživanja, zahtijevaju kvalitetan i pravovremen odgovor. Pravilnim reagiranjem i odgovaranjem od strane stanovništva LAG-a Moslavina, pridonijeti će se kvaliteti gospodarskog razvoja te spriječiti eventualne nesigurnosti.
Ciljane skupine:	Stanovništvo LAG-a Poduzetnici, poljoprivrednici Civilno društvo Nezaposleni, neaktivni
Nositelji aktivnosti:	LAG, JLS, Zagrebačka Bjelovarsko-bilogorska i Sisačko-moslavačka županija, HKG, HOK, HZZ, agencije i organizacije vezane uz obrazovanje, gospodarski razvoj i zapošljavanje, nadležna ministarstva

Indikatori uspješnosti /očekivani rezultati:	Broj obrazovnih programa usklađenim s potražnjom gospodarstva
	Broj prisanih materijala o potraživanja gospodarskog napretka i odgovora na isto
	Broj provedenih edukativnih aktivnosti
	Broj korisnika cjeloživotnog učenja
	Broj programa neformalnog obrazovanja
Problemi koji se rješavaju postizanjem cilja:	Broj korisnika neformalnih programa obrazovanja
	Razvoj obrazovanja (kako formalnog tako i neformalnog) koji će biti odgovor na potrebe razvoja gospodarstva spriječiti će kolebanja u gospodarstvu i umanjiti nesigurnosti koje dolaze od nemogućnosti pravovremenog odgovaranja. Veći kapacitet korištenja cjeloživotnog učenja doprinijeti će razvoju vještina i sposobnosti stanovništva LAG-a Moslavina.
	Cilj prioriteta 3.4:
	Pokretači gospodarskog razvoja su ljudi, stoga njihovo djelovanje kroz organizacije civilnog društva mora biti omogućeno i potaknuto. Civilno društvo će, u pravilno i kvalitetno uspostavljenim okvirima za djelovanje, omogućiti uključivanje svih skupina u društvu u aktivni život zajednice. Tako će svaki stanovnik pridonijeti razvoju LAG-a Moslavina na najbolji mogući način - izgradnju aktivne zajednice ljudi koji su spremni na djelovanje i rad.
	Ciljane skupine:
Nositelji aktivnosti:	Civilno društvo
	Stanovništvo LAG-a
	Djeca, mladi, žene, osobe s invaliditetom, osobe treće životne dobi
Indikatori uspješnosti /očekivani rezultati:	LAG, JLS, Zagrebačka Bjelovarsko-bilogorska i Sisačko-moslavačka županija, civilno društvo
	Broj potpornih programa razvoja civilnog društva
	Broj osoba uključenih u civilno društvo
	Broj projektnih aplikacija i provedenih projekata civilnog društva
	Broj aktivnosti civilnog društva
Problemi koji se rješavaju postizanjem cilja:	Broj korisnika aktivnosti civilnog društva
	Povećani broj udruga koji će doprinosti kvaliteti civilnog društva, utjecati na smanjenje marginalizacije osjetljivih skupina te uključenosti stanovništva u život zajednice. Na taj način će se promovirati zajedništvo i osjećaj korisnosti, što posljedično doprinosi gospodarskom razvoju.
	Cilj prioriteta 3.5:
	Bogatstvo prirodne raznolikosti i kulturne baštine neograničeni je izvor za pokretanje raznih oblika selektivnog turizma, ovisno o naselju. Veliku važnost pri ovom aspektu ruralnog razvoja, imaju mala obiteljska poljoprivredna gospodarstva stvaranjem eko etno sela i bogate gastronomske, autohtone ponude. Ljepota šuma, bogatstvo rijeka te veliki broj životinjskih i biljnih vrsta utječe na stvaranje slike LAG-a Moslavina kao područja za uživanje, u kojoj se mogu ispuniti želje svakoga turističkog posjetitelja, bilo da želi opuštajući ili aktivni odmor.
	Ciljane skupine:
Poduzetnici, poljoprivrednici, OPG	Stanovništvo LAG-a
	Turistički posjetitelji
	Poduzetnici, poljoprivrednici, OPG

Nositelji aktivnosti:	LAG, JLS, Zagrebačka Bjelovarsko-bilogorska i Sisačko-moslavačka županija, turističke zajednice i uredi, civilno društvo
Indikatori uspješnosti /očekivani rezultati:	Broj novih aktivnosti/ponude u selektivnom turizmu
	Broj turističkih staza i puteva
	Broj prepoznatljive gastro ponude LAG-a
	Broj novih suvenira
	Broj organiziranih i provedenih manifestacija i sajмова koje služi promociji LAG-a i proizvoda s LAG područja
	Broj sudionika na manifestacijama i sajmovima
	Broj turističkih gostiju
	Broj uspješno provedenih projekata u turizmu
Problemi koji se rješavaju postizanjem cilja:	Stvaranje kvalitetne turističke ponude, koja će utjecati na povećanje broja gostiju koji su našli ispunjavanje svojih interesa u nekoj od ponuda LAG-a Moslavina. Istovremeno, doprinijeti će se stvaranju prepoznatljivog identiteta LAG-a kao područja bogatoga resursima, koji se koriste na najbolji mogući način.

3.2.4 Zaštita i vrednovanje prirodne i kulturne baštine te očuvanje okoliša

CILJ 4		
Zaštita i vrednovanje prirodne i kulturne baštine te očuvanje okoliša		
P 4.1	P 4.2	P 4.3
Očuvanje i održivo korištenje kulturne baštine, te uspostava i upravljanje zaštićenim dijelovima prirode	Jačanje prepoznatljivosti prirodne i kulturne baštine	Zaštita i očuvanje okoliša
4.1.1 Izrada baze sve postojeće prirodne i kulturne baštine	4.2.1 Edukacija stanovništva o vrijednostima prirodne baštine	4.3.1 Modernizacija sustava praćenja stanja u okolišu
4.1.2 Osnivanje Javne ustanove za upravljanje zaštićenim dijelovima prirode i kulturne baštine	4.2.2 Unapređenje marketinških aktivnosti	4.3.2 Aktivnosti edukacije stanovništva o zaštiti okoliša
4.1.3 Izrada planova upravljanja i cjelokupna valorizacija s obzirom na povijesni, etnološki i umjetnički značaj prirodne i kulturne baštine	4.2.3 Jačanje institucionalne podrške ostvarenju prepoznatljivosti	4.3.3 Poticanje aktivnosti u kojima se koriste obnovljivi izvori energije
4.1.4 Izrada programa obnove materijalne kulturne baštine: načini i mehanizmi njezina stavljanja u funkciju razvoja turizma	4.2.4 Poticanje razvoja tradicionalnih obrta	4.3.4 Edukacija potencijalnih korisnika o efikasnoj potrošnji koristeći alternativne oblike energije
	4.2.5 Brendiranje autohtonih proizvoda	
	4.2.6 Poticanje rada kulturno umjetničkih društava	

Svrha Cilja:	Kulturna baština je najvrijedniji resurs koji neko područje može imati. Upravo LAG Moslavina se može podičiti bogatom poviješću, zbog svoga položaja i prirodnih resursa koje su potaknule naseljavanje ovoga područja. LAG Moslavina već je nadaleko poznato po svojoj prirodnoj baštini no ne i lokalnim prizvodima koji moraju biti neodvojiv dio njegove prepoznatljivosti. Svrha ovog cilja je upravo stvaranje prepoznatljivih proizvoda (autohtonih, zaštićenih, promoviranih) zasnovanih na stoljetnoj tradicijskoj baštini i znanju lokalnih stanovnika. Valorizacija kulturne baštine dodatno će doprinijeti prepoznatljivom identitetu LAG-a Moslavina. Okoliš je jedan od najznačajnijih partnera u razvoju pojedinog područja i održivosti spomenutoga razvoja. Stoga je prirodno okruženje dodatna vrijednost LAG-a, obzirom na brojne biciklističke i pješačke staze, u kojima posjetitelji dolaze uživati. Okoliš je stvorio sliku o LAG-u kao mirnom području, koje nije devastirano prevelikom izgradnjom. Brojni izvori, park prirode, moslavačke šume doprinose ljepoti cjelokupnog područja. Upravo stoga se i u prijašnjim ciljevima provlači misao o zaštiti okoliša i obnovljivim izvorima energije. Želja dionika LAG-a, kao i cjelokupnog stanovništva, jest da se, kako za razvoj i prepoznatljiv identitet, okoliš sačuva i za buduće generacije.
Cilj prioriteta 4.1:	Ljepota LAG-a Moslavina i kulturno bogatstvo jedno su od, uz stanovništvo, najvažnijih karakteristika identiteta. Kako bi se dodatno ojačalo i sačuvalo to prirodno bogatstvo, potrebno je zaštititi ga i spriječiti od devastacije. Na taj način identitet će trajati kroz dugo vremena, a prirodna i kulturna baština biti će vrijedni svjedoci razvoja LAG-a Moslavina.
Ciljane skupine:	Mladi, žene, osobe s invaliditetom, osobe treće životne dobi Stanovništvo LAG-a Poduzetnici, poljoprivrednici, OPG Civilno društvo Turistički posjetitelji
Nositelji aktivnosti:	LAG, JLS, Zagrebačka Bjelovarsko-bilogorska i Sisačko-moslavačka županija, turističke zajednice i uredi, poduzetnici, OPG, civilno društvo
Indikatori uspješnosti /očekivani rezultati:	Broj valoriziranih objekata u kulturnoj i prirodnoj baštini Broj održanih manifestacija i sajмова koji promoviraju običaje i tradiciju Broj turističkih posjetitelja Broj suvenira Broj brošura i ostalih pisanih materijala o kulturnoj ponudi LAG-a
Problemi koji se rješavaju postizanjem cilja:	Omogućiti će se valorizacija kulturne i prirodne baštine te zaustavljanje daljnje devastacije i neuređenog iskorištavanja prirodne baštine. Na taj način napredak u gospodarstvu neće šteteno utjecati na prirodnu i kulturnu baštinu, nego će isti samo dati na njihovoj važnosti. U spomenutome se ogleda održivost gospodarskog razvoja LAG-a.
Cilj prioriteta 4.2:	Nakon zaštite bogate prirodne i kulturne baštine koja je karakteristična za LAG Moslavina, potrebno je ojačati njegovu prepoznatljivost. Spomenuto je moguće kroz jačanje marketinških

	aktivnosti te kroz poticanje tradicionalnih obrta. Na ovaj će se način turističkim posjetiteljima ponuditi autohtoni proizvodi. Važnost civilnog društva se ogleda i u ovom aspektu, pri čemu je težnja da se tradicija i običaji prenose iz generacije u generaciju kroz pjesmu i ples, čuvajući tako identitet LAG-a.
Ciljane skupine:	Mladi, žene, osobe s invaliditetom, osobe treće životne dobi
	Stanovništvo LAG-a
	Poduzetnici, poljoprivrednici, OPG
	Civilno društvo
	Turistički posjetitelji
Nositelji aktivnosti:	LAG, JLS, Zagrebačka Bjelovarsko-bilogorska i Sisačko-moslavačka županija, turističke zajednice i uredi, poduzetnici, OPG, civilno društvo
Indikatori uspješnosti/očekivani rezultati:	Broj pisanih materijala o prirodnoj baštini kao sastavnom dijelu turističke ponude
	Broj edukativnih staza koji prikazuju prirodnu i kulturnu baštinu LAG-a
	Broj pješačkih, biciklističkih i planinarskih staza
	Broj informativnih ploča i funkcionalne signalizacije
	Broj gostiju
	Prihodi od turizma
	Broj tradicionalnih obrta i ponuda proizvoda
	Broj manifestacija
Problemi koji se rješavaju postizanjem cilja:	Prepoznatljivosti područja će pridonijeti aspekt identiteta temeljen na kulturnoj i prirodnoj baštini LAG-a Moslavina. Na ovaj će se način potaknuti razvoj, i njegova održivost.
Cilj prioriteta 4.3:	Gospodarski razvoj ne bi smio ići na uštrb okoliša, a to se nekoliko puta naglašava kroz Strategiju. Potrebno je učiniti sve što je moguće kako bi se zaštitio okoliš u svom karakterističnom izgledu. LAG Moslavina obiluje kapacitetima za korištenje obnovljivih izvora energije i potrebno je poticati korištenje istoga, kao i energetske efikasnosti u poslovanju. Samo će se na takav način doprinijeti zaštititi okoliša od njegove devastacije i narušavanja.
Ciljane skupine:	Stanovništvo LAG-a
	Turistički posjetitelji
Nositelji aktivnosti:	LAG, JLS, Zagrebačka Bjelovarsko-bilogorska i Sisačko-moslavačka županija, civilno društvo, turističke zajednice i uredi
Indikatori uspješnosti/očekivani rezultati:	Provedene edukativne aktivnosti o značenju i mogućnostima očuvanja okoliša i prirodne baštine
	Broj polaznika edukativnih aktivnosti
	Broj izgrađenih komunalnih infrastruktura koje ne utječu negativno na okoliš
	Površina zaštićene površine prirodne baštine
	Broj zaštićenih i životinjskih biljnih vrsta te provedene edukativne aktivnosti o njihovom prepoznavanju
Problemi koji se rješavaju postizanjem cilja:	Doprinijeti će se zaštititi okoliša kako bi u njemu uživali i budući naraštaji. Gospodarski razvoj mora uzeti u obzir sve aspekte pojedinog područja, a ponajviše okoliš koji je neraskidivo povezan sa stanovništvom LAG-a.

3.2.5 Usklađenost razvojnih ciljeva i prioriteta s osima ruralnog razvoja

Svi ciljevi i prioriteti LRS su postavljeni u skladu sa nacionalnom i EU razinom prioriteta osi ruralnog razvoja 2007-2013. Važno je napomenuti kako Europski poljoprivredni fond za ruralni razvoj (EPFRR, engl. EAFRD), nakon reforme 2006. ima 3 prioriteta cilja: jačanje konkurentnosti poljoprivrede i šumarstva, poboljšanje okoliša i krajolika, te poboljšanje kvalitete života u ruralnim područjima i postizanje raznolikosti ruralnog gospodarstva. Svaka tematska os odgovara jednom od prioriteta ciljeva Plana za ruralni razvoj. Zemlje članice i njihove regije moraju rasporediti sredstva za financiranje ruralnog razvoja na ove tri tematske osi, ali mogu izabrati mjere i projekte koji najbolje odgovaraju potrebama njihovih ruralnih područja. Tri su tematske osi dopunjene jednom vrstom zasebne metodološke horizontalne osi, poznatim kao pristup LEADER (4. Os LEADER). Označavanje, odnosno, usklađenost s prioritetima (osima) nadređenih strateških dokumenata usmjerena je na ciljeve kojima se želi ostvariti prioriteti kao i provedbu aktivnosti, oni su postavljeni široko i otvoreno za nove inicijative. Ovakva struktura određuje usklađenost dugoročnih strateških ciljeva LRS-a s izvorima financiranja aktivnosti koje doprinose njihovom ostvarenju.

Tablica 6. Usklađenost razvojnih ciljeva i prioriteta LRS sa osima ruralnog razvoja RH i EU 2007-2013 (za uvid u međusobnu usklađenost) za razdoblje 2007-2013

Osi ruralnog razvoja		EAFRD 2007-2013 / IPARD 2007-2013	
Strateški (programski) ciljevi i prioriteti LRS	Os 1/P1	Os 2/P2 +LEDAER	Os 3/P3
1. Prioritet: Razvoj konkurentnosti i učinkovito upravljanje razvojnim resursima			
1.1 Razvoj poduzetništva i poticajnog investicijskog okruženja			
1.2 Razvoj kvalitetne infrastrukture za razvoj poduzetništva i poticajnog radnog okruženja			
1.3 Obrazovanje za poduzetništvo i promocija društveno odgovornog poslovanja			
2. Prioritet: Razvoj ruralne infrastrukture te ruralnih gospodarskih i ekonomskih aktivnosti			
2.1 Unapređenje prometne povezanosti			
2.2 Razvoj integralnog sustava gospodarenja otpadom			
2.3 Razvoj sustava odvodnje i pročišćavanja otpadnih voda			
2.4 Razvoj sustava vodoopskrbe			
2.5 Korištenje OIE na LAG-području			

2.6 Razvoj i diversifikacija ruralnih aktivnosti			
2.7 Razvoj konvencionalne poljoprivredne proizvodnje			
2.8 Razvoj ekološke poljoprivredne proizvodnje			
3. Prioritet: Unapređenje društvene infrastrukture i poboljšanje kvalitete života			
3.1 Izgradnja, obnova i opremanje objekata u zdravstvu, predškolskom i školskom odgoju, te sportskim aktivnostima samostalno ili kroz JPP			
3.2 Unapređenje socijalne skrbi i zdravstvene zaštite starijih i nemoćnih, te osoba sa invaliditetom			
3.3 Podrška razvoju ljudskih resursa usklađena s razvojnim potrebama LAG-a			
3.4 Razvoj civilnog društva			
3.5 Razvoj prepoznatljivih oblika selektivnog turizma (ruralnog, izletničkog, rekreativnog, zdravstvenog, sportskog)			
4. Prioritet: Zaštita i vrednovanje prirodne i kulturne baštine te očuvanje okoliša			
4.1 Očuvanje i održivo korištenje kulturne baštine, te uspostava i upravljanje zaštićenim dijel. prirode			
4.2 Jačanje prepoznatljivosti prirodne i kulturne baštine			
4.3 Zaštita i očuvanje okoliša			

4. Strategija provedbe

4.1 Značajke partnerstva i izrada Lokalne razvojne strategije

Aktivnosti koje su se odvijale pri izradi LRS-a LAG-a *Moslavina* provele su se u radoblju 2011-2012, a zasnivale su se na sedam osnovnih LEDAER načela,

- primjena principa "*odozdo prema gore*" i sudjelovanje različitih interesnih skupina, uključujući socio-ekonomske ugrožene skupine, žene i mlade u izradi strategije
- plan provedbe i slijed aktivnosti u ostvarenju ciljeva
- postojeće (tradicionalne) i nove (inovativne) aktivnosti
- utjecaj provedbe strategije na okoliš
- održivost strategije bez sredstava javne pomoći
- plan potrebnih sredstava i raspoloživi izvori financiranja za provedbu strategije
- praćenje provedbe strategije i mjerenje učinaka provedbe strategije, kriteriji i indikatori za ocjenu uspješnosti i učinkovitosti projekata

- LAG će postati primjerom dobre prakse integracije osjetljivih i marginalnih skupina društva u zajedničke aktivnosti koje omogućuju razvoj područja LAG-a. Već u samim navedenim ciljanim skupinama z provedbu aktivnosti ugrađene su smjernice jdnakih mogućnosti za sve. LAG će prvenstveno poticati uključivanje nezaposlenih, mladih, žena te osoba starije životne dobi u svoje aktivnosti, kroz njihov rad na pripremi projekata ali i izradi baze podataka o području, valorizaciji tradicijske baštine, te edukacija, odnosno programa osposobljavanja za uključivanje u tržište rada. LAG će, svojim aktivnostima poticati na društvenu koheziju svih stanovnika područja, jer je već u svojoj viziji pokazao kako, kao svoju veliku komparativnu prednost vidi, primjerice, multinacionalnost cijelog prostora LAG-a na kojem žive ljudi razne vjere i kultura. LAG će se u svom daljnjem radu promovirati kao područje područje raznolikosti i različitosti, otvorenosti i inovativnosti, tolerancije i jednakosti te jednakih mogućnosti za sve.
- Samo uspješna provedba LRS može osigurati cjelokupan i održiv razvoj područja LAG-a, što najviše ovisi upravo o usvajanju načela zajedničke suradnje i uvažavanju različitih mišljenja, pristupa i ideja. Ona mora maksimizirati prostorne i ljudske resurse, kroz različite aktivnosti kojima se održivo koriste jedinstvene prednosti područja LAG-a Moslavina. Razvoj se ne odvija spontano, on je aktivan proces svih korisnika prostora i mora mudro iskoristiti sve mogućnosti razvoja koje se nude s ciljem osiguranja uvjeta za održivi razvoj gospodarstva i stanovnika ovog područja, temeljeno na zajedničkoj viziji, ciljevima i aktivnostima različitih dionika. Njihovom međusobnom suradnjom i zajedničkim djelovanjem izgraditi će se jedinstven identitet i prepoznatljivost područja LAG-a, a time će i stanovnici ostvariti svoje želje bez potrebe napuštanja prostora koje ih je oblikovalo.

Za pripremu i provedbu strategije lokalnog razvoja formirano je lokalno partnerstvo, nazvano prema smjernicama LEADER programa Lokalna akcijska grupa (LAG) koja se sastoji od predstavnika tri sektora (javnog, poslovnog i nevladinog). Potpisanim i dostavljenim prijavnicama prihvatila je načela LEADER programa te odlučila da strateškom planiranju i provedbi valja pristupiti u skladu s načelom „od dna prema vrhu“ (eng. bottom - up approach), koji je utemeljen na specifičnostima pojedinog područja.

Radionice za izradu LRS-a nisu bile usmjerene samo na izradu samog strateškog dokumenta, već prvenstveno prema osvješćivanju potrebe suradnje svih razvojnih sektora, javnog-civilnog i privatnog, te prihvaćanju svih dobrih razvojnih ideja bez obzira od kuda su pristigle.

Tijekom izrade Strategije provela se i analiza partnerskih odnosa, pripremile smjernice za formiranje LAG-a, te širenje ideje LEADER-a.

Za provedbu postupka izrade formirana je posebna radna grupa iz redova predstavnika javnog, civilnog i poslovnog sektora te su pod vodstvom stručnog savjetnika, Renate Šeperić Petak, proveli postupak izrade koji se zasnivao na prethodnim pripremama svih potrebnih materijala za raspravu koji su se članovima radne grupe dostavljali elektroničkim putem najmanje sedam dana prije sastanka, zajedničkih sastanaka na kojima su se odluke i zaključci donosili konsenzusom, pripreme za prezentaciju inicijativnom odboru LAG-a, te uključivanjem i raspravom sa širim krugom razvojnih dionika oko važnih dijelova strategije. Posebna dodana vrijednost ove strategije općem strateškom planiranju na području LAG-a *Moslavina* je sam postupak procesa izrade i dubinske rasprave i konzultacija sa svim relevantnim razvojnim dionicima LAG-a u transparentnom procesu donošenja odluka. Svaka strateška odluka donosila se na dvije razine, prve zaključke je donijela radna grupa, navela potrebne korekcije koje su ne unosile te prezentirale na inicijalnom odboru LAG-a gdje je bila prisutna šira skupina dionika. Na sastancima inicijativnog odbora donosila se konačna odluka o sadržaju strategije.

2010.-2012.

Aktivnosti osnivanja LAG-a i izrade LRS

- 16.12.2010. 1. Inicijalni sastanak potencijalnih osnivača LAG-a, Križ
- 18.03.2011. 2. Inicijalni sastanak 11 predstavnika JLS s područja Moslavine, potencijalnih osnivača LAG-a, Kutina, (gradovi – Čazma, Ivanić-Grad, Garešnica i Kutina te općine – Popovača, Križ, Velika Ludina, Dubrava, Kloštar Ivanić, Hercegovac i Velika Trnovitica),
- 18.03.2011. Konferencija za novinare putem koje je lokalna javnost upoznata s inicijativom osnivanja LAG-a Moslavina,
- 22.04.2011. Potpisivanje Sporazuma predstavnika 11 JLS o formiranju LAG-a Moslavina i konferencija za novinare, Mustafina Klada (Općina Velika Ludina),
- 14.06.2011. 1. Radni sastanak predstavnika JLS koji sudjeluju u formiranju LAG-a, Kutina,
- 14.07.2011. 2. Radni sastanak predstavnika JLS koji sudjeluju u formiranju LAG-a, Kutina,
- 14.10.2011. 3. Radni sastanak predstavnika JLS koji sudjeluju u formiranju LAG-a, Kutina,
- 14.10.2011. 1. Inicijalni sastanak radne skupine za izradu LRS LAG-a (predstavnicima javnog, civilnog i gospodarskog sektora) koji se žele pridružiti formiranju i radu LAG-a,
- 27.10.2011. 4. Radni sastanak predstavnika JLS koji sudjeluju u formiranju LAG-a, Kutina,
- 27.10.2011. 2. Sastanak radne skupine za izradu LRS LAG-a (predstavnicima javnog, civilnog i gospodarskog sektora), Kutina,
- 24.11.2011. 5. Radni sastanak predstavnika JLS koji sudjeluju u formiranju LAG-a, Kutina,
- 24.11.2011. 3. Sastanak radne skupine za izradu LRS LAG-a Moslavina, predstavnicima javnog, civilnog i gospodarskog sektora, izrada SWOT analize, Kutina,
- 13.12.2011. Sastanak radne skupine za izradu LRS LAG-a Moslavina - društvena djelatnost, izrada detaljne SWOT analize za društvene djelatnosti, Kutina,
- 14.12.2011. Sastanak radne skupine za izradu LRS LAG-a Moslavina - gospodarska djelatnost, izrada detaljne SWOT analize za gospodarsku djelatnost, Kutina,
- 14.12.2011. Sastanak radne skupine za izradu LRS LAG-a Moslavina – zaštita okoliša, izrada detaljne SWOT analize za zaštitu okoliša, Kutina,
- 31.01.2012. 6. Radni sastanak predstavnika JLS koji sudjeluju u formiranju LAG-a, istom su prisustvovali i članovi radne skupine za izradu LRS, Kutina,
- 09.02.2012. 7. Radni sastanak predstavnika JLS koji sudjeluju u formiranju LAG-a, a istom su prisustvovali i članovi radne skupine za izradu LRS, Kutina,
- 16.02.2012. Sastanak radne skupine za izradu nacrtu Statuta LAG-a Moslavina, Garešnica
- 01.03.2012. Završni sastanak predstavnika JLS do osnivanja LAG-a Moslavina, tada se osnivanju pridružila i općina Lipovljani; prijedlog Statuta, tijela LAG-a i potrebnih odluka, Kutina,
- 14.03.2012. Predstavljanje LAG-a Moslavina na Okruglom stolu u sklopu Sajmu poslova u Kutini,
- 21.03.2012. Osnivačka skupština LAG-a Moslavina i konferencija za novinare, Garešnica
- 15.05.2012. 1. Sjednica UO LAG-a Moslavina, Kutina,
- 01.06.2012. Registracija LAG-a Moslavina, Sisak,
- 13.06.2012. Sastanak radnog predsjedništva LAG-a, priprema za 2. Sjednicu UO, Kutina,
- 03.07.2012. 2. Sjednica UO LAG-a Moslavina, Kutina,
- 10.09.2012. Sastanak radnog predsjedništva LAG-a, priprema za 3. Sjednicu UO, Kutina,
- 25.09.2012. 3. Sjednica UO LAG-a Moslavina, Kutina,
- 26.10.2012. 4. Sjednica UO LAG-a Moslavina i konferencija za novinare na kojoj su mediji upoznati s LRS i vizualnim identitetom LAG-a (logo, karta LAG područja), Čazma,
- 27.11.2012. Sastanak radnog predsjedništva LAG-a, priprema za 5. Sjednicu UO, Kutina,
- 10.12.2012. 5. Sjednica UO LAG-a Moslavina, Ivanić-Grad.

4.2 Primjena načela »odozdo prema gore« i sudjelovanje različitih interesnih skupina, uključujući socio-ekonomske ugrožene skupine, žene i mlade u izradi strategije

LAG će postati primjerom dobre prakse integracije osjetljivih i marginalnih skupina društva u zajedničke aktivnosti koje omogućuju razvoj područja LAG-a. Već u samim navedenim ciljanim skupinama z provedbu aktivnosti ugrađene su smjernice jdnakih mogućnosti za sve. LAG će prvenstveno poticati uključivanje nezaposlenih, mladih, žena te osoba starije životne dobi u svoje aktivnosti, kroz njihov rad na pripremi projekata ali i izradi baze podataka o području, valorizaciji tradicijske baštine, te edukacija, odnosno programa osposobljavanja za uključivanje u tržište rada. LAG će, svojim aktivnostima poticati na društvenu koheziju svih stanovnika područja, jer je već u svojoj viziji pokazao kako, kao svoju veliku komparativnu prednost vidi, primjerice, multinacionalnost cijelog prostora LAG-a na kojem žive ljudi razne vjere i kultura. LAG će se u svom daljnjem radu promovirati kao područje područje raznolikosti i različitosti, otvorenosti i inovativnosti, tolerancije i jednakosti te jednakih mogućnosti za sve.

Samo uspješna provedba LRS može osigurati cjelokupan i održiv razvoj područja LAG-a, što najviše ovisi upravo o usvajanju načela zajedničke suradnje i uvažavanju različitih mišljenja, pristupa i ideja. Ona mora maksimizirati prostorne i ljudske resurse, kroz različite aktivnosti kojima se održivo koriste jedinstvene prednosti područja LAG-a *Moslavina*. Razvoj se ne odvija spontano, on je aktivan proces svih korisnika prostora i mora mudro iskoristiti sve mogućnosti razvoja koje se nude s ciljem osiguranja uvjeta za održivi razvoj gospodarstva i stanovnika ovog područja, temeljeno na zajedničkoj viziji, ciljevima i aktivnostima različitih dionika. Njihovom međusobnom suradnjom i zajedničkim djelovanjem izgraditi će se jedinstven identitet i prepoznatljivost područja LAG-a, a time će i stanovnici ostvariti svoje želje bez potrebe napuštanja prostora koje ih je oblikovalo.

LAG je u samom postupku pripreme LRS i kreiranja partnerstva pokazao razvidnu razinu uvažavanja načela LEADER-a kao i načela jednakih mogućnosti i ravnopravnosti za sve stanovnike područja, bez obzira koje su nacionalnosti, spola, rase, jezika, vjere, političkog ili drugog uvjerenja, izborazbi, društvenom položaju ili koje druge osobne sklonosti. Poštivanje ovih načela biti će ugrađeno u kontinuiran rad LAG-a i provedbu strategije, te programa i projekata koje se provode u okviru implementacije strategije Pristupom „odozdo prema gore“ - procesom izrade strategije omogućena je participacija svih dionika bez obzira na dosadašnju snagu njihova utjecaja u cilju osnaživanja cjelokupne javnosti za sudjelovanje u donošenje odluka na lokalnoj razini.

Strategija LAG-a usmjerena je na **razvoj kapaciteta lokalnog stanovništva**, njihove potrebe i interese. Ona revitalizira njihove povijesne međusobne veze ali artikulira i potrebe zajednice područja LAG-a u odnosu na regionalnu, nacionalnu i međunarodnu razinu. Lokalni stanovnici su glavni akteri i pokretači razvoja područja LAG-a.

Strategija je, metodologijom svoje izrade, odnosno, implementacijom LEADER pristupa, na područje LAG-a donijela porast svijesti lokalnih dionika o potrebi suradnje u procesu planiranja i pripreme strateških razvojnih dokumenata, odnosno, artikuliranja zajedničkih ciljeva koji su odraz lokalnih potreba. Ona je definirala i aktiviranje lokalnih resursa čije sinergijsko djelovanje dovodi do postizanja tih ciljeva, a koji imaju utjecaj na prostor i sve koji žive i rade u prostoru LAG-a. Strategija je povećala svijest o potrebi razmjene znanja i iskustava među sudionicima razvojnog procesa što dovodi do inovativnih pristupa razvoju i rješavanja razvojnih ograničenja.

Procesom izrade strategije LAG-a *Moslavina* posebna pažnja je posvećena usvajanju načela održivog razvoja radi specifičnosti područja, na čijem se prostoru nalaze i prostori zaštićene prirode, kao i potrebi valorizacije autohtonih sorti i njihovoj uporabi odnosno, uzgoju i preradi poljoprivrednih proizvoda u kontekstu očuvanja tradicije za pozicioniranje na modernim zahtjevnim tržištima. Razvoj se ne odvija spontano, on je aktivan proces svih korisnika prostora i

mora mudro iskoristiti sve mogućnosti razvoja koje se nude s ciljem osiguranja uvjeta za održivi razvoj gospodarstva i stanovnika ovog područja, temeljeno na zajedničkoj viziji, ciljevima i aktivnostima različitih dionika. Njihovom međusobnom suradnjom i zajedničkim djelovanjem izgraditi će se jedinstven identitet i prepoznatljivost područja LAG-a, a time će i stanovnici ostvariti svoje želje bez potrebe napuštanja prostora koje ih je oblikovalo.

Provedbeno tijelo LAG-a, kao i svi njegovi članovi, pred sobom imaju složen zadatak koji obuhvaća razvoj projekata koji uvažavaju potrebe i imaju utjecaj na cjelokupno područje LAG-a, brinu se za odabir, razradu i kandidiranje projektnih ideja/aplikacija koji doprinose ostvarenju strategije i njezinih ciljeva; jačaju kapacitet lokalnih zajednica za sudjelovanje u provedbi strategije, jačaju društveni kapital/resurse i kreiraju identitet područja; brinu se za aktivno uključivanje marginaliziranih i ugroženih društvenih skupina (branitelji, žene, mladi, socijalno isključeni poput invalida, liječenih ovisnika i sl.) u provedbu strategije.

Provedbeno tijelo i članovi moraju djelovati proaktivno, brzo reagirati na promjene i nove izazove, posebno u kontekstu implementacije smjernica približavanja Hrvatske Europskoj uniji i članstva u toj velikoj zajednici različitih naroda; jačati i razvijati međusobnu suradnju, kao i suradnju s drugim LAG-ovima, te nacionalnim i međunarodnim udrugama, institucijama i tijelima; općenito, osigurati implementaciju LEDAER pristupa ruralnom razvoju u smislu održivog društveno-ekonomskog razvoja i korištenja prirodnih resursa te očuvanja okoliša, te usklađenost tog pristupa s europskim i nacionalnim smjericama ruralnog razvoja; oni moraju osigurati poštivanje javnih interesa, ljudska prava i držati se općih etičkih i profesionalnih standarda u svom svakodnevnom radu i provedbi aktivnosti.

Analiza stanja predstavlja temelj svakog strateškog plana, jer se na osnovu prepoznatih pokazatelja utvrđuju pravci budućeg razvoja područja. Za potrebe analize stanja, korišten je obrazac za prikupljanje podataka, koji je ujedno poslužio kao inventura svih pokazatelja koji su bitni za razvoj lokalne zajednice. Obrazac su popunjavale JLS s područja LAG-a, te se isti nalaze kao zaseban dokument, dok su Lokalnoj razvojnoj strategiji izdvojeni najznačajniji pokazatelji.

Analiza počinje opisom prirodnih i zemljopisnih obilježja, a nastavlja se prikazom, gospodarstva, stanovništva te društvene infrastrukture i društvenoga kapitala.

Analiza se temelji kako na primarnim tako i na sekundarnim izvorima. Popis stanovništva iz 2001. godine bio je značajan izvor informacija, premda se od 2001. godine migracije odvijaju i brzo i neprekidno pa podaci iz Popisa stanovništva 2001. nisu u potpunosti pouzdani, iako su najbolja dostupna informacija. Podaci Popisa stanovništva 2011. nisu još u cijelosti obrađeni, stoga iz njih za sada možemo samo vidjeti promjene u ukupnom broju stanovnika prema županijama, gradovima, općinama i naseljima.

Podaci koji se odnose na poljoprivrednu proizvodnju su uzeti iz Popisa poljoprivrede 2009. od Agencije za poljoprivredu, ribarstvo i ruralni razvoj, no kako se promjene i u poljoprivredi odvijaju brzo i neprekidno podaci iz Popisa poljoprivrede 2009. nisu u potpunosti pouzdani, iako su najbolja dostupna informacija. Nedostatak točnih i pouzdanih podataka ne dopušta provedbu cjelovite analize stanja, no omogućava pregled trendova u pojedinim granama gospodarstva.

Cijeli postupak kao i otvorenost LAG-a pokazao je veliku demokratičnost i želju za zajedništvom što većeg kruga različitih razvojnih dionika. U izradu LRS aktivno je bilo uključeno 18 žena, 1 mlada osoba do 29 godina, te 2 predstavnika drugih osjetljivih skupina društva.

Sjedište i ured LAG-a Moslavina je na adresi Tržna 8, 44 320 Kutina. Udruga LAG Moslavina, registrirana je pri Uredu državne uprave u Sisačko-moslavačkoj županiji, u Sisku, 01.06.2012. Skupština LAG-a Moslavina u svom sastavu ima 52 člana s područja 12 JLS - Ivanić-Grad,

Čazma, Kutina, Garešnica, Križ, Popovača, Hercegovac, Dubrava, Kloštar-Ivanić, Velika Ludina, Velika Trnovitica i Lipovljani. Svaka JLS u Skupštini ima po 1 predstavnika s 6 drugih predstavnika iz javnog sektora, ukupno 18 članova (35%). U Skupštini je 19 članova predstavnika civilnog sektora, te 15 predstavnika privatnog sektora (65% civilno-privatni sektor). Također, u Skupštini se nalazi 19 žena (37%), 1 mlada osoba (2%) te 3 predstavnika osjetljivih skupina društva (predstavnicima mladih, osoba s invaliditetom/poteškoćama). Izvršna tijela LAG-a čine Predsjednik, tajnik, Nadzorni odbor te Upravni odbor koji se sastoji od 15 članova od kojih je 7 iz javnog sektora (46,66%), 4 iz privatnog (26,67%) i 4 iz civilnog sektora (26,67%). Također, u UO je 6 žena odnosno 40%, 1 osoba mlađa od 29 godina (6,67%/M), 8 osoba od 29-50 godina (53,33%) te 6 osoba (40%/3Ž/3M) starijih od 50 godina.

4.3 Operativni plan provedbe i slijed aktivnosti u ostvarenju ciljeva

Tablica 7. Okvirni operativni plan provedbe prioriternih aktivnosti LRS 2012-2014.

Prioritetne programske aktivnosti	Vrijeme provedbe 2012-2015											
	2012.				2013				2014			
	I	II	III	IV	I	II	III	IV	I	II	III	IV
Strateški programski cilj 1												
1.1.1.												
1.1.2.												
1.1.3.												
1.1.4.												
1.2.1.												
1.2.2.												
1.2.3.												
1.2.4.												
1.2.5.												
1.3.1.												
1.3.2.												
1.3.3.												
Strateški programski cilj 2												
2.1.1.												
2.1.2.												
2.1.3.												
2.1.4.												
2.2.1.												
2.2.2.												
2.2.3.												
2.3.1.												
2.3.2.												
2.3.3.												
2.4.1.												
2.4.2.												
2.5.1.												
2.5.2.												
2.6.1.												

2.6.2.													
2.6.3.													
2.6.4.													
2.7.1.													
2.7.2.													
2.7.3.													
2.7.4.													
2.7.5.													
2.8.1.													
2.8.2.													
2.8.3.													
2.8.4.													
Strateški programski cilj 3													
3.1.1.													
3.2.2.													
3.3.3.													
3.2.1.													
3.2.2.													
3.3.1.													
3.3.2.													
3.4.1.													
3.4.2.													
3.4.3.													
3.4.4.													
3.4.5.													
3.5.1.													
3.5.2.													
3.5.3.													
Strateški programski cilj 4													
4.1.1.													
4.1.2.													
4.1.3.													
4.1.4.													
4.2.1.													
4.2.2.													
4.2.3.													
4.2.4.													
4.2.5.													
4.2.6.													
4.3.1.													
4.3.2.													
4.3.3.													
4.3.4.													

Programi i aktivnosti, odnosno, mjere implementacije, provoditi će se tijekom cijelog razdoblja implementacije strategije 2012-2014, ali s različitim intenzitetom; u gornjoj tablici prikazani su indikativno. Ova LRS predstavlja samo ishodišnu smjernicu za razdoblje 2014-2020. Realizacija planiranih aktivnosti, a time i realizacija strategije biti će dostupni javnosti. Javnost rada LAG-a Moslavina ostvaruje se putem sredstava javnog priopćavanja, vlastitom web stranicom, objavljivanjem godišnjeg izvještaja o radu, financijskog izvještaja, objavljivanjem promotivnog materijala, organiziranjem manifestacija, javnim nastupima predstavnika i članova LAG-a, te drugim odgovarajućim načinima. (Dodatak 2)

4.4 Sposobnost upravljanja javnim sredstvima

Lokalna razvojna strategija je zajednički dokument područja LAG-a koji je nastao kao rezultat suradnje svih jedinica lokalne samouprave dugoročnim procesom planiranja i pripreme a sredstva koja će se koristiti za postizanje strateških ciljeva u potpunosti odražavaju lokalne potrebe cijelog područja.

Takav partnerski participacijski proces povećava mogućnosti za postizanje ciljeva i mobilizira odgovarajuće resurse dostupne na području LAG-a, te osigurava održivost aktivnosti u odnosu na lokalne razvojne politike u programskom razdoblju 2012-2013. te stvara dobre temelje za kreiranje novih strateških ciljeva, prioriteta i aktivnosti za naredno programsko razdoblje 2014-2020.

Lokalna razvojna strategija kao partnerski strateški dokument omogućila je, od strane stva tri ključna sektora razvojnih dionika - javnog, civilnog i gospodarskog, zajedničku identifikaciju razvojnih prioriteta, ciljeva i načina postizanja ciljeva temeljenih na realnom sagledavanju stvarnih problema, razvojnih potencijala i mogućnosti područja.

Procesom izrade strategije, uspostavom suradnje, međusobnog povjerenja, želje i spremnosti za suradnju te provedbu zajedničkih aktivnosti stvoreni su temelji koji omogućuju dugoročnu i održivu strategiju zajedničkog razvoja područja LAG-a kao i aktivnosti za njezinu implementaciju.

Ako razmišljamo o financijskoj održivosti LAG-a, kao operativnog tijela odgovornog za provedbu lokalne razvojne strategije, izvan okvira javnih sredstava LAG *Moslavina* financira će se iz vlastitih izvora članarinom svojih članova, no to je tek mali dio sredstava potrebnih za realizaciju strategije. Temeljem Odluke UO LAG-a dogovorena je financijska obveza JLS u odnosu na LAG, te je utvrđena godišnja naknada / članarina u iznosu od 1 kn/po stanovniku. To konkretno znači da će svaka JLS temeljem popisa stanovništva iz 2011. godine imati utvrđenu godišnju kontribuciju prema LAG-u. Nadalje, sljedeći korak u implementaciji strategije LAG-a biti će razvoj i jačanje ljudskih resursa samog operativnog tijela LAG-a, s ciljem uspostave operativnog tima koji će pružati potporu razvoju gospodarskog sektora te se osposobiti za izradu, povlačenje sredstava i upravljanje projektima financiranim iz domaćih i međunarodnih izvora.

4.5 Utjecaj provedbe Strategije na okoliš

Održivo upravljanje prirodnim resursima i zaštita okoliša s naglaskom na racionalno gospodarenje prostorom definirano je i ugrađeno u strateške ciljeve LRS LAG-a *Moslavina* kako u razvoj gospodarstva tako i u razvoj komunalne infrastrukture.

Očuvanje, zaštita i održiva uporaba prirodne i kulturne baštine je naznačen kao najviše rangiran prioritet što pokazuje uvažavanje visoko vrijedne prirodne baštine kao značajne resursne osnove, što je i detaljno prikazano u osnovnoj analizi. SWOT analiza značajno naglašava važnost

očuvanja okoliša, kao i održivi razvoj, ali i velik potencijal LAG-a za razvoj obnovljivih izvora energije. Ona, također, naglašava kako je očuvan okoliš i bogati prirodni resursi jedna od važnijih prednosti, dok se devastacija prirodnih resursa smatra potencijalnom prijetnjom.

Mogućnosti korištenja okoliša kao sredstva za privlačenje stranih izravnih ulaganja ili, pak, jačanje i/ili razvoj opsega sektora zaštite okoliša mogle bi se dodatno razraditi kao čimbenik povećanja regionalne konkurentnosti. Lokalna razvojna strategija dala je velik naglasak na očuvanje visoko vrijedne prirodne baštine i okoliša te dala posebnu stratešku potporu razvoju i uporabi obnovljivih izvora energije, dok je održiv razvoj postavila kao nadređen horizontalni cilj kojem moraju težiti, i u sebi mati ugrađen, svi implementacijski razvojni projekti LAG-a.

4.6 Izvori financiranja i održivost strategije bez sredstava javne pomoći

Za rad LAG-ova i provedbe lokalnih razvojnih strategija za razdoblje 2007-2013, 2014-2015 očekuju se sredstva iz različitih izvora, primjerice:

- Sredstva za provedbu programa ruralnog razvoja Republike Hrvatske, odnosno, IPARD programa, za provedbu Mjere 202 (LEDAER mjera), te Mjere 101, 103, 301 i nakon 2014 –te, sredstva iz EAFRD fonda
- Jedinica lokalne i regionalne samouprave, putem članarina i programskog financiranja projekata usklađenih s prioritetima LRS
- Iz fondova Europske unije poput IPA-e (za razvoj ljudskih resursa, prekograničnu suradnju i sl.), te, nakon pristupanja Europskoj uniji, Starukturni
- Drugih nacionalnih i međunarodnih donatorskih izvora (Ministarstva, diplomatska predstavništva drugih zemalja u Republici Hrvatskoj, UN, Svjetska banka, WWF i sl.)
- Vlastiti izvori (prihodi LAG-a: aktivnosti, članarine i sl.)

Također, LAG može razviti lokalne proizvode, u kooperaciji s lokalnim proizvođačima i pružateljima usluga, bazirane na tradicijskoj, kulturno-povijesnoj i prirodnoj baštini, oblikovati ih, makretinški obraditi, te ih plasirati na regionalno i nacionalno tržište, posebno turističko tržište. LAG će u tu svrhu razviti vlastiti znak i standardizaciju proizvoda koji će nositi zaštićeni znak LAG-a te time, krajnjim potrošačima, garantirati autohtono porijeklo proizvoda i njihovu vrhunsku, kontroliranu, kvalitetu. LAG će u tu svrhu provesti edukaciju i umrežavanje lokalnih proizvođača i pružatelja usluga koji će usvojiti nova znanja i vještine, prvenstveno nezaposlenih, žena i mladih te osoba s posebnim potrebama i inaktivnim i umirovljenim osobama čija mirovina je ispod granice siromaštva. U konačnici, LAG će na cijelom području, s ciljem lokalne distribucije proizvoda svojih suradnika, urediti info-punktove koji će biti prodajnog karaktera, gdje će se stanovnici, posjetitelji i turisti moći informirati o radu i ponudi LAG-a *Moslavina*.

U okviru implementacije strategije, LAG će organizirati i različite promotivne manifestacije i sajmove s ciljem promocije ponude područja LAG-a i distribucije lokalnih proizvoda i usluga te i tim putem stjecati sredstva za provedbu aktivnosti za implementaciju strategije koje se ne mogu financirati iz donatorskih izvora. Ovo su samo neki primjeri mogućnosti održivosti operativnog tijela LAG-a, kao i strategije.

LAG će, putem svojih stručnih suradnika i suradničkih institucija i organizacija, izraditi, kreirati i objavljivati edukacijske i informativne tiskane i vizualne materijale s ciljem valorizacije i promicanja područja LAG-a koji će biti i prodajnog karaktera, iz kojih će se, također, financirati određene aktivnosti koje se ne mogu financirati iz donatorskih izvora, te time, omogućiti održivost provedbe lokalne razvojne strategije.

Važan element osiguranja održivosti LRS je i procjena (samoprocijena) učinaka LRS. Ovaj instrument praćenja i mjerenja rezultata LRS, omogućuje procjenu projekata, ispravnost ili nedostatake u radu i provedbi. Dobiveni rezultati osnova su za poboljšanje i nadogradnju aktivnosti vezanih uz provedbu LRS i LAG-a kao organizacije, a provoditi će se na godišnjom

razini, prije pripreme godišnjeg izvješća o radu LAG-a i provedbi LRS. Program rada temeljit će se na programu rada i provedbe projekata udruge LAG.

4.7 Procjena broja projekata i potrebnih sredstava za vrijeme trajanja IPARD programa

Za potrebe izrade LRS i procjene LAG je, sustavom javnog poziva i obrazaca prikupio projektne prijedloge, različitog stupnja pripremljenosti (od gotovih projekata spremnih za apliciranje do projektnih idejnih prijedloga), pri čemu je na jednom mjestu, prikupio sve projektne prijedloge razvojnih dionika svog područja i izradio njihovu analizu stanja dokumentacije, usklađenost s LRS i nadređenim strateškim dokumentima, potrebna sredstva, vrijeme realizacije, te sektorsku analizu. Do sada je prikupljeno 98 projektnih prijedloga, od čega se više od 50 projekata odnosi na komunalnu, društvenu i poslovnu infrastrukturu, 20 projekata odnosi se na turizam, turističku infrastrukturu te revitalizaciju tradicijske i kulturne baštine, 10 projektnih prijedloga odnosi se na zaštitu okoliša, 10 je projekata iz energetskog sektora te još nekoliko projekata iz ostalih sektora. (Dodatak 5)

Takvo stanje na području LAG-a Moslavina je i razumljivo jer analiza područja pokazuje da je za daljnji razvoj i poboljšanje kvalitete života na istom, ulaganje u infrastrukturu od presudnog značaja.

Tablica 8. Indikativni broj projekata/potrebna sredstva javne potpore (vezani uz Prioritet 1 i Prioritet 3 IPARD programa) navedeni u LRS za razdoblje 2013. – 2014.

MJERA	Indikativan broj projekata naveden u LRS za razdoblje 2013. – 2014.		Plan potrebnih sredstava (javna potpora) za realizaciju projekata za razdoblje 2013. – 2014., (iznos u kn)	
	2013.	2014.	2013.	2014.
101 – »Ulaganje u poljoprivredna gospodarstva u svrhu restrukturiranja i dostizanja standarda Zajednice«	2	1	250.000,00	150.000,00
103 – »Ulaganja u preradu i trženje poljoprivrednih i ribljih proizvoda u svrhu restrukturiranja tih aktivnosti i dostizanja standarda Zajednice«	1	1	300.000,00	300.000,00
301 – »Poboljšanje i razvoj ruralne infrastrukture« *čeka se na rezultate natječaja	*3		9.000.000,00	
302 – »Diversifikacija i razvoj ruralnih gospodarskih aktivnosti«	2	1	1.200.000,00	800.000,00
UKUPNO	8		10.750.000,00	1.250.000,00

4.8 Praćenje provedbe Strategije i mjerenje učinaka

Praćenje provedbe Lokalne razvojne strategije LAG-a *Moslavina* obuhvaća stalno praćenje i mjerenje učinaka provedbe strategije, kriterije ocjenjivanja te indikatore za ucjenu uspješnosti i učinkovitosti projekata.

Praćenje i evaluacija (ocjenjivanje) sastavni je dio redovnih aktivnosti LAG-a. Statut LAG-a te interni pravilnici o radu LAG-a, definirali su zadaće LAG-a, koje, između ostalog, obuhvaćaju zadaće praćenja, izvješćivanja i ocjenjivanja učinkovitosti rada LAG-a odnosno, provedbe strategije koja je dala smjernice i okvir za rad LAG-a. Zadaće su rapoređene između Upravnog i Nadzornog odbora, Skupštine te operativnih tijela, odnosno, zaposlenika LAG-a.

Za implementaciju praćenja strategije i njezino ocjenjivanje, LAG mora:

- uspostaviti bazu podataka, odnosno, **bazu projektnih ideja** za realizaciju aktivnosti strategije, koja u sebi sadrži bazu podataka za praćenje sustava indikatora mjerenja provedbe aktivnosti,
- pripremu i analizu raznih vrsta izvješća (kvalitativnih i kvantitativnih, odnosno, narativnih i financijskih), te
- mora provesti sustav edukacije za provedbu samoanalize i vanjske evaluacije (*ex ante* evaluacija).

Strategija će biti predmetom redovitog praćenja kako bi se procijenio napredak u provedbi te identificirale sve potencijalne razlike između planiranih i provedenih aktivnosti, provelo praćenje financijskih pokazatelja implementacije strategije, provelo praćenje usklađenosti sa zakonskim okvirom te nadređenim strateškim dokumentima, te praćenje postizanja strateških ciljeva.

Redovito praćenje će se provoditi putem:

- pripreme i usvajanja redovitih godišnjih izvješća o provedbi strategije i postizanja ciljeva, temeljem definiranih pokazatelja napretka, formiranih za praćenje ciljeva, odnosno aktivnosti, kako su definirani strategijom u Poglavlju 3,
- izrade i usvajanja redovitih godišnjih izvješća institucija/organizacija/ustanova/gospodarskog sektora s područja LAG-a,
- pripremu i donošenje redovitog kvartalnog izvješća o radu i provedbi strategije, temeljem godišnjeg operativnog plana implementacije strategije,
- pripremu i provedbu redovitih izvješća o provedbi pojedinačnih projekata za realizaciju aktivnosti utvrđenih strategijom, na području LAG-a.

Ocjenu aktivnosti LAG-a i provedbe lokalne razvojne strategije potrebno je provoditi na godišnjoj razini u svrhu ocjene:

- prikladnosti odabranih prioriteta i aktivnosti,
- napredka u ispunjavanju ciljeva
- prikladnosti ključnih pokazatelja uspješnosti (indikatora) i izvješćivanja u smislu praćenja i vrednovanja provedbe strategije i operativnog plana LAG-a
- primjerenosti, učinkovitosti te transparentnosti implementacije strategije i aktivnosti LAG-a
- te kako bi se ocijenila uloga i doprinos pojedinih upravnih i operativnih tijela LAG-a, njihova rada i adekvatnosti određenih načina njihova angažiranja za rad na provedbi strategije (procedure, usklađenost sa zakonskim okvirom, sredstva i dr.).

4.9 Procedura i kriteriji odabira projektnih ideja te davanje Pisma preporuke

Za uspješnu provedbu LRS neophodno je uspostaviti Bazu projektnih ideja. Baza projektnih ideja ima za cilj učinkovito planiranje i detaljno praćenje provedbe LRS LAG-a *Moslavina*.

Baza projektnih ideja predstavlja službeni registar projektnih ideja s područja LAG-a. U Bazu se unose podaci o razvojnim projektima kojih su korisnici i/ili nositelji i/ili predlagatelji javno-pravne, privatne i civilne organizacije. Baza je, na jednom mjestu, objedinjeni pregled projektnih ideja i/ili pripremljenih prijedloga projekata s područja LAG-a koja omogućuje uvid u implementaciju Lokalne razvojne strategije LAG-a za programsko razdoblje 2011.-2013., te predstavlja temelj za naredno programsko razdoblje 2014.-2020.

Kako bi se formirala baza projektnih ideja, LAG će kreirati jedinstven obrazac putem kojeg se prikupljaju osnovni podaci o projektima idejama razvojnih dionika područja LAG-a, te provesti informativnu kampanju o potrebi prikupljanja projektnih ideja u jednom centru (ured LAG-a) i stvaranja Baze projektnih ideja. Kampanja će se provoditi putem javnih glasila, elektroničkim medijima ili direktnim kontaktom članova LAG-a s razvojnim dionicima. Projektne ideje moraju biti usklađene s Lokalnom razvojnom strategijom, što je, istovremeno, odličan put ka provedbi komunikacije strategije, odnosno, upoznavanja lokalnih razvojnih dionika sa sadržajem Strategije i strateških razvojnih ciljeva LAG-a.

U situacijama u kojima se za prijedlog projekta traži Pismo potpore, potrebno je voditi računa o nekoliko koraka. Radi operativnosti procedure, pismeno se dostavlja pisani prijedlog projekta. Nakon što se zaprimi pismeni prijedlog projekta i zamolbe (na propisanim obrascima, dostupnim u uredu i web stranici LAG-a), izdaje se potvrda zaprimanja. Vršiti se provedba evaluacije usklađenosti s LRS od strane evaluacijske komisije LAG-a, pod koordinacijom stručnog voditelja LAG-a. Evaluacijsku komisiju čini po jedan predstavnik stručnih tematskih timova LAG-a. Član Evaluacijske komisije ne može biti i podnositelj zamolbe za Pismom potpore, kako bi se izbjegao sukob interesa. Nakon provedbe evaluacije izrađuje se zapisnik sa izvršene evaluacije te ga Evaluacijska komisija dostavlja Upravnom odboru, koji potom donosi konačnu odluku o izdavanju Pisma potpore. (Dodatak 3)

Pismo potpore dostavlja se korisniku pismenim putem u 2 originalna primjerka ovjerena od strane predsjednika LAG-a, uz potvrdu zaprimanja. U slučaju pozitivne evaluacije, Upravni odbor LAG-a, mora korisniku dostaviti Pismo potpore u roku 15 dana od zaprimanja pisane zamolbe za izdavanjem Pisma potpore.

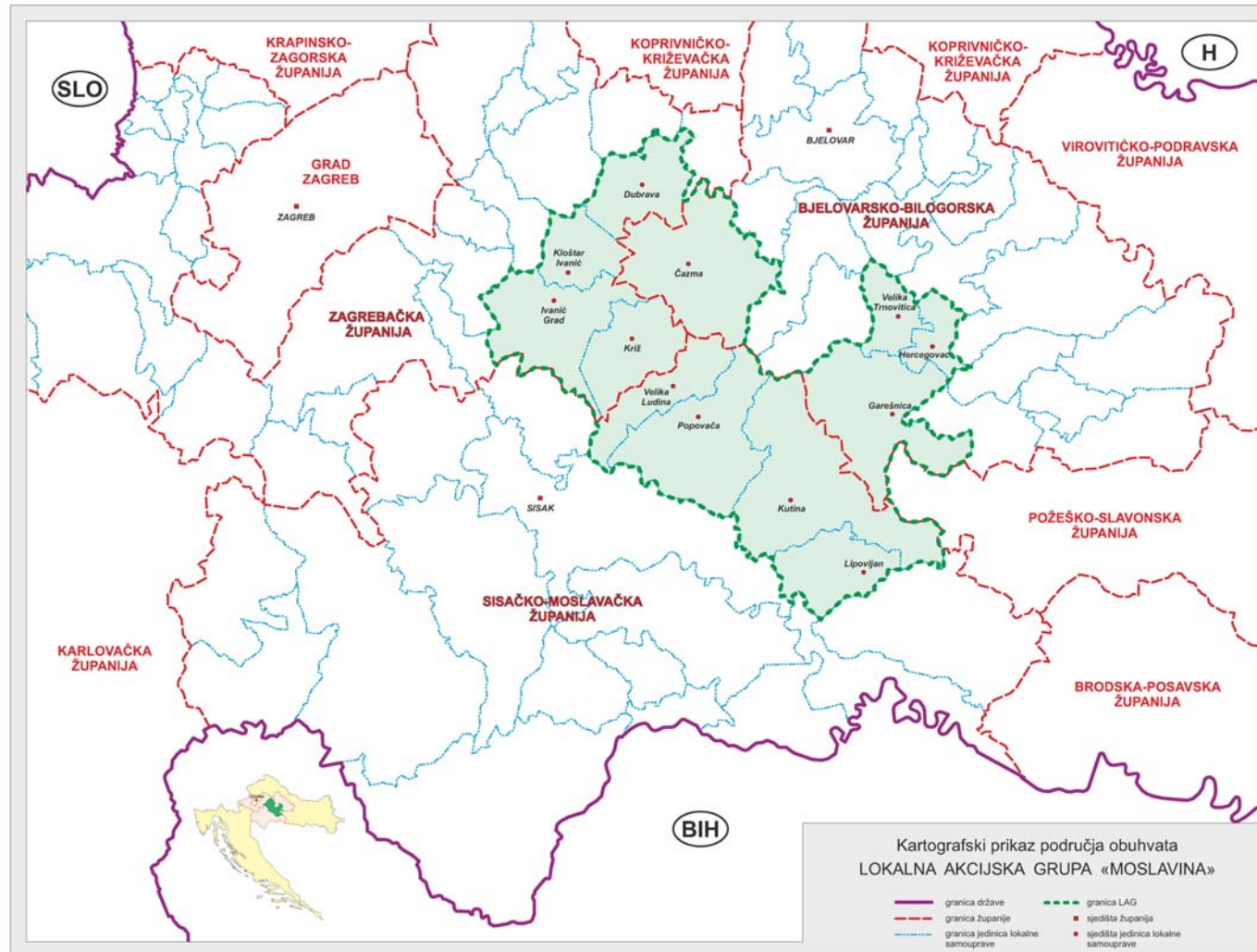
Vanjska (Ex ante) evaluacija provedbe LRS biti će provedena krajem 2013-te godine, kako bi se LRS mogla prilagoditi proračunskom razdoblju 2014.-2020.

5. Usklađenost Strategije s nacionalnim i županijskim razvojnim programima i politikama

Strateški (programski)	Ciljevi	Ciljevi	Ciljevi	Ciljevi
ciljevi i prioriteti LRS	SRR RH	ŽRS BBŽ	ŽRS SMŽ	ŽRS ZZ
1. Razvoj konkurentnosti i učinkovito upravljanje razvojnim resursima	SC 4 Poboljšanje učinkovitosti institucijskog okruženja SC 1 Poboljšanje konkurentnosti poljoprivrednog i šumarskog sektora	SC 1 Povećanje konkurentnosti gospodarstva Županije	SC 1 Učinkovito upravljanje razvojem i razvojnim resursima	SC I Povećati konkurentnost i društvenu odgovornost gospodarstva
			SC 2 Razvoj konkurentnog i društveno odgovornog gospodarstva	
2. Razvoj ruralne infrastrukture te ruralnih gospodarskih i ekonomskih aktivnosti	SC 1 Poboljšanje konkurentnosti poljoprivrednog i šumarskog sektora	SC 2 Unapređenje društvene infrastrukture i povećanje kvalitete života	SC 3 Razvoj ljudskih resursa i visokog društvenog standarda	SC 3 Poboljšati infrastrukturu i kvalitetu života
	SC 3 Poboljšanje kvaliteta života u ruralnim područjima i proširenje gospodarskog programa ruralnog gospodarstva	SC 3 Razvoj komunalne infrastrukture		SC 2 Razvijati ljudske resurse i unaprijediti upravljanje razvojem
3. Unapređenje društvene infrastrukture i poboljšanje kvalitete života	SC 3 Poboljšanje kvaliteta života u ruralnim područjima i proširenje gospodarskog programa ruralnog gospodarstva	SC 2 Unapređenje društvene infrastrukture i povećanje kvalitete život	SC 3 Razvoj ljudskih resursa i visokog društvenog standarda	SC 2 Razvijati ljudske resurse i unaprijediti upravljanje razvojem
4. Zaštita i vrednovanje prirodne i kulturne baštine te očuvanje okoliša	SC 3 Očuvanje, zaštita i održiva uporaba okoliša, krajolika, prirodnog i kulturnog naslijeđa	SC 2 Unapređenje društvene infrastrukture i povećanje kvalitete život	SC 4 Očuvani okoliš, održivo upravljanje prirodnom i kulturnom baštinom	SC 4 Poboljšati zaštitu okoliša i prepoznatljivost prirodne i kulturne baštine

6. Kartografski prikaz područja obuhvata LAG-a Moslavina

Slika 5. Kartografski prikaz područja obuhvata LAG-a Moslavina

7 DODATAK

7.1 Dodatak 1 – Popis JLS i naselja uključivo naselja s otežanim uvjetima gospodarenja

JLS/LAG	Br.	Naselje	Broj stanov. 2011.	TUG		Površina naselja km ²
				(NN 44/11)		
				TUG kategorija	Matični broj KO	
	1	Caginec	555			5,17
	2	Deanovec	536			6,70
	3	Derežani	246			1,98
	4	Graberje Ivaničko	664			8,12
	5	Greda Breška	156			2,81
	6	Ivanić-Grad	9.739			46,18
	7	Lepšić	46			3,36
	8	Lijevi Dubrovčak	351			7,04
	9	Opatinec	321			2,88
	10	Posavski Bregi	816			18,11
	11	Prečno	98			5,14
	12	Prerovec	98			4,63
	13	Šemovec Breški	85			1,65
	14	Šumećani	494			8,28
	15	Tarno	57			2,48
	16	Topolje	112			31,47
	17	Trebovec	347			14,84
	18	Zaklepica	88			0,78
	19	Zelina Breška	99			1,95
Ivanić Grad		19 naselja	14.548			173,57
	1	Bađinec	174			4,30
	2	Brezje	122			1,80
	3	Donji Marinkovac	95			2,60
	4	Donji Vukšinac	117			2,10
	5	Dubrava	1.298			7,80
	6	Dubravski Markovac	177			6,40
	7	Gornji Marinkovac	134			3,60
	8	Gornji Vukšinac	150			5,50
	9	Graberec	231			3,20
	10	Habjanovac	183			4,80
	11	Koritna	182			5,20
	12	Kostanj	111			5,50
	13	Kundevac	79			1,20
	14	Ladina	94			1,90
	15	Mostari	184			10,20
	16	Nova Kapela	243			13,00

	17	Novaki	197			3,10
	18	Paruževac	135			8,90
	19	Pehardovac	4			2,30
	20	Podlužan	176			2,60
	21	Radulec	132			1,80
	22	Stara Kapela	192			3,90
	23	Svinjarec	53			4,70
	24	Zetkan	223			2,10
	25	Zgališće	213			1,60
	26	Zvekovac	193			3,30
	27	Žukovec	153			2,10
Dubrava		27 naselja	5.245			116,00
	1	Bešlinec	390			3.77
	2	Čemernica Lonjska	261			14.08
	3	Donja Obreška	130			6.55
	4	Gornja Obreška	119			3.29
	5	Kloštar Ivanić	3.583			13.86
	6	Krišci	211			7.51
	7	Lipovec Lonjski	375			5.75
	8	Predavec	258			1.33
	9	Sobočani	460			5.16
	10	Stara Marča	138			15.20
	11	Šćapovec	166			1.07
Kloštar Ivanić		11 naselja	6.091			79,01
	1	Bunjani	636			7,32
	2	Donji Prnjarovec	71			2,87
	3	Gornji Prnjarovec	369			1,98
	4	Johovec	144			4,69
	5	Konščani	166			3,34
	6	Križ	1.821			7,52
	7	Mala Hrastilnica	91			1,54
	8	Novoselec	1.362			4,41
	9	Obedišće	580			2,81
	10	Okešinec	422			5,71
	11	Razljev	131			6,48
	12	Rečica Kriška	346			20,62
	13	Širinec	256			2,97
	14	Šušnjari	133			5,47
	15	Velika Hrastilnica	166			28,66
	16	Vezišće	269			12,07
Križ		16 naselja	6.963			118,46
	1	Andigola	15			4,28
	2	Bojana	158			13,02
	3	Bosiljevo	283			6,23
	4	Cerina	96			8,64

	5	Čazma	2.801			8,89
	6	Dapci	189			4,72
	7	Dereza	217			5,59
	8	Donji Draganec	139			4,41
	9	Donji Dragičevci	44			1,33
	10	Donji Lipovčani	82			3,73
	11	Donji Miklouš	196			37,42
	12	Gornji Draganec	352			9,45
	13	Gornji Dragičevci	119			2,61
	14	Gornji Lipovčani	103			6,31
	15	Gornji Miklouš	96			3,45
	16	Grabik	57			1,46
	17	Grabovnica	379			6,11
	18	Komuševac	175			5,28
	19	Marčani	103			5,77
	20	Martinac	73			11,93
	21	Milaševac	177			4,68
	22	Novo Selo	48			4,85
	23	Opčevac	116			2,60
	24	Palančani	211			3,10
	25	Pavličani	63			2,89
	26	Pobjenik	215			12,00
	27	Pobrđani	29			0,80
	28	Prnjarovac	149			6,15
	29	Prokljuvani	49			3,09
	30	Sišćani	309			14,90
	31	Sovari	97			4,20
	32	Suhaja	204			6,95
	33	Vagovina	381			7,77
	34	Vrtlinska	164			3,97
	35	Vučani	85			2,19
	36	Zdenčec	103			6,32
Čazma		36 naselja	8.077			238,00
	1	Ciglenica	368			4,86
	2	Dišnik	343			23,24
	3	Duhovi	111			4,43
	4	Garešnica	3.874			16,55
	5	Garešnički Brestovac	908			2,97
	6	Gornji Uljanik	116			5,75
	7	Hrastovac	479			8,30
	8	Kajgana	271			7,12
	9	Kaniška Iva	466	III	309729	23,78
	10	Kapelica	546			13,23

	11	Mala Bršljanica	48			16,73
	12	Mali Pašijan	190			5,32
	13	Malo Vukovje	122	III	304026	3,37
	14	Rogoža	248			12,00
	15	Tomašica	365			13,42
	16	Trnovitički Popovac	392			9,47
	17	Uljanički Brijeg	26			4,13
	18	Uljanik	287	III	304425	15,89
	19	Velika Bršljanica	228			16,73
	20	Veliki Pašijan	344			5,16
	21	Veliki Prokop	48			7,21
	22	Veliko Vukovje	251	III	304026	8,30
	23	Zdenčac	441			5,12
Garešnica		23 naselja	10.472			226,49
	1	Hercegovac	1.058			15,90
	2	Ilovski Klokočevac	145	III	309745	6,32
	3	Ladislav	367			11,97
	4	Palešnik	515			8,34
	5	Velika Trnava	298	III	309893	8,17
Hercegovac		5 naselja	2.383			50,72
	1	Gornja Ploščica	39			1,60
	2	Gornja Trnovitica	56	III	309877	5,90
	3	Mala Mlinska	81			5,45
	4	Mala Trnovitica	58	III	309877	4,90
	5	Mlinski Vinogradi	31			1,78
	6	Nova Ploščica	345	III	309788	11,40
	7	Velika Mlinska	129			7,24
	8	Velika Trnovitica	631	III	309877	22,14
Vel. Trnovitica		8 naselja	1.370			60,50
	1	Banova Jaruga	665			9,24
	2	Batina	205			3,27
	3	Brinjani	253			9,86
	4	Čaire	33			5,13
	5	Gojlo	377			19,48
	6	Husain	971			9,48
	7	Ilova	821			13,20
	8	Jamarica	410	III	316156	16,00
	9	Janja Lipa	206	III	316164	19,19
	10	Katoličke Čaire	232			4,75
	11	Kletište	116			3,45
	12	Krajiška Kutinica	73			9,79
	13	Kutina	13.735			49,82
	14	Kutinica	58			9,05
	15	Kutinska Slatina	578			4,57

	16	Međurić	485	III	316237	9,89
	17	Mikleuška	140			25,53
	18	Mišinka	116			2,27
	19	Repušnica	1.838			29,87
	20	Selište	282			14,49
	21	Stupovača	440			11,92
	22	Šartovac	380			7,94
	23	Zbjegovača	346			6,94
Kutina		23 naselja	22.760			294,34
	1	Kraljeva Velika	471	III	319023	44,21
	2	Krivaj	307	III	318868	11,53
	3	Lipovljani	2.260	III	318876	29,72
	4	Piljenice	417			22,98
Lipovljani		4 naselja	3.455			111,40
	1	Ciglenica	134			4,20
	2	Donja Gračenica	805			23,40
	3	Donja Jelenska	78			2,10
	4	Donja Vlahinička	551			4,60
	5	Gornja Gračenica	954			8,30
	6	Gornja Jelenska	757			35,10
	7	Moslavačka Slatina	72			5,70
	8	Osekovo	853			35,10
	9	Podbrđe	180			1,80
	10	Popovača	4.207			28,10
	11	Potok	756			20,30
	12	Stružec	687			31,00
	13	Voloder	1.871			19,10
Popovača		13 naselja	11.905			215,61
	1	Gornja Vlahinička	271			8,33
	2	Grabričina	40			0,96
	3	Grabrov Potok	104			4,04
	4	Katoličko Selišće	156			13,85
	5	Kompator	80			1,32
	6	Ludinica	14			2,82
	7	Mala Ludina	159			4,25
	8	Mustafina Klada	164			6,15
	9	Okoli	278			39,07
	10	Ruškovica	56			5,92
	11	Velika Ludina	751			6,79
	12	Vidrenjak	552			10,10
Velika Ludina		12 naselja	2.625			103,60
UKUPNO		197 naselja	95.894			1.787,70

Izvor: DZS Popis stanovništva 2011., www.geoportal.dgu.hr

2. Izrada vizualnog identiteta LAG-a														Ured LAG-a Stručna pomoć
2.1 Izrada logotipa														- Prepoznatljivost regije Moslavina kao jedinstvene cjeline koja ima zajedničke interese i ciljeve
2.2 Izrada kartografskog prikaza														
2.3 Izrada vizit karti, podloga - ppt, roll-up...														
2.4 Izrada i održavanje web stranica LAG-a														
2.5 Izrada promo materij. (leci, brošure, plakati)														
3. Organizacija sastanaka														Ured LAG-a
3.1 Organiziranje Skupštine														- Donošenje potrebnih odluka - Dogovor o aktiv. (programi, projekti) - Medijska promidžba
3.2 Organiziranje Sjednica														
3.3 Organiziranje press konferencija														
4. Formiranje partnerstava LAG-a														Ured LAG-a, članovi Članovi UO LAG-a,
4.1 Sudjelovanje u radu LEADER mreže Hrvatske (ELARD)														- Stvaranje partnerskih odnosa i suradnja s LAG-ovima, Ministarstvom polj. i ostalim organizacijama koje se bave ruralnim razvojem - Stvaranje partnerskih odnosa unutar LAG područja
4.2 Suradnja s drugim LAG-ovima														
4.3 Sudjelovanje na eduk. i informativnim radionicama														
4.4 Stvaranje partnerskih odnosa sa svim ktorima unutar LAG područja														

5. Animiranje stanovništ. LAG područja													Ured LAG-a, Stručna pomoć, Članovi LAG-a
5.1 Organizacija pomo-informacij. radionica													- Privlačenje članova - Informiranje stanov. s područja LAG-a o postojanju LAG-a, njegovim aktivnostima i provedbi LRS
5.2 Organiziranje eduk. radionica													
5.3 Predstavljanje LAG-a na manif., sajmovima...													
6. Izrada studije za područje LAG-a													Stručna pomoć, Ured LAG-a, Članovi LAG-a
6.1 Izrada marketinške studije o turizmu													- Prepoznatljivost LAG područja kao primamljive turističke destinacije
6.2 Izrada brošure s turističkom ponudom													
6.3 Promocija continent. turizma na LAG dručju													
7. Prikupljanje projektnih ideja s LAG područja													Ured LAG-a, Članovi LAG-a
7.1 Raspisivanje javnog poziva													- Izrada baze projekata za LAG područje te odabir prioriternih i ostvarivih projekata kao i provedba istih (bilo da je LAG nositelj ili partner u projektu)
7.2 Odabir prihvatljivih projektnih ideja													
7.3 Potpora odabranim projektnim idejama													
7.4 Provedba odabranih projekata													

7.3 Dodatak 3 – Detaljni kriteriji za odabir projektnih ideja za provedbu LRS – PRIJEDLOG

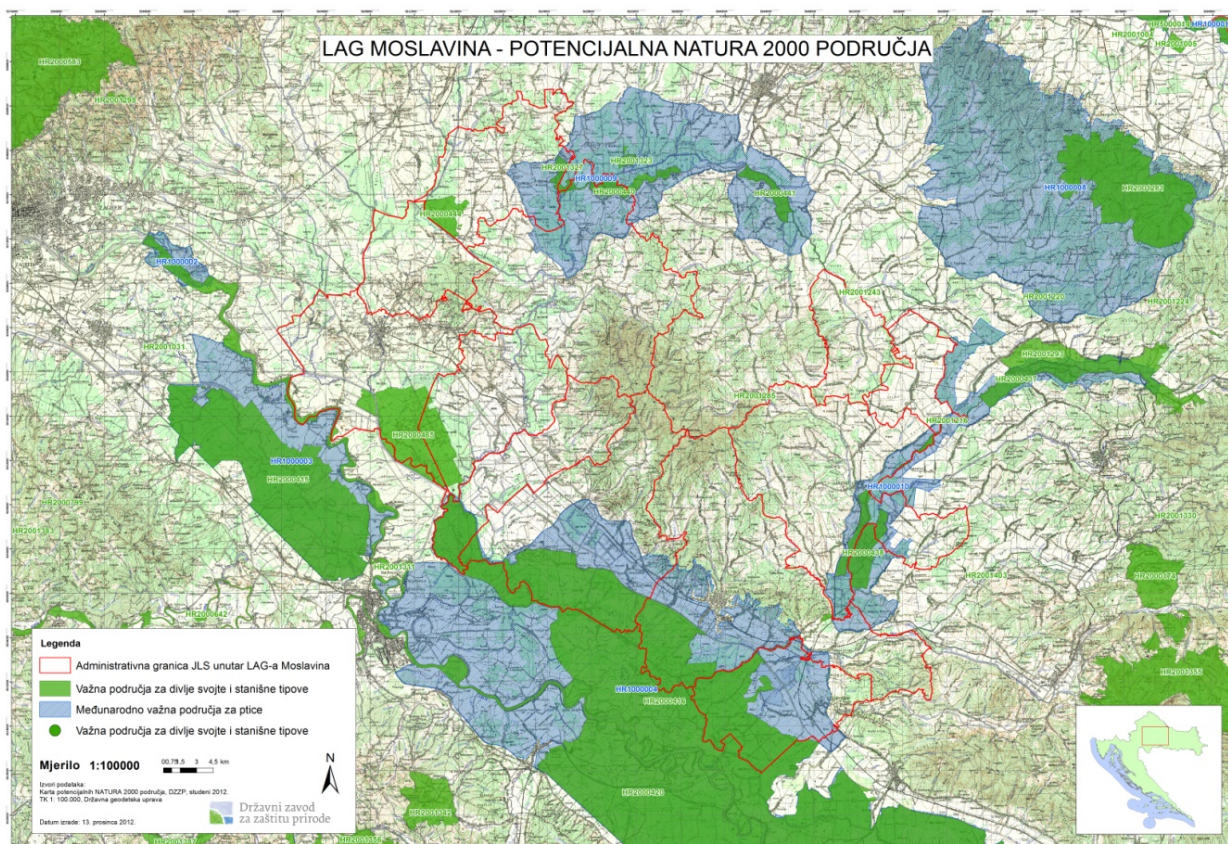
Kriteriji za odabir projektnih ideja				
Kriteriji		Maks. broj bodova	Ostvaren broj bodova	Objašnjenje evaluatora
Opći kriteriji	Opis kriterija			
Strateška integracija	<p>Projektna ideja usklađena je sa strateškim ciljevima nacionalne i EU razine te IPARD programom</p> <ul style="list-style-type: none"> • ako DA – 5 bodova • ako NE – 0 <p><i>(ako je odgovor NE, odmah se odbacuje)</i></p>	5		
Usklađenost s LRS	<p>Projektna ideja usklađena je sa strateškim programskim ciljevima i prioritetima LRS</p> <ul style="list-style-type: none"> • ako DA – 10 bodova • ako NE – 0 <p><i>(ako je odgovor NE, odmah se odbacuje)</i></p>	10		
Inovativnost	<p>Projektna ideja zasniva se na revitalizaciji i promociji tradicijske baštine, vještina i metoda</p> <ul style="list-style-type: none"> • revitalizacija/promocija tradicijske baštine, vještina i metoda - 10 bodova • modernizacija tradicionalnih metoda, usluga i proizvoda u području – 5 bodova • ako NE – 0 <p>Projektna ideja promovira i uvodi nove tehnologije, metodologije, znanja i vještine</p> <ul style="list-style-type: none"> • uvođenje/promocija nove tehnologije, metoda, znanja i vještina – 10 bodova • ako NE – 0 	10		
Financiranje	<p>Projektna ideja ima zatvorenu financijsku konstrukciju (osigurano financiranje)</p> <ul style="list-style-type: none"> • ako DA – 15 bodova • ako NE – 0 <p><i>(ako je odgovor NE, odmah se odbacuje) Napomena: Ovaj kriterij se primjenjuje isključivo u slučaju potpore projektnim prijedlozima za natječaje kojima je preduvjet 100% financiranja prije odobrenja povrata sredstava</i></p> <p>Projektna ideja ima osigurano minimalno 50% vlastitih sredstava (za projekte koji moraju imati osigurano min. 50% vlastitih izvora financiranja)</p> <ul style="list-style-type: none"> • ako ima 75% - 10 bodova • ako ima 50-75% - 5 bodova • ako ima manje od 50% - 0 bodova 	15		
Ujednačen razvoj cijelog područja	<p>Projektna ideja pridonosi ujednačenom razvoju cijelog područja LAG-a</p> <ul style="list-style-type: none"> • projektna ideja pridonosi ujednačenom razvoju svih 6 JLS – 6 bodova • projektna ideja pridonosi ujednačenom razvoju 3 JLS – 4 boda • projektna ideja pridonosi ujednačenom razvoju 1 JLS – 2 boda <p>Ciljevi i očekivani rezultati projekta korisni su za sve stanovnike područja LAG-a (nova radna</p>	10		

	<p>mjesta/diverzifikacija djelatnosti/razvoj poduzetništva/ugrožene ciljane skupine...)</p> <ul style="list-style-type: none"> • ako DA – 4 boda • djelomično – 2 boda • ako NE – 0 bodova 			
Uključenost lokalne zajednice	<p>U realizaciju projektne ideje uključeni su predstavnici više sektora (javni, privatni, civilni)</p> <ul style="list-style-type: none"> • uključeni predstavnici sva 3 sektora – 3 boda • uključeni predstavnici 2 sektora – 2 boda • uključeni predstavnici 1 sektora – 1 boda <p>Projektna ideja kreirana je i bit će provedena primjenom načela „odozdo prema gore“</p> <ul style="list-style-type: none"> • ako DA – 5 boda • ako NE – 0 bodova 	8		
Održivost	<p>Projekt je održiv i nakon iskorištenja javnih sredstava</p> <ul style="list-style-type: none"> • ako DA – 5 bodova • ako NE – 0 bodova 	5		
Primjena u drugim područjima	<p>Projektna ideja primjenjiva je i u drugim područjima, i omogućuje umrežavanje aktivnosti</p> <ul style="list-style-type: none"> • Ako DA – 3 boda • Ako NE – 0 bodova 	3		
Razvoj gospodarstva	<p>Projektna ideja predviđa održivo korištenje postojećih resursa (omogućuje poštivanje načela održivog razvoja)</p> <ul style="list-style-type: none"> • Ako DA – 7 bodova • Ako NE - 0 bodova <p>Projektna ideja doprinosi povećanju vrijednosti lokalnih proizvoda i/ili usluga, uvodi nove proizvode i usluge</p> <ul style="list-style-type: none"> • Ako DA – 8 bodova • Ako NE – 0 bodova 	15		
Upravljanje projektima	<p>Ocjena sposobnosti i reference podnositelja/nositelja projektnog prijedloga</p> <ul style="list-style-type: none"> • 3 i više uspješno provedenih projekata vrijednosti iznad 5.000 Eur – 5 bodova • 2 i više uspješno provedenih projekata vrijednosti veće od 5.000 Eur – 4 boda • 1 uspješno proveden projekt vrijednosti veće od 5.000 Eur – 2 boda • Nema provedenih projekata vrijednosti veće od 5.000 Eur – 0 bodova 	4		
Jednake mogućnosti	<p>Ciljane skupine projektne ideje (nezaposleni, žene, mladi, osobe s posebnim potrebama, osobe treće životne dobi i dr. marginalne/osjetljive i socijalno-ekonomski ugrožene skupine, poljoprivrednici, mikro poduzetnici i dr.)</p> <ul style="list-style-type: none"> • Projektna ideja uključuje 2 i više prioritetnih ciljanih skupina LAG-a – 5 bodova • Projektna ideja uključuje 1 prioritetnu ciljanu skupinu LAG-a – 3 boda • Projektna ideja ne uključuje prioritetne ciljane skupine LAG-a – 0 bodova 	5		
Utjecaj na okoliš	<ul style="list-style-type: none"> • Izrazito pozitivan utjecaj – 5 bodova • Pozitivan utjecaj – 4 boda • Neutralan – 1 bod • Negativan utjecaj na okoliš, moguće • onečišćenje ili ugrožavanje okoliša – 0 bodova 	5		

Specifični kriteriji			
Projektna ideja realizira prioritetne projektne aktivnosti LRS 2012.-2015. <ul style="list-style-type: none"> • ako DA - 5 • ako NE - 0 	5		
Projektna ideja doprinosi identitetu područja LAG-a <ul style="list-style-type: none"> • ako DA - 5 • ako NE - 0 	5		
Projektna ideja doprinosi očuvanju prirodnih i tradicijskih vrijednosti područja LAG-a <ul style="list-style-type: none"> • ako DA - 5 • ako NE - 0 	5		
Projektna ideja doprinosi povećanju kvalitete života na području LAG-a <ul style="list-style-type: none"> • ako DA - 5 • ako NE - 0 	5		
Ukupan broj bodova:	115		

7.4 Dodatak 4 – Nacionalna ekološka mreža; NATURA 2000

Slika 6. Potencijalni prikaz Natura 2000

Izvor: DZZP, siječanj 2013.

Natura 2000 SPA

Šifra Natura 2000 područja	Naziv Natura 2000 područja	Površina Natura 2000 područja (ha)	Znanstveni naziv vrste	Hrvatski naziv vrste
HR1000003	Turopolje	20.058,26	Circus cyaneus	eja strnjarica
			Ciconia nigra	crna roda
			Dryocopus martius	crna žuna
			Ciconia ciconia	roda
			Crex crex	kosac
			Aquila pomarina	orao kliktaš
			Pernis apivorus	škanjac osaš
			Dendrocopos medius	crvenoglavi djetlić
			Picus canus	siva žuna
			Ficedula albicollis	bjelovrata muharica
			Circus pygargus	eja livadarka
			Lanius collurio	rusi svračak
			Haliaeetus albicilla	štekavac
			Sylvia nisoria	pjegava grmuša
			Strix uralensis	jastrebača
			Alcedo atthis	vodomar
			HR1000004	Donja Posavina
Podiceps nigricollis	crnogrlji gnjurac			
Tringa nebularia	krivokljuna prutka			
Cygnus olor	crvenokljuni labud			
Anas clypeata	patka žličarka			
Platalea leucorodia	žličarka			
Ardeola ralloides	žuta čaplja			
Lanius collurio	rusi svračak			
Anas crecca	Kržulja			
Ardea purpurea	čaplja danguba			
Nycticorax nycticorax	Gak			
Numenius arquata	veliki pozviždač			
Falco columbarius	mali sokol			
Porzana parva	siva štijoka			
Aquila pomarina	orao kliktaš			
Aquila clanga	orao klokotaš			
Ixobrychus minutus	čapljica voljak			
Anas penelope	Zviždara			
Ciconia nigra	crna roda			
Acrocephalus melanopogon	crnoprugasti trstenjak			
Porzana porzana	riđa štijoka			
Haliaeetus albicilla	Štekavac			
Netta rufina	patka gogoljica			
Circus pygargus	eja livadarka			
Ciconia ciconia	Roda			
Actitis hypoleucos	mala prutka			
Vanellus vanellus	Vivak			
Pernis apivorus	škanjac osaš			
Chlidonias hybrida	bjelobrada čigra			
Circus cyaneus	eja strnjarica			
Phalacrocorax pygmaeus	mali vranac			
Alcedo atthis	Vodomar			
Asio flammeus	sova močvarica			
Lanius minor	sivi svračak			

		<i>Aythya ferina</i>	glavata patka
		<i>Tringa totanus</i>	crvenonoga prutka
		<i>Aythya nyroca</i>	patka njorka
		<i>Limosa limosa</i>	crnorepa muljača
		<i>Anas acuta</i>	patka lastarka
		<i>Crex crex</i>	Kosac
		<i>Picus canus</i>	siva žuna
		<i>Aythya fuligula</i>	krunata patka
		<i>Dendrocopos medius</i>	crvenoglavi djetlić
		<i>Circus aeruginosus</i>	eja močvarica
		<i>Bucephala clangula</i>	patka batoglavica
		<i>Egretta garzetta</i>	mala bijela čaplja
		<i>Fulica atra</i>	Liska
		<i>Sterna hirundo</i>	crvenokljuna čigra
		<i>Strix uralensis</i>	Jastrebača
		<i>Netta rufina</i>	patka gogoljica
		<i>Riparia riparia</i>	Bregunica
		<i>Anas querquedula</i>	patka pupčanica
		<i>Anser fabalis</i>	guska glogovnjača
		<i>Sylvia nisoria</i>	pegava grmuša
		<i>Dendrocopos syriacus</i>	sirijski djetlić
		<i>Rallus aquaticus</i>	Kokošica
		<i>Lymnocyptes minima</i>	mala šljuka
		<i>Anas strepera</i>	patka kreketaljka
		<i>Anas strepera</i>	patka kreketaljka
		<i>Tringa erythropus</i>	crna prutka
		<i>Anas platyrhynchos</i>	divlja patka
		<i>Grus grus</i>	Ždral
		<i>Egretta alba</i>	velika bijela čaplja
		<i>Anser anser</i>	divlja guska
		<i>Ficedula albicollis</i>	bjelovrata muharica
		<i>Gallinago gallinago</i>	šljuka kokošica
		<i>Anser albifrons</i>	lisasta guska
		<i>Milvus migrans</i>	crna lunja
		<i>Dryocopus martius</i>	crna žuna
		<i>Gallinago gallinago</i>	šljuka kokošica
		<i>Sterna hirundo</i>	crvenokljuna čigra
		<i>Dryocopus martius</i>	crna žuna
		<i>Anser anser</i>	divlja guska
		<i>Dendrocopos syriacus</i>	sirijski djetlić
		<i>Ardeola ralloides</i>	žuta čaplja
		<i>Anas strepera</i>	patka kreketaljka
		<i>Milvus migrans</i>	crna lunja
		<i>Anas crecca</i>	Kržulja
		<i>Ficedula albicollis</i>	bjelovrata muharica
		<i>Lymnocyptes minima</i>	mala šljuka
		<i>Anas strepera</i>	patka kreketaljka
		<i>Ixobrychus minutus</i>	čapljica voljak
		<i>Vanellus vanellus</i>	Vivak
		<i>Limosa limosa</i>	crnorepa muljača
		<i>Acrocephalus melanopogon</i>	crnoprugasti trstenjak
		<i>Lanius minor</i>	sivi svračak
		<i>Tringa totanus</i>	crvenonoga prutka
		<i>Alcedo atthis</i>	Vodomar

HR1000009	Ribnjaci uz Česmu	23.118,62	Tringa nebularia	krivokljuna prutka
			Anas penelope	Zviždara
			Anas acuta	patka lastarka
			Egretta alba	velika bijela čaplja
			Tringa erythropus	crna prutka
			Anas clypeata	patka žličarka
			Rallus aquaticus	Kokošica
			Luscinia svecica	Modrovoljka
			Egretta garzetta	mala bijela čaplja
			Anas platyrhynchos	divlja patka
			Anas querquedula	patka pupčanica
			Lanius collurio	rusi svračak
			Aythya ferina	glavata patka
			Numenius arquata	veliki pozviždač
			Ardea purpurea	čaplja danguba
			Platalea leucorodia	Žličarka
			Cygnus olor	crvenokljuni labud
			Picus canus	siva žuna
			Aquila pomarina	orao kliktaš
			Nycticorax nycticorax	Gak
			Circus cyaneus	eja strnjarica
			Aythya nyroca	patka njorka
			Bucephala clangula	patka batoglavica
			Haliaeetus albicilla	Štekavac
			Ciconia ciconia	Roda
			Porzana parva	siva štijoka
			Dendrocopos medius	crvenoglavi djetlić
			Pernis apivorus	škanjac osaš
			Porzana porzana	riđa štijoka
			Gallinago gallinago	šljuka kokošica
			Aythya fuligula	krunata patka
			Ciconia nigra	crna roda
			Fulica atra	Liska
			Netta rufina	patka gogoljica
			Aythya nyroca	patka njorka
			Anas clypeata	patka žličarka
			Botaurus stellaris	Bukavac
			Lanius collurio	rusi svračak
			Anas acuta	patka lastarka
			Bucephala clangula	patka batoglavica
			Ixobrychus minutus	čapljica voljak
			Alcedo atthis	Vodomar
			Lanius minor	sivi svračak
Chlidonias hybrida	bjelobrada čigra			
Circus aeruginosus	eja močvarica			
Ciconia ciconia	Roda			
Acrocephalus melanopogon	crnoprugasti trstenjak			
Circus cyaneus	eja strnjarica			
Anas strepera	patka kreketaljka			
Ciconia nigra	crna roda			
Gallinago gallinago	šljuka kokošica			
Haliaeetus albicilla	Štekavac			

HR1000010	Poilovlje s ribnjacima	13.514,45	Ficedula albicollis	bjelovrata muharica
			Dendrocopos medius	crvenoglavi djetlić
			Dryocopus martius	crna žuna
			Anser anser	divlja guska
			Aquila pomarina	orao kliktaš
			Ardea purpurea	čaplja danguba
			Aythya ferina	glavata patka
			Egretta alba	velika bijela čaplja
			Circus pygargus	eja livadarka
			Anas querquedula	patka pupčanica
			Cygnus olor	crvenokljuni labud
			Ardeola ralloides	žuta čaplja
			Fulica atra	Liska
			Anas platyrhynchos	divlja patka
			Dendrocopos syriacus	sirijski djetlić
			Anas penelope	Zviždara
			Aythya fuligula	krunata patka
			Anas crecca	Kržulja
			Anas strepera	patka kreketaljka
			Netta rufina	patka gogoljica
			Pernis apivorus	škanjac osaš
			Rallus aquaticus	Kokošica
			Sterna hirundo	crvenokljuna čigra
			Picus canus	siva žuna
			Porzana parva	siva štijoka
			Numenius arquata	veliki pozviždač
			Porzana porzana	riđa štijoka
			Tringa erythropus	crna prutka
			Nycticorax nycticorax	Gak
			Tringa totanus	crvenonoga prutka
			Limosa limosa	crnorepa muljača
			Tringa nebularia	krivokljuna prutka
			Platalea leucorodia	Žličarka
Vanellus vanellus	Vivak			
Luscinia svecica	Modrovoljka			
Lymnocryptes minima	mala šljuka			
Milvus migrans	crna lunja			

Natura 2000 SCI

Šifra Natura 2000 područja	Naziv Natura 2000 područja	Površina Natura 2000 područja (ha)	Šifra ciljnog staništa	Naziv ciljnog staništa
HR2000416	Lonjsko polje	51.151,37	3.130	Amfibijska staništa Isoeto-Nanojuncetea
			91F0	Poplavne miješane šume Quercus robur, Ulmus laevis, Ulmus minor, Fraxinus excelsior ili Fraxinus angustifolia
			91E0*	Aluvijalne šume (Alno-Padion, Alnion incanae, Salicion albae)
			9.160	Subatlantske i srednjoeuropske hrastove i hrastovo-grabove šume Carpinion betuli
			3.150	Prirodne eutrofne vode s vegetacijom Hydrocharition ili Magnopotamion
			6.430	Hidrofilni rubovi visokih zeleni uz rijeke i šume (Convolvulion sepium, Filipendulion, Senecion fluviatilis)
			6.510	Nizinske košarice (Alopecurus pratensis, Sanguisorba officinalis)
			NKS C.2.4.	Vlažni, nitrofilni travnjaci i pašnjaci
			Znanstveni naziv vrste	Hrvatski naziv vrste
			Cobitis elongatoides	Vijun
			Epitheca bimaculata	proljetna narančica
			Marsilea quadrifolia	četverolisna raznorotka
			Emys orbicularis	barska kornjača
			Lucanus cervus	Jelenak
			Cerambyx cerdo	hrastova strizibuba
			Hemianax ephippiger	grof skitnica
			Misgurnus fossilis	Piškur
			Plecotus austriacus	sivi dugoušan
			Lycaena dispar	kiseličin vatreni plavac
			Leucorrhinia pectoralis	veliki tresetar
			Barbastella barbastellus	širokouhi mračnjak
			Triturus dobrogicus	veliki panonski vodenjak
			Bombina bombina	crveni mukač
			Wolffia arrhiza	beskorjenska sitna leća
			Rhodeus amarus	Gavčica

			Graphoderus bilineatus	dvoprugasti kozak
			Lycaena dispar	kiseličin vatreni plavac
			Stratiotes aloides	Rezac
			Hottonia palustris	močvarna rebratica
			Glyceria fluitans	plivajuća pirevina
			Unio crassus	obična lisanka
			Carex riparia	obalni šaš
			Lestes virens	mala zelendjevica
			Carassius carassius	Karas
			Lutra lutra	Vidra
			Castor fiber	Dabar
			Sympetrum depressiusculum	močvarni strijelac
			Leucorrhinia caudalis	crni tresetar
			Carex vesicaria	mjehurasti šaš
HR2000438	Ribnjaci Poljana	1.602,45	Šifra ciljnog staništa	Naziv ciljnog staništa
			3.130	Amfibijska staništa Isoeto-Nanojuncetea
			Znanstveni naziv vrste	Hrvatski naziv vrste
			Lutra lutra	Vidra
HR2000440	Ribnjaci Vukšinci i Siščani	76.156	Šifra ciljnog staništa	Naziv ciljnog staništa
			3.130	Amfibijska staništa Isoeto-Nanojuncetea
			Znanstveni naziv vrste	Hrvatski naziv vrste
			Leucorrhinia pectoralis	veliki tresetar
			Lutra lutra	Vidra
			Bombina bombina	crveni mukač
HR2000444	Varoški Lug	84.500	Šifra ciljnog staništa	Naziv ciljnog staništa
			91F0	Poplavne miješane šume Quercus robur, Ulmus laevis, Ulmus minor, Fraxinus excelsior ili Fraxinus angustifolia
			9.160	Subatlantske i srednjoeuropske hrastove i hrastovo-grabove šume Carpinion betuli
			91E0*	Aluvijalne šume (Alno-Padion, Alnion incanae, Salicion albae)
			Znanstveni naziv vrste	Hrvatski naziv vrste
			Leucorrhinia pectoralis	veliki tresetar
Šifra Natura 2000 područja	Naziv Natura 2000 područja	Površina Natura 2000 područja	Šifra ciljnog staništa	Naziv ciljnog staništa

		(ha)		
HR2000465	Žutica	4.698,26	91E0*	Aluvijalne šume (Alno-Padion, Alnion incanae, Salicion albae)
			9.160	Subatlantske i srednjoeuropske hrastove i hrastovo-grabove šume Carpinion betuli
			3.150	Prirodne eutrofne vode s vegetacijom Hydrocharition ili Magnopotamion
			Znanstveni naziv vrste	Hrvatski naziv vrste
			Lutra lutra	Vidra
			Triturus dobrogicus	veliki panonski vodenjak
			Misgurnus fossilis	Piškur
			Triturus carnifex	veliki vodenjak
			Carex riparia	obalni šaš
			Carassius carassius	Karas
			Emys orbicularis	barska kornjača
			Bombina bombina	crveni mukač
			Castor fiber	Dabar
Umbra krameri	Crnka			
HR2001216	Ilova	80.506	Rutilus virgo	Plotica
			Lutra lutra	Vidra
			Rhodeus amarus	Gavčica
			Sabanejewia balcanica	zlatni vijun
			Eudontomyz on vladkovi	dunavska paklara
			Bombina bombina	crveni mukač
HR2001243	Rijeka Česma	13.960	Castor fiber	Dabar
			Cobitis elongatoides	Vijun
			Unio crassus	obična lisanka
HR2001311	Sava nizvodno od Hrušćice	1.297.115	Lutra lutra	Vidra
			Šifra ciljnog staništa	Naziv ciljnog staništa
			3.270	Rijeke s muljevitim obalama obraslim s Chenopodium rubri p.p. i Bidention p.p.
			NKS D.1.1.	Vrbici na sprudovima
			3.150	Prirodne eutrofne vode s vegetacijom Hydrocharition ili

				Magnopotamion
			NKS A.2.7.	Neobrasle i slabo obrasle obale tekućica
			91E0*	Aluvijalne šume (Alno-Padion, Alnion incanae, Salicion albae)
			Znanstveni naziv vrste	Hrvatski naziv vrste
			Stratiotes aloides	Rezac
			Cyperus glomeratus	klupčasti oštrik
			Unio crassus	obična lisanka
			Zingel zingel	veliki vretenac
			Lota lota	Manjić
			Acipenser ruthenus	Kečiga
			Romanogobio vladykovi	bjeloperajna krkušica
			Cobitis elongata	veliki vijun
			Eudontomyzon vladykovi	dunavska paklara
			Ophiogomphus cecilia	rogati regoč
			Aspius aspius	Bolen
			Cobitis elongatoides	Vijun
			Gymnocephalus schraetser	prugasti balavac
			Zingel streber	mali vretenac
			Rutilus virgo	Plotica
			Leucorrhinia pectoralis	veliki tresetar
			Bombina bombina	crveni mukač
HR2001327	Ribnjak Dubrava	34,788	Lutra lutra	Vidra
HR2001403	Bijela	83,17	Unio crassus	obična lisanka

* prioritetne vrste i stanišni tipovi
Izvor: DZZP, siječanj 2013.

7.5 Dodatak 5 – Baza projekata s područja LAG-a Moslavina

Redni broj	Nositelj/predlagatelj projekta	Naziv projekta	Kategorija	Vrsta projekta	Uk. vrijednost projekta
1.	Grad Ivanić-Grad	Niskoenergetsko naselje Poljana	Projekt u izradi (2011.-2014.)	Infrastruktura	8.000.000,00 kn
2.	Grad Ivanić-Grad	Biciklističke staze Grada Ivanić-Grada	Projekt u izradi (2009.-2014.)	Infrastruktura, turizam	5.000.000,00 kn
3.	Grad Ivanić-Grad	Bučin strojni prsten Zagrebačke županije	Projekt u pripremi (2013.-2015.)	Turizam	1.000.000,00 kn
4.	Grad Ivanić-Grad	Rekonstrukcija i dogradnja zgrade Crvenog križa i Centra za socijalnu skrb	Projekt u pripremi (2013.-2013.)	Društvena infrastruktura	8.600.000,00 kn
5.	Grad Ivanić-Grad	Institut za futurizam	Projekt u pripremi (2012.-2016.)	Infrastruk., inovacije turizam, kultura	10.000.000,00 kn
6.	Grad Ivanić-Grad	Šetnica uz rijeku Lonju	Projekt u pripremi (2013.-2015.)	Infrastruktura, turizam	2.000.000,00 kn
7.	Grad Ivanić-Grad	Uređenje trga Vladimira Nazora	Projekt u pripremi (2012.-2015.)	Infrastruktura, turizam, energetika	15.000.000,00 kn
8.	Grad Ivanić-Grad	Multikulturalni centar Zelenjak	Projekt u pripremi (2012.-2015.)	Društvena infrastruktura, kultura	8.000.000,00 kn
9.	Grad Ivanić-Grad	Poduzetnička zona Ivanić-Grad Jug – Zona 3	Projekt u izradi (2010.-2013.)	Poslovna infrastruktura, ceste	40.000.000,00 kn
10.	Grad Ivanić-Grad	Poduzetnička zona Ivanić-Grad Sjever – Zona 6	Projekt u pripremi (2012.-2013.)	Poslovna infrastruktura, ceste	40.000.000,00 kn
11.	NAFTALAN, specijalna bolnica za medicinsku rehabilitaciju	Proširenje i nadogradnja SB Naftalan, Ivanić- Grad izgradnjom bazena i povećanjem smještajnih kapaciteta	Projekt u pripremi (2013.-2015)	Zdravstvena infrastruktura	75.000.000,00 kn
12.	Općina Križ i Turistička zajednica Općine Križ	Kulturna ruta „Od Sipćine do Sipa“	Projekt u pripremi	Turizam, kultura	
13.	Općina Križ	Izgradnja Centra kulturnog turizma „Milka Trnina“	Projekt u pripremi	Druš. infrastruktura, turizam, kultura	
14.	Općina Križ	Obnova Doma kulture „Josip Badalić“ u Križu	Projekt u pripremi	Infrastruktura, zaštita okoliša	

15.	Općina Križ	Izgradnja niskoenergetskog dječjeg vrtića	Projekt u pripremi	Društvena infrastruktura	
16.	Općina Križ	Izgradnja fotonaponske elektrane u naselju Bunjani	Idejni projekt	Energetika	
17.	Općina Križ	Izgradnja javne rasvjete na industrijskoj cesti u Križu i Novoselcu	Projekt u pripremi	Energetika, zaštita okoliša	
18.	Općina Križ	Izgradnja niskoenergetskog naselja u Novoselcu	Idejni projekt	Energetika, zaštita okoliša	
19.	Općina Križ	Izgradnja poduzetničkog inkubatora u poduzetničkoj zoni Križ	Idejni projekt	Poslovna infrastruktura	
20.	Poljoprivredna zadruga „Milka Trnina“	Izgradnja objekta za preradu poljoprivrednih proizvoda parom	Idejni projekt	Poslovna infrastruktura	
21.	Općina Križ	Izgradnja skate parka	Idejni projekt	Sportska infrastruktura	
22.	DIN Novoselec i Općina Križ	Izgradnja staračkog doma / palijativne ustanove	Idejni projekt	Zdravstvena infrastruktura	
23.	Općina Križ	Izgradnja sustava javne vodoopskrbe dijela naselja Širinec	Projekt u pripremi	Vodoopskrba	
24.	Općina Križ	Rekonstrukcija industrijske ceste u Križu s površinskom odvodnjom i izgradnjom pješačke i biciklističke staze	Projekt u pripremi	Prometna infrastruktura	
25.	Grad Čazma	Aktiviranje zračnog pristaništa „Grabovnica“ u svrhu turist.-sportsko-rekreacijske funkcije	Projekt u pripremi	Prometna infrast., zračna luka	15.750.000,00 kn
26.	Grad Čazma, TZ Moslavina Čazma i privatni sektor	Eko etno resort Siščani	Idejni projekt	Turizam	15.000.000,00 kn
27.	Centar za kulturu Čazma	Istraživanje i obnova srednjovjekovne utvrde u Čazmi	Idejni projekt	Kultura	
28.	Grad Čazma	Modernizacija nerazvrstanih cesta	Projekt u pripremi	Prometna infrastruktura, ceste	4.500.000,00 kn
29.	Centar za kulturu Čazma	Sanacija gradskog muzeja u Čazmi	Projekt u pripremi	Društvena infrastruktura	1.950.000,00 kn

30.	Grad Čazma	Gradnja i rekonstrukcija pješačkih staza i parkirališta i ugibališta	Projekt u pripremi	Prometna infrastruktura, ceste	4.800.000,00 kn
31.	Grad Čazma	Razvoj poduzetničkih i industrijskih zona	Idejni projekt	Poslovna infrastruktura	
32.	Grad Čazma	Izgradnja toplovoda uži dio grada Čazme	Idejni projekt	Zaštita okoliša	4.300.000,00 kn
33.	Župni ured sv. Marije Magdelene	Obnova Romaničko gotičke Crkve sv. Marije Magdalene u Čazmi	Projekt u pripremi	Kultura, društvena infrastruktura	1.142.621,00 kn
34.	Športsko-ribolovno društvo „Štuka“, Čazma	Uređenje turističko-ribolovnog lokaliteta Vustje u Čazmi	Projekt u pripremi	Turizam	2.000.000,00 kn
35.	Turistička zajednica Moslavina Čazma	Uređenje vinskih cesta	Projekt u pripremi	Turizam	700.000,00 kn
36.	Komunalije d.o.o.	Odvodnja u naseljima Grabovnica, Bosiljevo, Dereza	Projekt u pripremi	Odvodnja	13.500.000,00 kn
37.	Komunalije d.o.o.	Gradnja i rekonstrukcija vodoopskrbne mreže	Projekt u pripremi	Vodoopskrba	17.000.000,00 kn
38.	Grad Čazma	Izgradnja poljskih putova nerazvrstanih cesta – IPARD Mjera 301	Projekt prijavljen na natječaj	Prometna infrastruktura, ceste	2.505.875,00 kn
39.	Razvojna agencija Čazma d.o.o.	Edukacije pokretanja turističke djelatnosti na OPG-ma	Projekt u pripremi	Turizam	100.000,00 kn
40.	Grad Čazma	Uređaj za pročišćavanje otpadnih voda	Projekt u pripremi	Vodoopskrba, zaštita okoliša	10.000.000,00 kn
41.	Općina Hercegovac/ DVD Hercegovac	Rekonstrukcija i dogradnja vatrogasnog doma	Projekt u izvedbi (ostaje treća faza)	Društvena infrastruktura	350.000,00 kn
42.	Općina Kloštar Ivanić	Obnova rasvjete šetnice uz Školsku ulicu u naselju Kloštar Ivanić	Pripremljeni projekt (2013.)	Energetika, zaštita okoliša	140.000,00 kn
43.	Općina Kloštar Ivanić	Odvodnja i pročišćavanje otpadnih voda na području općine Kloštar Ivanić	Projekt u pripremi (2014.-2018.)	Zaštita okoliša, odvodnja	34.999.000,00 kn
44.	Općina Kloštar Ivanić	Komunalno opremanje poduzetničke i poslovne zone	Projekt u pripremi (2015.-2016.)	Poslovna i komunalna infrastruktura	25.000.000,00 kn
45.	Općina Kloštar Ivanić	Komunalno opremanje nove stambeno poslovne zone naselja Kloštar Ivanić	Projekt u pripremi (2014.-2016.)	Poslovna, stambena i komunalna infrastruktura	25.000.000,00 kn

46.	Općina Kloštar Ivanić	Izgradnja vodovoda u naselju Stara Marča	Pripremljeni projekt (2013.)	Vodoopskrba	688.800,00 kn
47.	Općina Kloštar Ivanić	Sanacija zgrade stare apoteke u Školskoj ulici u Kloštar Ivaniću (zaštita kulturno spomeničke baštine)	Projekt u pripremi (2014.-2014.)	Društvena infrastruktura, kultura	450.000,00 kn
48.	Općina Kloštar Ivanić	<u>Izgradnja javne rasvjete</u> I Dio prometnice od kraja nmm kloštar 5 str.krug crveni kip do kraja nmm kloštar b krug kloštar II Dio prometnice od kraja nmm obreska 2 str. Krug obreska- jabuka do autobusne Postaje obreska – jabuka III Dio prometnice od raskrizja sa Ulicom kralja Tomislava do kružnog toka Kloštar Ivanić	Projekt u pripremi (2013.-2014.) (2013.-2014.) (2014.-2014.)	Energetika, zaštita okoliša	<u>475.000,00 kn</u> I 33.400,00 kn II 40.350,00 kn III 401.250,00 kn
49.	Općina Kloštar Ivanić	<u>Sanacija nerazvrstanih cesta na području općine Kloštar Ivanić*</u> - IPARD Mjera 301 I Naselje Kloštar Ivanić, ul. Sv. duha II Naselje Sobočani, Vinogradska i Vinarska III Poveznica tri naselja (Čemernička, ul. M. Gupca i Gl. ul. naselja Čeme. Lonjska)	Pripremljeni projekt (2013.) Projekt prijavljen na natječaj	Prometna infrastruktura - ceste	<u>5.012.525,00 kn</u> I 948.840,00 kn II 1.366.620,00 kn III 2.697.065,00 kn
50.	Grad Kutina.....	Izgradnja magistralne i lokalne vodovodne mreže (Reg. vodovod Moslavačka Posavina)	Projekt u pripremi (2013.-2020.)	Vodoopskrba	185.000.000,00 kn
51.	Grad Kutina	GIS Grada Kutine	Projekt u provedbi (2010.-2015.)	Razvoj civilnog društva	800.000,00 kn
52.	Grad Kutina	Izgradnja kanalizacijske mreže	Projekt u pripremi (2013.-2020)	Zaštita okoliša	50.000.000,00 kn
53.	Zaklada Sandra Stojić	Organizacija mobilne palijativne skrbi	Projekt u pripremi (2013.)	Zdravstvo	597.400,00 kn
54.	Udruga nezaposlenih Grada Kutine - UNUK	Projekt „Pučka kuhinja“	Projekt u pripremi (2013.)	Socijalna	300.000,00 kn
55.	Grad Kutina	Program razvoja poduzetničkog inkubatora	Projekt u pripremi (2012.-2017.)	Poslovna infrastruktura	1.000.000,00 kn
56.	Grad Kutina	Rekonstrukcija postojećih biciklističkih staza	Projekt u pripremi (2012.-2015.)	Turistička infrastruktura	200.000,00 kn

57.	Grad Kutina	Trjemovi - Crvena ulica Kutina	Projekt u izvedbi po fazama (2012.-2015.)	Turizam	2.500.000,00 kn
58.	Grad Kutina	Prijamni centar u PP Lonjsko polje - Repušnica	Projekt u pripremi (2012.-2015.)	Turizam, poslovna infrastruktura	6.200.000,00 kn
59.	Grad Kutina	Gradska knjižnica - rekonstrukcija objekta u ul. Hrvatskih branitelja 2	Projekt u pripremi (2013.-2015.)	Kultura, društvena infrastruktura	12.500.000,00 kn
60.	Grad Kutina	Izgradnja novih turističkih biciklističkih staza - veza prigradskih naselja i centra	Projekt u pripremi (2012.-2017.)	Turistička i prometna infrastruktura	8.000.000,00 kn
61.	Hoteli DAIM d.o.o.	Pokretanje socijalnog turizma	Projekt u pripremi (2012.-2015.)	Turizam	1.315,031,30 kn
62.	Općina Lipovljani	Izgradnja niskoenergetskog dječjeg vrtića	Glavni projekt i potvrda glavnog pro. (2014.-2016.)	Društvena-socijalna infrastruktura	7.300.000,00 kn
63.	Općina Lipovljani	Modernizacija nerazvrstanih cesta	Projekti u pripremi (2014.-2015.)	Prometna infrastruktura	3.000.000,00 kn
64.	Općina Lipovljani	Razvoj industrijskih i komunalnih zona	Projekti u pripremi (2013.-2015.)	Poslovna infrastruktura	3.000.000,00 kn
65.	Općina Lipovljani	Uređenje Trga sv. Josipa u Lipovljanima	Idejni projekt lokacijska dozvola (2014.-2015.)	Društvena infrastruktura	3.000.000,00 kn
66.	Općina Lipovljani	Dom za umirovljenika – starački dom	Projekt u pripremi (2014.-2015.)	Društvena-socijalna infrastruktura	
67.	Općina Lipovljani	Rekonstrukcija energetski učinkovite javne rasvjete	Projekt u pripremi (2013.-2014.)	Energetika	1.500.000,00 kn
68.	Općina Lipovljani	Pojačano održavanje nerazvrstanih cesta na području Općine Lipovljani	Projekt u tijeku – po fazama	Prometna infrastruktura - ceste	4.000,000,00 kn
69.	Općina Lipovljani	Gradnja sekundarnih kanala glavnog kolektora KO-2* - IPARD Mjera 301	Projekt prijavljen na natječaj	Odvodnja	1.642.612,00 kn
70.	Općina Lipovljani	Izgradnja Mrtvačnice i groblja u Piljenicama	Idejni projekt, lokacijska dozvola (2013.-2015.)	Društvena-socijalna infrastruktura	500.000,00 kn
71.	Općina Lipovljani	Izgradnja pješačkih staza u Lipovljanima	Idejno rješenje (2014.-2015.)	Komunalna infrastruktura	400.000,00 kn

72.	Općina Lipovljani	Izgradnja sustava za odvodnju	Projekt u tijeku – po fazama	Odvodnja	22.000.000,00 kn
73.	Općina Lipovljani	Izgradnja višenamjenskog sportskog objekta, Lipovljani	Projekt u pripremi (2013.-2015.)	Društveno sportska infrastruktura	2.000.000,00 kn
74.	Općina Lipovljani	Izgradnja tržnice u Lipovljanima	Idejni projekt	Društvena infrastruktura	500.000,00 kn
75.	Općina Popovača	Izgradnja vodovoda u naselju Moslavačka Slatina i Gornja jelenska	Projekt u izvedbi	Vodoopskrba	5.200.000,00 kn 4.800.000,00 kn
76.	Općina Popovača	Obnova Crkve sv. Josipa u Moslavačkoj Slatini	Projekt u izvedbi	Kultura/turizam	2.000.000,00 kn
77.	Općina Popovača	Izgradnja vodovoda u Gornjoj Gračenici	Projekt u pripremi	Vodoopskrba	3.500.000,00 kn
78.	Općina Popovača	Izgradnja parkirališta na mjesnom groblju u Gornjoj Jelenskoj	Projekt u pripremi (glavni projekt)	Društvena infrastruktura	1.000.000,00 kn
79.	Općina Popovača	Izgradnja kanalizacije u Ul. Bana Jelačića i Ul. Vinogradska Mikulanica u Popovači	Projekt u pripremi	Zaštita okoliša, infrastruktura	2.000.000,00 kn 3.000.000,00 kn
80.	Općina Popovača	Izgradnja Vatrogasnog doma u naselju gornja Jelenska	Projekt u pripremi	Društvena infrastruktura	3.000.000,00 kn
81.	Općina Popovača	Nastavak izgradnje kom. Infrastructure u Gospodarsko-poslovnoj zoni “Mišička”	Projekt u pripremi	Poslovna infrastruktura	5.000.000,00 kn
82.	Općina Popovača	Izgradnja sportske dvorane	Projekt u pripremi	Društvena infrastruk.- Obrazovanje	12.032.000,00 kn
83.	Općina Popovača	Proširenje objekta Dječjeg vrtića Popovača	Projekt u pripremi	Društvena infrastruktura	5.200.000,00 kn
84.	Općina Popovača	Izgradnja pješačko-biciklističke staze u Osekovu	Projekt u pripremi	Turističko-prometna infrastruktura	3.200.000,00 kn
85.	Općina Popovača	Izgradnja pješačke staze u naselju Stružac	Projekt u pripremi	Turističko-prometna infrastruktura	3.000.000,00 kn
86.	Općina Popovača	Uređenje Trga u središtu Popovače	Projekt u pripremi	Društvena infrastruktura	7.000.000,00 kn
87.	Općina Popovača	Obnova drvenog mosta vodotok Obžev u Strušcu	Projekt u pripremi	Infrastruktura/kultura	2.000.000,00 kn

88.	Općina Popovača	Rekonstrukcija plinske mreže u naselju Ciglenica	Projekt u pripremi	Infrastruktura, ener.	1.500.000,00 kn
89.	Općina Popovača	Izgradnja odorizacijske plinske stanice u Popovači	Projekt u pripremi	Infrastruktura, energetika	1.000.000,00 kn
90.	Općina Popovača	Izgradnja pročišćivača otpadnih voda u Potoku za naselja Potok i Popovača	Projekt u pripremi	Zaštita okoliša, infrastruktura	20.000.000,00 kn
91.	Općina Popovača	Izgradnja kružnog toka u Sisačkoj ulici u Popovači	Projekt u pripremi	Prometna infrastruktura	1.500.000,00 kn
92.	Općina Popovača	Uređenje sportskog centra "Moslavac" u Popovači	Projekt u pripremi	Društvena infrastruktura	3.000.000,00 kn
93.	Općina Popovača	Uređenje tradicijske okućnice/trijema	Projekt u pripremi	Kultura, turizam	2.800.000,00 kn
94.	Općina Popovača/ JUPP Lonjsko Polje	Izgradnja Prijamnog centra na ulazu u PP Lonjsko polje - Osekovo	Idejni projekt	Turistička infrastruktura	6.000.000,00 kn
95.	Grad Garešnica	Rekonstrukcija lokalne Županijske ceste Kapelica – Dišnik : ŽCL 37138	Pripremljeni projekt (2013.-2013.)	Prometna infrastruktura	2.500.000,00 kn
96.	Grad Garešnica	Izgradnja Dječjeg vrtića i rekonstrukcija prilazne ceste	Pripremljeni projekt (2013.-2015.)	Društvena infrastruktura	10.420.193,00 kn
97.	Grad Garešnica	Rekonstrukcija Županijske ceste kroz Veliki Pašijan	Pripremljeni projekt (2013.-2013.)	Prometna infrastruktura	2.600.000,00 kn
98.	Grad Garešnica	Rekonstrukcija i uređenje Hrvatske knjižnice i čitaonice "Đuro Sudeta"	Projekt u pripremi (2013.-2014.)	Kultura	5.000.000,00 kn

8 Popis literature

- APRRR – Statistička izvješća o stanju poljoprivrede i upisniku gospodarstva 2012.
HOK – Statistička izvješća za 2011/2012
HGK – Statistička izvješća za 2011.
Državni ured za reviziju, godišnja izvješća 2010/2011
Državni zavod za statistiku Republike Hrvatske, 2011., Hrvatska u brojkama 2011., Zagreb
Državni zavod za statistiku Republike Hrvatske, 2002., Popis stanovništva 2001., Zagreb
Državni zavod za statistiku Republike Hrvatske, 2004., Popis poljoprivrede 2003., Zagreb
Državni zavod za statistiku Republike Hrvatske, 2012., Popis stanovništva 2011., Zagreb
Državni zavod za statistiku Republike Hrvatske, 2010., Zaposlenost i plaće u 2010., br. 1449, Statistička izvješća, Zagreb
Državni zavod za statistiku Republike Hrvatske, 2011., Žene i muškarci u Hrvatskoj 2011., Zagreb
Državni zavod za statistiku Republike Hrvatske, 2012., Statističko izvješće o predškolskom odgoju i osnovnim školama 2011/2012., Zagreb
Državni zavod za statistiku Republike Hrvatske, 2011., Statističko izvješće o srednjim školama i učeničkim domovima 2010/2011., Zagreb
MPRRR, Akcijski plan razvoja ekološke poljoprivrede u Republici Hrvatskoj 2011.-2016., Zagreb
MPRRR, 2006., IPARD program 2007.-2013., revidiran 2010., APPRRR, 2010., Zagreb
MPRRR, 2008., Strategija ruralnog razvoja RH 2008.-2013., Zagreb
MPRRR, 2010., Nacionalni program očuvanja izvornih i zaštićenih pasmina domaćih životinja u Republici Hrvatskoj, Zagreb
MRRŠVG 2010, Strategija regionalnog razvoja, Zagreb, 2010.
Plan gospodarenja otpadom općine Velika Trnovitica za razdoblje 2010.- 2018. godine, Regionalna razvojna agencija Bjelovarsko-bilogorske županije d.o.o
Pravilnik o provedbi mjere 202 – "Priprema i provedba lokalnih strategija ruralnog razvoja" unutar IPARD programa; NN 53/2012;
http://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2012_05_53_1337.html,
Prostorni plan Grada Garešnice, Arhitektonski Atelier Deset d.o.o., Zagreb, 2002.
Prostorni plan uređenja Grada Ivanić-Grada, Urbanistički institut Hrvatske d.d., Zagreb, 2005. godine, i nadopune
Prostorni plan uređenja Grada Kutine, Sveučilište u Zagrebu, Arhitektonski fakultet - Zavod za urbanizam i prostorno planiranje, 2003. i nadopune
Prostorni plan uređenja Općine Hercegovac, Arhitektonski Atelier Deset d.o.o. za arhitekturu i urbanizam, Zagreb, 2003.
Prostorni plan uređenja Općine Lipovljani, Urban design d.o.o., Zagreb, 2008.
Prostorni plana uređenja Općine Kloštar Ivanić, 2005., Općina Kloštar Ivanić
Prostorni plan uređenja Općine Križ, Arhitektonski Atelier Deset d.o.o. za arhitekturu i urbanizam, Zagreb, 2003.
Prostorni plan uređenja Općine, IV. izmjene i dopune prostornog plana uređenja Općine Popovača, 2011.
Prostorni plan uređenja Općine Velika Ludina, Arhitektonski Atelier Deset d.o.o. za arhitekturu i urbanizam, Zagreb, 2003., i izmjene (2007.)
Prostorni plan Zagrebačke županije, Županijski zavod za prostorno uređenje i zaštitu okoliša Zagrebačke županije, 2002.
Urbanistički plan uređenja građevinskog područja - stambene zone grada Čazme, Centar za prostorno uređenje i arhitekturu d.o.o., Zagreb, 2009.
Županijska razvojna strategija Bjelovarsko-bilogorske županije 2011-2013
Županijska razvojna strategija Sisačko-moslavačke županije 2011-2013
Županijska razvojna strategija Zagrebačke županije 2011-2013